יודען, געדענקט די רדיפות אויף אייערע ברידער אין דייטשלאנד

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT פרייז 30 גראשען

היינט 20 זייטען

נייעס פאלקסבלאט

№ 111	Łódź, Piątek, 11 maja 1934 r.	צוועלפטער יאהרגאנג	לאדז, פרייטאג, כ״ז אייר תרצ״ד	№ 111

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

יודישע וועהלער, מענער און פרויען!
פערזארגט אייך מיט וואהל־רעכט!

פון זונטאג אן מוזט איהר קאנטראלירען אין די קרייז-וואהל-קאמיסיעס, צי אייער נאמען איז נישט אדורכגעלאזען אין די וועהלער-רשימות! אויב אייער נאמען פעהלט — רעקלאמירט!

פעראייניגטער יודישער וואהל-קאמיטעט
צו די שטאט־ראט-וואהלען אין לאדז
צענטראלע, פיעטריקאווער 10.

ארב.-געז. פאר פיזישער דערציהונג
„מארגנשטערן"
אין פוילען. אפטיילונג אין לאדז.

שבת, דעם 19-טען מאי, 3 נאכמיטאג קומט פאר אויפ'ן סטאדיאן פון ל.ק.ס. (אליי אוניא 2) דער יערליכער גרויסער

זומער טורן- און ספארט-פעסט פון מארגנשטערן

אין פראגראם: פריי-איבונגען אויף מכשירים, מוסטער-איבונגען פון די מענער, פרויען און קינדער-גרופן. פירמידן און ספארט-שפילן מיטן אנטייל פון 400 טורנער.
לייכט-אטלעטישע פארמעסטונגען מיטן אנטייל פון אלע לאדזשער ארבעטער-ספארט קליבן און פון ווארשאווער „מארגנשטערן".
ליטונג פון טורן-פעסט — אינסטרוקטארען-קאמיסיע ביים לאדזשער „מארגנשטערן".
צו די איבונגען וועט צושפילן דער ארקעסטער פון „קולטור-ליגע" אונטער דער ליטונג פון ה' טעלג.

בילעטן פון 54 גר. אן צו באקומען יעדן טאג אין קאנצעלאריע פון „מארגנשטערן" — פאלודניאווע 36, און אין טאג פון פעסט — ביי דער קאסע פון ספארט-פלאץ.

אכטונג! אכטונג!

זונטאג, דעם 13 מאי אין זאל „פילהארמאניע" (נארוטאוויטשא 20) קומט פאר די פייערליכע **פראקלאמירונג פון דער ספר-תורה-אקציע**

א. נ. **„חפץ-חיים"** זצ״ל מיט דער בעטייליגונג פון די גרעסטע ראשי-ישיבות פון ליטע, ווי אויך מיט דער בעטייליגונג פון די חשובע רבנים פון לאדז און קרינקי, אזארקאוו, קוטנא, זאגעראוו א. א.

אין דער פייערליכקייט בעטייליגט זיך די קהלה פון לאדז און דריי קהלות פון אומגעגנד. אותיות קען מען שוין קויפען ביי הרב סגל, פאלודניאווע 25.

מיט'ן אנטייל פון הרב הגאון ר' **ירוחם לוואוויטש** און הרב הגאון ר' **אלחנן וואסערמאן** פון בארנאוויטש.

אונזער חשוב'ן שעף
ה' מענדל פראוויזאר און פרוי
צו דער בר-מצוה-פייערונג פון זייער ליבן זוהן
שמואליק
ווינשען מיר זיי א הארציגען מזל-טוב און זיי זאלען דערלעבען פון איהם פיל נחת און פרייד.

Personel Firmy
B-cia Prowizor
ŁÓDŹ.

OSTRZEŻENIE.

Niniejszym wzywam poraz ostatni
B-ci I. i K. FALATYCKICH
zam. w Łodzi, Łagiewnicka 49, do wykończenia werandy w mojej willi na Wiśniowej Górze, zgodnie z umową z dn. 13/II 1934 r. **w ciągu dni trzech.**

W razie nie zastosowania się do powyższego, werandę wykończę na koszt W.P.P. i sprawę skieruję do władz.

A. Joskowicz,
wł. pensjonatu „Konkurencja"
na Wiśniowej Górze.

1951

Łódzkie Towarzystwo Elektryczne, Spółka Akcyjna,
zawiadamia, że dnia 16 maja b. r. otwiera
bezpłatne pokazowe kursy gotowania, pieczenia, smażenia na elektryczności,
pod kierunkiem wyspecjalizowanych pań.

Wszelkie wyjaśnienia na życzenie udzielane będą również w języku niemieckim.

Panie, pragnące zapoznać się z zastosowaniem kuchen elektrycznych w gospodarstwie domowem, proszone są o zapisanie się na powyższe kursy w SKLEPIE ELEKTROWNI przy ul. Piotrkowskiej 115, lub w BIURZE PROPAGANDOWEM Elektrowni, ul. Przejazd 58.

א הארציגען מזל-טוב ווינש איך מיינע ווי' פריינד
ה' לייביש סארן און פרוי
צו דער פערלאבונג פון זייער זון
חיים מיט פרל. פאלא צוקערמן
מרדכי שייבע

DR. MED. **M. RUNDSZTAJN**
ספעציאל-ארצט פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
POMORSKA 7, tel. 127-84
נעמט אן פון 4 ביז אווענד.

אויף דער
מאדע-רעוויע
זונטאג, דעם 13 מאי, 12 בייטאג, אין „פילהארמאניע" וועלען זיך געפינען די נייעסטע מאדעלען
זומער-שיך
פון דער פירמע
A. Ogórek
Łódź, Zawadzka 11.

אחרי מחלה כבדה וממושכה מת עלינו האיש המצוין במעלותיו בעלי, אבינו, חותנינו, אחינו, זקני, גיסנו ודודנו היקר

נ״ע משה יצחק קבונקי
ב״ר יהושע העשיל ז״ל
בשנת ס״ג לימי חייו

הלויה תהיה ביום ו' עש״ק פרשת בהר ובחקתי כ״ו אייר תרצ״ד (11/V 1934) ממעונו צעגעלניאנא 24 בשעה 1 אחר הצהרים.

משפחתו המתאבלת

PARK HELENóW
פּארק העלענאוו

מארגען שבת, 5 נאכמ.
טרעפען זיך אלע אין פרעכטיגען
גארטען העלענאוו

אגרויסע סענסאציע
פאר'ן יודישען פובליקום!

פאפולערער קאנצערט

פון לאדזער סימפאנישען ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון דיר. סעווערין פיעטרושקא

אין פראגראם די שענסטע שאפונגען פון יודישען מוזיקאלישען אוצר.

אכטונג! פון 6 ביז 8.30 דער ערשטער VIVE O'CLOCK מיטן אנטייל פון א גרויסען דזשאז-ארקעסטער.

איינטריטס-בילעטען 85 גר. פאר דערוואקסענע און 50 גר. פאר שילער.

זונטאג, דעם 13-טען מאי, 11 א זייגער פריה פריהמארגען-קאנצערט.

וויכטיג נייעס!

דערמיט מאך איך בעקאנט דער געעהרטער קונדשאפט, אז מיין בעקאנטער

S. BIMKE!

טאפעציר- און דעקאראציאנס-אנשטאלט און דאס מעבעל-געשעפט א.פ.

געפינט זיך איצט אויף

פיעטריקאווער 105 טעל. 136-27

און עמפפעהל אין א גרויסען אויסוואהל די מאדערנע טאפטשאנעס, גאבעטע שטיהל ווי אויך אלע ארט מעבעל ווי: שלאף-צימער, עס-צימער א. ז. וו. קאנקורענץ-פרייזען!

S. BIMKE, Piotrkowska 105, tel. 136-27 מיט אכטונג

איבערראשענדע נייעס!

פעראיין נושאי המטה וגמילת חסדים
פלאץ וואלנאשטשי 3.

נאך שווערער מיה איז אונז געלונגען צו אנגאזשירען דעם בערימטען ווינער אויבער-קאנטאר

ה' דוד ווייסבערגער

וועלכער וועט דאווענען היינט פרייטאג-צו-נאכטס און שבת פ' ב"ב שמברכין החודש סיון אין בערלינער זאל זאכאדניא 26. — די גאנצע הכנסה איז בעשטימט פאר דער גמילת חסדים-קאסע.

כדי צו געבען די מעגליכקייט דער לאדזער בעפעלקערונג צו הערען דעם בערימטען חזן, האבען מיר פערקלענערט די פרייזען אויף 1 זל. פרייטאג און שבת צוזאמען. פאר פרויען א ספעציעלער זאל.

בילעטען שוין צו בעקומען 1) ביי ה' מאטיל מונק, נאוואמיעסקא 20 אין ספרים-געשעפט 2) ביי ה' אליי ווייסמאן בזשעזשינער 20 אין הוטען-געשעפט 3) פירמע סאלוע נארוטאוויטשא 14 אין גאלאנטעריי-געשעפט 4) אין אונזער פעראיינס-לאקאל, טל. וואלנאשטשי 3 פון 7 ביז 10 אווענד און פרייטאג א גאנצען טאג אין בערלינער זאל.

קאפע „IDEAL"

(dawn. „Atlantic")

פיעטריקאווער 48, טעל. 162-11

מאכט בעקאנט, אז צום זומער-סעזאן גיבען מיר ארויס די גוט-בעקאנטע און געשמאקע

פרישטיקען און וועכטערברויטן פון 90 גר.
ווי אויך די גוט-שמעקעדיגע יארסקע מיטאגען פון 2 זל. און
סאלידע בעהאנדלונג! מיט אכטונג

קאפע „אידעאל"
48 פיעטריקאווער 48.

דאס הערן-שניידער-אטעליר פון

א. ח. קוטשינסקי

געפינט זיך איצט אויף

13 נארוטאוויטשא 13

אין הויף, קווערפיצינע, 1 שטאק
טעל. 247-90

פיהרט אויס בעשטעלונגען אויפ'ן זומער-סעזאן, לויט די לעצטע נייעסטע מאדע-זשורנאלען צו מעסיגע פרייזען
פינקטליכע אויספיהרונג.

בעקאנטמאכונג.

דאנערשטאג, ד. 24 מאי 1934, 7 א זייגער אוו. קומט פאר אין פעראיינס-לאקאל, פיעטריקאווער 89

די גענעראל-פערזאמלונג

פון דער לאדזער יודישער געז. „עזרת אלמים" צו העלפען מויב - שמומע א. נ.

מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג: 1) ערעפנונג פון דער פערזאמלונג; 2) וואהלען פון א פרעזידיום; 3) טעטיגקייטס-בעריכט פאר'ן יאהר 1933/34; 4) פרעליטינער פאר'ן יאהר 1934/35; 5) לעזען דעם פראטאקאל פון דער רעוויזיאנס-קאמיסיע; 6) פארשלאגען פון פערוואלטונגס-מיטגלידער און פון מיטגלידער פון דער געזעלשאפט; 7) וואהלען פון א פערוואלטונג און רעוויזיאנס-קאמיסיע.

פאלס מ'וועט נישט ערשיינען די גענוגענדע צאהל מיטגלידער לויט § 29 פון פעראיינס-סטאטוט, וועט די צווייטע פערזאמלונג פארקומען צום זעלבען טערמין דעמזעלבען טאג 9 א זייגער אווענד און וועט גילטיג זיין ביי יעדער צאהל אנוועזענדע מיטגלידער.

„ראדאמער הילפס-געזעלשאפט און אומגעגנד"

אין לאדז, שענקעוויטשא 3/5

זונטאג, 13/5 ד.י. פינקטליך 6 נאכמיטאג קומט פאר אין אונזער לאקאל שענקעוויטשא 3/5 (פראנט, פארטער)

א — א גרויסע — אויפקלערונגס - פערזאמלונג

געווידמעט דער וויכטיגקייט און בעדייטונג פון אונזער ניי = געשאפענער הילפס - געזעלשאפט.

מיט רעדעס וועלען ארויסטרעטען: הרב ד"ר שמחה טרייסטמאן, פראפעס ברוך ניימאן, וויצע - פראפעס ד"ר גאלדבוים (פויליש), הרב פרימער, מרדכי ווערטהיים און אנד.

---

20 פראצענט ביליגער!
זעהר וויכטיג נייעס פאר דער יודישער בעפעלקערונג!

איך דער לאנגיעהריגער בעשטעלטער פאכמאן פון יודישע לאנגע מלבושים, האב געעפענט א געשעפט פון

יודישע לאנגע מלבושים
אויף אגראדאווא 5

וואו איהר בעקומט מיט 20 פראצענט ביליגער ווי איבעראל און מיין גאראנטירטע בעשטעלטע ארבייט.

מיט אכטונג ה. ליסבער, אגראדאווא 5.

וויכטיג פאר גרונדשטיק-אינהאבער
איך דייטשלאנד

ווער עס וויל זיין גרונדשטיק פערקויפען און בעקומען זיין געלד אין פוילען אויסגעצאהלט.
דער זאל זיך ווענדען צו

Jakób Sztejnsznejder,
Łódź, Cegielniana 11, tel. 144-57

1921   שפרעכשטונדען צווישען 3—5.

יודען לאזט אייך נישט נארען!

אזוי ווי אייניגע יונגלעך פון געשעפטען רעקלאמירען זיך אין דער צייטונג, אז זיי זיינען געווען די ווערק-פיהרער. געשעפטס-פיהרער פון דער פירמע חיים מענדראווסקי אגראדאווא 8 און דאס געשעפט איז געווארען ליקווידירט, ערקלער איך, אז עס איז א ליגען, עס איז זאגאר געווארען פערבעסערט און פערגרעסערט.

איך בעזיץ א ריזען-לאגער פון

יודישע לאנגע מלבושים

ווי אויך קורצע אנציגער פון די בעסטע שטאפען זיידענע יופיצעס, אלפאגענע רעק ווי אויך מארינארקעס, זומער- און ווינטער-פאלטענס, נעהאקטע אנציגער, שלאפראק, פיזשאמעס—זומער און ווינטער ווי אויך בעזיץ איך א גרויסען אויסוואהל פון קינדער-זאכען ווי אויך א גאנצען אויסשטייער פאר 100 זל.

בעמערקונג 1) א ספעציעלער ראבאט פאר רביים, רבנים, הגרם-סוחרים און שטיבעל-בחורים. 2) פאר קונדען פון פראווינץ ווערט ארויפגערעכענט פאר א האלבע הוצאה. 3) אנגענע ווערקשטעל אויפ'ן ארט און אויפ'ן פערלאנג ווערט אויסגעפערטיגט אין פערלויף פון 24 שעה.

מיכל שאלדאיעווסקי
8 אגראדאווא 8.

רעשטען אויף אנציגער און פאלטענס

פאר הערן און דאמען

פון די בעסטע קוואליטעטן פון ביליצער און טאמאשאווער פאבריקען איז צו בעקומען נור ביי דער פירמע

M. TAZBIR

לאדז, פעטריקאווער 23

טעל. 226-39. — פריוואט=וואוינונג.

קאנקורענץ-פרייזען!   קאנקורענץ-פרייזען!

שפארען געלד

דורך קויפען רעעלע סחורה
צו די ביליגסטע פרייזען
לאזט זיך נור ביי דער פירמע

„בארווין"

לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 210-58

וועלכע איז די איינציגע

ביליגע און רעעלע קוועלע

פון גוטען קידוש-וויין

ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארווינען, ווי אויך אלע סארטען ליקער, בראנפען'ס און מעהד.

די מענער-גימנאזיע
און פאוושעכנע שולע

בית-אלפנא

(תורה ודרך ארץ)

פיעטריקאווער 111, אלעי קאשטשושקי 48
טעלעפאן 17646.

נעמט אן איינשרייבונגען פון נייע שילער צום נייעם שול-יאהר אין אלע קלאסען. די קאנצעלאריע איז טעטיג יעדען טאג פון 2—9 פאר אומבעמיטעלטע עלטערן ערמעסיגטע פרייזען.

די לייטונג

Dr. med.
G. GERSZTAJN
ספעציאליסט פאר אויגען-קראנקהייטען
Traugutta № 12
tel. 175-10.
נעמט אן פון 11—1 און פון 7—8 אוונט.

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען, בלאז און אורין-קראנקה.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-96
נעהמט אן פון 2—3 און פון 6—8 אוו.

סענסאציע אויפ'ן ביכער-מארק!

די טעג איז ערשינען דאס בוך

„פאלשע חרפה"

ד"ר מעד. ה. רוזשאנער.

וואס יעדער דערוואקסענער דארף וויסען וועגען ווענערישע קראנקהייטען

צו בעקומען ביי אלע צייטונגס-פערקויפער.
פרייז 2 זלאטעס.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער חשוב'ן און לאנג - יעהריגען פערוואלטונגס-מיטגליד ר' יעקב ציטרינבוים צוליבן טויט פון זיין אונפערגעסליכער מוטער

יוטע ברינדל נ"ע

זיים געטרייסט מיט המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

די פערוואלטונג און דאס פערסאנאל
פון דער ת"ת אהבת תורה וואלבארסקא 20

GIMNAZJUM MĘSKIE

z prawami Gimnazjów Państwowych

oraz **SZKOŁA POWSZECHNA**

Tow. Szerz. Oświaty i Wiedzy Technicznej wśród Żydów w Łodzi

Pomorska 46/48, tel. 106-64.

עס ווערען אנגענומען נייע שילער.
אין דער פאלקס-שולע איז דער שכר לימוד 15 זל. א חודש.
ביים אנהויב פון שול-יאהר עפענען מיר א מוסטערהאפטע פרעבעל-שולע פאר קינדער (יונגלעך און מיידלעך) פון 3 ביז 6 יאהר.
די פרעבעל-שול וועט זיין איינגעארדענט לויט די נייעסטע פאדערונגען און וועט געפיהרט ווערען דורך א גלענצענדע לערערין.
אין דער פרעבעל-שולע איז דער שכר לימוד 12 זל. א חודש.
די קאנצעלאריע איז טעטיג יעדען טאג (אויסער שבת) פון 9—2 בייטאג

אבדול מעדזשיד פֿראַנטערט זיך אונטערן קרייז-פֿערהער

ווייטערדיגער עדות-פֿערהער איז ארלאזאראוו-מארד-פּראָצעס

ירושלים, 10. (יט"א טעלעגראַפיש). אויף דער געכטיגער זיצונג פון געריכט איז ווייטער אויסגעהערט געוואָרען דער אַראַבער אַבדול מעדזשיד.

דער עדות ערקלערט, אַז צום ערשטען מאָל ווען ער איז אויסגעפאַרשט געוואָרען דורך קאַפּיטאַן רייס, האָט ער גאַרנישט געזאָגט וועגען דער ערמאָרדונג פון ארלאזאראוו'ן, שפּעטער אָבער ווען מ'האָט איהם ביי קאַפּיטאַן רייס קאָנפראָנטירט מיט זאוולאָוויץ, האָט דער לעצטער איהם א וואונק געגעבען און דאַמאָלס האָט ער זיך מודה געווען, אַז ער האָט צוזאַמען מיט חארווישן ערמאָרדעט דעם ד"ר ארלאזאראוו. און האָט איבערגעגעבען אַלע פּרטים וועלכע ער האָט זיך דערוואוסט פון סטאַווסקי און ראזענבלאַטן.

אויף ווייטערדיגע פראגען, צי האָבען די איבריגע אַרעסטאַנטען נישט געהערט ווי אַזוי סטאַווסקי מיט ראזענבלאַט האָבען אונטערהאַנדעלט מיט אַבדול מעדזשיד, ענטפערט דער עדות, אַז די אַרעסטאַנטען האָבען נישט געקענט קיין העברעאיש, מאַנכע האָבען אָבער געזעהען ווי ער האָט גערעדט מיט סטאַווסקי און ראזענבלאַט.

אויפ'ן פאַרשלאַג פון אַדוואָקאַט סעמיועל ווערט פאַרגעלייענט די ע"שטע ערקלערונג, וועלכע אַבדול מעדזשיד האָט אָפּגעגעבען פאַר'ן קאַפּיטאַן רייס.

אַדוו. סעמיועל: צי האָט קאַפּיטאַן רייס נישט געוויזען די קוילען, מיט וועלכע איהר האָט געזאָלט שיסען צו ארלאזאראָוו'ן?

עדות: קאַפּיטאַן רייס האָט מיר געוויזען 4 רעוואָלווער-קוילען, פון וועלכע איך האָב אויסגעקליבען איינע, לויט דעם ווי מיר האָט עס אָנגעוויזען ראָזענבלאַט.

אויפ'ן פאַרשלאַג פון אַדוו. סעמיועל ווערען ווייטער פאַרגעלייענט די פּראָטאָקאָלען פון די ערקלערונגען, וועלכע אַבדול מעדזשיד האָט אָנגעגעבען ביים אויספאַרשונגס-ריכטער שיטריט.

אַדוואָקאַט סעמיועל פרעגט דעם עדות צי זיין אונטערשריפט פיגורירט אויף די דאָזיגע פּראָטאָקאָלען.

דער עדות ענטפע"ט, אַז דאָס איז זיין נאָמען, ער האָט געזאָגט דאָס וואָס איהם האָט געהייסען זאוולאָוו.

סיזוערט דאַן פאַרגעלייענט דער דיאַלאָג וואָס איז געפיהרט געוואָרען צווישען מעדזשידן און דאַר־ווישן ביי שיטריטן.

דאָס געריכט הערט ווייטער אויס דעם עדות וועגען דער קאָנפראָנטאַציע וואָס איז פאָרגעקומען צווישען איהם און פרוי ארלאזאראוו.

מעדזשיד ענטפערט, אַז ער האָט דאַמאָלס די פרוי ארלאזאראוו געזעהען צום ערשטען מאָל, זי האָט איין איהם נישט דערקאָנט דעם מערדער פון איהר מאַן.

פון איצטיגען מאָמענט אָן ענטפערט מעדזשיד נישט גלייך אויף די געשטעלטע פראגען און פיל פראגען דרעהט ער זיך איבגאַנצען אַרויס. דער ריכטער קאַרי פעררירט דאָס געדולד און זאָגט:

— ענטפערט, יאָ, אָדער ניין, און פע"שטעלט אייך נישט כסדר מיט זאוולאָוו'ן.

אַדוו. סעמיועל: צי האָט איהר נישט געטוישט א"יער שיך אַ חודש נאָכ'ן מאָ"ד פון א"לאזאראוו.

דער עדות ענטפע"ט נישט אויף דער דאָזיגער פראַגע.

אַדוו. סעמיועל: פאַרוואָס האָט איהר דעם־מאָר־דעט דעם פריזיער לוטפי?

מעדזשיד: דאָס איז געווען א פאַמיליען-נקמה.

אַדוו. סעמיועל: מיט וואָס ערקלערט איהר א"יער דיאַלאָג מיט דאַרווישן אין אנוועזענהייט פון שיטריטן.

מעדזשיד: איך האָב געזאָגט צו דאַרווישן: זאָג נישט, אַז איך האָב געהרגעט לוטפין, ווייל איך בין נישט האַגען, אַז דו האָסט דערהרגעט ארלאזאראוון און מיר וועלען ביידע זיין פריי. דער אמת איז אָבער אַז מיר האָבען ביידע דערהרגעט לוטפין און נישט ארלאזאראוון.

אַדוו. סעמיועל: צי האָט איך שיטריט געזאָגט ווער ארלאזאראוו איז געווען

מעדזשיד: ניין, איך האָב זיך ערשט דערוויסט פון ראזענבלאַטן און סטאַווסקין, אַז ער איז געווען א זעהר גרויסע פע"זענליכקייט. ערשט דעמאָלט ווען איך האָב זיך דערוואוסט, אַז דאָ האַנדעלט זיך וועגען פּאָליטיק, האָב איך צוריקגעצויגען אַלע מיינע ערקלערונגע" וועגען אַנטייל אין מאָרד איבער ארלאזאראוון דער פעריהער פון אַבדול מעדזשיד איז באַנאַך נישט פערענדיגט.

פאַר גאַרד,
ביזשוטעריע
און לאַמבאַרד-סוויטעס צאָהלט די העכסטע פּרייזען
אליזאַר פיאַלקאַ
פּיעטריקאַווער 7.

אַדוואָלאַניעם
וועגען פּאַדאַטעק אַבראַטאָווי. אַדראַטשעניעס פאַר איינציגע שפּייזערס, שרייבט דאָס קאָנצעסיאָנירטע
ביטשריפט-ביוראָ
פאַר אַדמיניסטראַטיווע און געריכטליכע ענינים פון
ח. בערגהאַלץ,
לאָדז, פּילסודסקיעגאַ 6.

פאַר דער עפענטליכקייט!
אַזוי ווי דער קאָלאָניאַל-סוחר
זיסמאַן סטאַשעווסקי
נאָווא-זאַשעווסקי 21
האָט באַליידיגט דאָס שידס-געריכט פון אונזער פעריין ווערט ער אויף דער פער־וואַלטונגס-זיצונג פון 25/4 1934 לויט דעם פּאַר. 15 פון די סטאַטוטען אויסגעשלאָסען אַלס מיטגליד פון אונזער פעריין.
די פערוואַלטונג פון קליינהענדלער־פעראיין, ביידערס ראיאָן
פּלאַץ רעימאָנטאַ 5/6.

בוי- און קאָנצעסיע-פּלענער
ווי אויך בעראַטונגען וועגען בעקומען קאָנצעסיעס פירט אויס דער גוט-בעקאַנטער בוי-טעכניקער
י. פּרינץ, 17 זאַוואַדזקאַ 17
בעמערקונג: אַלע אַרבייטען ווערען אויסגעפיהרט דורך מיר פּערזענליך. איך האָב נישט קיין שותפים.

פּאַדאַטעק אַבראַטאָווי
אַדוואָלאַניעס וועגען פּאַדאַטעק אַבראַטאָווי, שרייבט דאָס קאָנצעסיאָנירטע
ביטשריפט-ביוראָ
פאַר אַדמיניסטראַטיווע און געריכטליכע ענינים פון
י. ח. בוזיז,
לאָדז, אַגראַדאָוואַ 3

זאַל פילהאַרמאָניע.
ערשטע איז לאָדז
MONSTRE — אין גרויסען סטיל
זונטאָג, דעם 13-טען מאי 1934, פּינקטליך 12 בייטאָג
דעמאָנסטרירונג זומער-מאָדע
פון דער
אויז אייגעקויף-פּראָפּאַגאַנדע אָרגאַניזירט דורכ'ן לאָדזער סינדיקאַט פון זשורנאַליסטען.
רעוואָלוציע. וואָס לאָדז האָט נאָך ביז איצט נישט געזעהען! אַזעלכעס, וואָס איז נאָך נישט געווען!

דעמאָנסטרירונג:
Łódzkie Tow. Elektryczne Sp. Akc.
Bracia Seidenwurm (pończochy)
H. Guettel (fabryka mydeł toalet.)
Józef Piątkowski (cukiernie)
„Arkadia" (fabr. wyr. cukiern.)
Sz. P. Szmalewicz (fabr. lamp i żyr.)
„Alfa-Radio" wł. M. Ritt (radjo-aparaty „Elektrit"
„Figaro" wł. A. Lerch (salony fryzjerskie)
„Wan-Lo" (rękawiczki)
„As" (galanterja męska)
L. Oderberg (obuwie)
A. Ogórek (obuwie)
H. Szenwic S-cy (trykotaże)
J. Drukier (perfumerja)
L. Borkowski (galanterja)
„Diwo" (gorsety)
Atelier przemysłu artystycznege roboty ręczne)

אונגעטוועהנליכע אַטראַקציאָנס-קינסטלערישע אויפטריטען. אויפטריט פון באַוואוסטע טענצער דזשאַרדזו-באַר-אַנסאַמבל פון די בעריהמטע קאָמפּאָזיטאָרען Karasiński i Kataszek און א ספּעציעלען מוזיקאַלישען רעווי-רעפּערטואַר.
הומאָר! געזאַנג! מוזיק!
6 בראָדוויי גירלס!
פּרעכטיגע איבעראַשונגען!

רעוויע פון דער מאָדע
די נייעסטע נאָך נישט געזעהענע קרעאַציעס פון דער זומער-מאָדע
Maison Goussin-Cattley
Warszawa, Mazowiecka 4
פּאַסצינירענדע נייע פעלץ-מאָדעלען
M. APFELBAUM i S-ka
(Warszawa)

נישט געזעהענע אין לאָדז אַטראַקציע דאָס אָנטאָן קליידער אויף א מאָדעלקע, דורך אַן אַנ־טיסט — א דעקאָראַטאָר.

הוט-אַטעליר
wł' Halina Chaimowicz
Wacław Zaworski הערן-מאָדע

10 שענסטע און פּרעכטיגסטע „לעבעדיגע מאַנעקינס פון וואַרשא.

פּראָפּאַגאַנדיסטן:
Zjedn. Zakł. Włókien.
Scheiblera i Grohmana Sp. Akc.
I. K. Poznański Sp. Akc. Wyr. Baw.
Krusche i Ender Tow. Akc.
Pabjanickiej Fabr. Wyr. Baweln.
Ludwik Geyer.
Zakł. Przem. Wyrob. Baw., Sp. Akc.
N. Ejtingon i S-ka, Włókien. Sp. Akc.
Karol Steinert, Przem. Włók. Sp. Akc.
R. Biedermann, Zakł. Prz. Wyr. Baw.
Leonhardt, Woelker i Girbardt,
Tow. Akc. Sukien. Manuf.
Union Textile Sp. Akc.
Teodor Finster, Łódzka Manuf.
Pluszowa, Sp. Akc.
Karol Jankowski i Syn.
Bielsko (Oddz. w Łodzi)

קינסטלערישע טענץ אויסגעפיהרט פון אַנסאַמבל פון דער שולע p. PĄSZKÓWNY
צערעמאָניע-מייסטער: Witold Zdzitowiecki,
פּאָפּולערסטער רעווי-קאָנפעראַנסיער,
רעזשיסער פון טעאַטער „8.30"
Jan Mroziński צו דער אַנוועזענהייט פון ערטסטע פון שטאַטישען טעאַטער.

Mentopinol-Glob
א מיטעל געגען סוכאָטעס, אַסטמע און לײדען פון אָטעם-וועגען
„Uniwersal"
היילט רעומאַטיזם און אַלערליי נערווען-ווייטאָגען
„Hebrolin"
א מיטעל געגען ליִשאַיעס, ענזעמע און הויט-שטרײכן.
Bobo - Glob
פּודער פאַר קינדער.
Proszek „Glob"
בעזייטיגט קאָפּ-ווייטאָג.
צו באַקומען אין אַלע אַפּטייקן
Laboratorjum przy Aptece
Dr. Far. ST. TRAWKOWSKIEJ
w ŁODZI.

STARSZY FELCZER
B. JOSKOWICZ
Północna 4, tel. 141-86
שטעלט טעגליך פּאָקען מיט מיט פרישע קראַוואַנקע
און גיט אויך אַרויס בעשייניגונגען.
נעמט אָן פון 8—11 פריה און פון 4—7 נאָכם.

Dr. med. J. Bette
ספּעציאַליסט פאַר אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען
Piotrkowska 6, tel. 144-95 טעל.
נעמט אָן פון 8—11 פרי און פון 4—6 אָוו

Dr.
Wajnberg
ספּעצ. פון לונגען, הארץ און סקלעראָז-קראַנקהייטען
וואוינט יעצט פּיעטריקאַווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אָן פון 9—10 פריה, 3—4 6—8 אָוו.

Dr. J. NEUMAN
כירורג און גינעקאָלאָג
(פּריוואַט-אַרצט)
נעמט נישט מעהר אָן אין דער לעטשניצע „Vita" נור אינדערהיים
פון 11.30 ביז 1 בייטאָג און 7 ביז 8.30
זאַכאָדניאַ 57 טעל. 128-95

Dr. med. Niewiażski
ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט-קראַנקהייטען. באַהאַנדלונג פון מענער-שוואַכע
אַנדזשעיאַ 5 טעל. 159-40
נעהמט אָן פון 8—11 און פון 5—9 אָוו.
זונטאָג און יום-טוב פון 9—1 פאַרמיטאָג.
באַזונדערער וואַרטע-זאַל פאַר פרויען

Dr. med.
Oł. ZADZIEWICZ
ספּעציאַל-אַרצט פאַר האַלז, נאָז, אויערען און קעהל-קאָפּ-קראַנקה.
Piotrkowska 164
tel. 125-26.
נעהמט אָן פון 4 ביז 8 אָוונט.

LECZNICA
chorób
uszu, nosa i gardła
מיט שטענדיגע בעטען
עס אָרדינירען די דאָקטוירים:
Dr. IMICH, Dr. WOŁYNSKI
PIOTRKOWSKA 55
fr. I p., tel. 174-74.

Odciski

ZGRUBIAŁĄ SKÓRĘ
i BRODAWKI
USUWA BEZ BÓLU
i BEZPOWROTNIE
KLAWIOL
„AP. KOWALSKI" WARSZAWA

Dr. med.
WIKTOR MILLER
choroby wewnętrzne
spec. CHOROBY REUMATYCZNE
i ARTRETYZM, fizykalna terapja
przeprowadził się Al. Kościuszki 13
przyjmuje od 4—6.
Leczn. „VITA" 12—1, tel. 146-11.

Poradnia
WENEROLOGICZNA
הויט און וועגערישע קראַנקהייטען
איז געוואָרען איבערטראַגען
אויף 2 זשעלאַנאַ 2
(פּיעטריקאַווער 47)
טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אָוונט,
זונטאָג און הגאות פון 9-2 מיטאָג.
א וויזיט 3 זל.
פון 11-1 מיטאָג און פון 3-4 נאָכמ.
נעמט אָן א פרוי-דאָקטאָר.

מודעה. ברוך-קראַנקע! קריפּעל!
ליידענדע אויף פערשידענע ביין-פערקרי־מונגען פון גוף (הויקערס)!
רעזט אויפמערקזאַם!

נאָך לאָדז איז געקומען צום ערשטען מאָל דער אמת'ער וועלט-בעריהמטער ספּעציאַליסט
Ortoped NATAN RAPAPORT
פון ווינען מיט לאַנגיעהריגער פּראַקטיק און נעמט אָן פון 9 פריה ביז 1 בייטאָג און פון 3 ביז 7 אָוונט
איז לאָדז, פּילסודסקיעגאַ № 23 (פריהער וואָסכאָדניאַ 23)
ברוך-ליידענדע! איהר קענט געזונד ווערען אָהן בלוטיגע אָפּעראַציע! ראַטעוועט אייער געזונד כל-זמן ס'איז נאָך צייט, ווייל דער ברוך ווערט גרויס ווי א מענשען-קאָפּ, די קישקעס ווערען פערדרעהט און מ'קען בראַנדיג ווערען.
א הילף און א רפואה! דורך מיין מעטאָדע ערפינדענע ספּעציעלע הייל-באַנדאַזשען, וועלכע האַלטען צו די גרעסטע פערנאַכלעסיגטע ברוכען און בעזייטיגען ראַדיקאַל מיט גאַראַנטיע ביי אַנפאַנגס-ברוכען. מיין ספּעציאַליטעט איז אויך: הייל-אַפּאַראַטען נאָך דעם סיסטעם פון פּראָפעסאָר ד"ר האָפּפאַ. ד"ר העססינג און קאָללאַט. געגען אַלערליי פערקריפּלונגען, פערקרימטע פיס ווי אויך שמערצענדע פּלאַט-פיס. פאַר אַמפּוטירטע אינוואַלידען אַמעריקאַנישע קונסט-פיס (סאָלאָן-אַרבייט).
פאַר דאַמען נאָך אָפּעראַציעס קינסטליכע ברוסטען.
ביים אַראָפּלאָזען זיך פון מאָגען, קישקעס און געבירט-מוטער, עמפּפעהל איך ספּעציעלע הייל-באַנדאַזשען לויט דעם סיסטעם פון פּראָפ. ד"ר גלענאַרד.
געדענקט די אַדרעס:
אָרטאָפּעדישע אַנשטאַלט 23 פּילסודסקיעגאַ 23.
בעמערקונג: די אויפנאַהמען פון קראַנקע קומען פאַר פון זונטאָג דעם 6-טען מאי ה. י. פון 9 פריה ביז 1 בייטאָג און פון 3—7 אָוונט.
צאָהלרייכע דאַנקזאַגונגען פון רבנים און צדיקים.

פערשטאַרקט דעם פויליש=רומענישן בונד

דער בעזוך פון מיניסטער בעק אין רומעניען

בוקאַרעשט, 10 (ספ. טעל.)
מיניסטער בעק האָט בעזוכט דעם מיניסטער טיטולעסקו און דעם פרעמיער טאַטאַרעסקו.

אין דער פוילישער באַטשאַפט איז לכבוד דעם מיניסטער בעק געגעבן געוואָרן אַ מיטאָג.

בוקאַרעשט, 10 (ספ. טעל.)
אויף אַ ספּעציעלע פרעסע-קאָנפערענץ האָט מיניסטער בעק אויסגעדריקט זיין צופרידענקייט מיט זיין בעזוך אין רומעניען און אויף דער נויטווענדיקייט פון אינטערנאַציאָנאַלער צוזאַמענאַרבייט.

בוקאַרעשט, 10 (ספ. טעל.)
וועגן מיניסטער בעק'ס בעזוך אין רומעניען, איז אין אָוונט אַרויסגעגעבן געוואָרן אַן אָפיציעלער קאָמוניקאַט אין וועלכן עס ווערט איבערגעגעבן, אַז די געשפּרעכן, וואָס עס האָבן געפירט דער פוילישער אויסערן-מיניסטער, מיטן רומענישן אויסערן-מיניסטער, האָבן געגעבן אַ מעגליכקייט צו בעשטעטיגן די דויערהאַפטיגקייט פון פויליש-רומענישן בונד.

ביידע מיניסטאָרן האָבן בעשלאָסן זיך זאַפטער צוזאַמענצוטרעפן און צו קאָאָרדינירן זייער פּאָליטישער אַרבייט בנוגע ביידע לענדער.

בוקאַרעשט, 10 (ספ. טעל.)
פרייטאָג פריה פאָהרט מיניסטער בעק קיין וואַרשע.

בוקאַרעשט, 10 (ספ. טעל.)
דער רומענישער קעניג האָט דעקאָרירט דעם מיניסטער בעק מיטן עהרען-באַנד „פאַר טריי'ע דינסט".

אינטערווענץ אין אינערן-מיניסטעריום

וועגן די אַנטיסעמיטישע עקסצעסן

וואַרשע, 10 (טעלעפאָניש דורך יט"א).
דער אָרטאָדאָקסישער סיים-קלוב האָט איבערגעגעבן דעם אינערן-מיניסטער אַ מעמאָריאַל וועגן די אַנטיסעמיטישע עקסצעסן, וועלכע זענען פאָרגעקומען אין פערשידענע שטעט פון פוילען.

אין מעמאָריאַל ווערט געפאָדערט, אַז דאָס אינערן-מיניסטעריום זאָל אָננעהמען אַ שטעלונג צו די דאָזיגע עקסצעסן, די שולד ווערט אַרויפגעוואָרפן אויף דער ענדעקישער פרעסע און אויף די ענדעקישע און היטלערישע פאַראיינען.

די קומענדיגע וואָך ווערט וועגן דעם ענין פאָרקומען אַ קאָנפערענץ צווישן אינערן-מיניסטער פיעראַצקי און די דעפּוטאַטן הרב לעווין און י. ל. מינצבערג.

ערב ענטוואָפנונגס=קאָנפערענץ

מיניסטער הענדערסאָן קאָנפערירט מיט'ן מינ. באַרטו אין פּאַריז

פּאַריז, 10 (ספ. טעל.)
דער פאָרזיצער פון ענטוואָפנונגס-קאָנפערענץ מיניסטער הענדערסאָן איז נעכטן געקומען קיין פּאַריז.

נאָך אַ קאָנפערענץ מיט'ן וויצע-פאָרזיצער פון דער קאָנפערענץ האָט הענדערסאָן קאָנפערירט מיט'ן אויסערן-מיניסטער באַרטו.

נאָכמיטאָג איז אַרויסגעגעבן געוואָרן קאָמוניקאַט אין וועלכן עס ווערט געזאָגט, אַז אויף דער קאָנפערענץ צווישן די מיניסטאָרן הענדערסאָן און באַרטו האָבן זיך ביידע מלוכה-מענער אויסגעטוישט מיט זייערע מיינונגען בנוגע דער ענטוואָפנונגס-קאָנפערענץ.

מאָרגען פריה ווערט די קאָנפערענץ ווייטער געפיהרט ווערן.

אָפּגעשטעלט דאָס בויען יוד. הייזער

אויף צווייי וואָכען אַלס פּראָטעסט געגען בעגרעניצטער יודישער איינוואַנדערונג

ירושלים (יט"א). אַלס אויסדרוק פון פּראָטעסט געגען דער בעגרעניצטער עליה פון יודישע אַרבייטער קיין א"י האָבן די פערוואַלטונגען פון די אַרבייטער - געווערקשאַפטען אין קרייז שומרון בעשלאָסן אָפּצושטעלן אויף. צוויי וואָכען אין גאַנצן קרייז דאָס בויען נייע הייזער.

אויף אַ קאָנפערענץ פון די דערמאָנטע פערוואַלטונגען זענען אָפּגעגעבן געוואָרן בעריכטען פון הדרה, פרדס-חנה און אַנדערע קאָלאָניעס. עס איז פעסטגעשטעלט געוואָרן, אַז אין די דאָזיגע קאָלאָניעס געהט מען ביסלעכווייז איבער צו בעשעפטיגען אַראַבישע אַרבייטער. ווייל עס פעהלען יודישע. אין פיל ערטער אין שומרון, וואו עס פלעגן שטענדיג אַרבייטען יודען, הויבען איצט אָן צו אַרבייטען אַראַבער.

די יודישע אַרבייטער, וואָס וועלען אין פערלויף פון די צוויי וואָכען אָראָפּגענומען ווערן פון דער בוי = אַרבייט, וועלען בעקומען אַרבייט אויף אַנדערע געביטען.

היטלערס דעלעגאַטן געקומען קיין לאָנדאָן

וועגן שטוואָפענונגס = פראַגען

לאָנדאָן, 10 (ספ. טעל.) פ[illegible] ריבענטריב, דער ספּעציעלער היטלער-דעלעגאַט פאַר ענטוואָפנונגס-פראַגען, איז נעכטן געקומען קיין לאָנדאָן און היינט ווערט ער קאָנפערירן מיט'ן מיניסטער סימאָן, וועגן ענטוואָפנונגס-פראַגען, אין צוזאַמענהאַנג מיט דער סעסיע פון דער הויפּט-ענטוואָפנונגס-קאָמיסיע וואָס קומט פאָר אין גענף דעם 29. מאַי.

שטורם-ווינד צושטערט אַ לאַגער פון „השומר הצעיר"

ירושלים (י.ט.א.) אַ שטורם=ווינד, וואָס האָט זיך דורכגעטראָגן דורך כפר-סבא, האָט אין פערלויף פון עטליכע מינוט אַראָפּגעטראָגן אַלע געצעלטען און הילצערנע געביידעס פון „השומר הצעיר" אין כפר-סבא, איינשליסענדיג אַ געביידע פון צימערן, וועלכע דער ווינד האָט פערשלעפּט אויף גאַנצע צוואַנציג מעטער ווייט.

איינינע מיטגלידער פון „השומר הצעיר" זענען לייכט פערוואונדעט געוואָרן און האָבן געמוזט אַנקומען נאָך מעדיצינישע הילף. דער שאָדען בעטרעפט העכער אַ העלפט פון גאַנצן פערמעגען פון דעם קיבוץ.

די הויפּט-שטאָדט פון עבר-הירדן וויל נישט קיין עלעקטרישע קראַפט

פון דער רוטענבערג-סטאַציע

ירושלים (יט"א) דער בירגערמייסטער פון אַמאַן, די הויפּט-שטאָט פון עבר-הירדן, האָט אַרויסגעגעבן אַן אָפיציעלע פערערקלערונג, אין וועלכע ער לייקענט, אַז עס זאָל האָבן עפּעס געוואָרן דער רוטענבערג-געזעלשאַפט אַ קאָנצעסיע צו צושטעלן אַמאַן עלעקטרישע ליכט.

אין זיין ערקלערונג לאָזט דער אַראַבישער בירגערמייסטער וויסען, אַז די מוניציפּאַליטעט פון אַמאַן האָט נישט בדעה צו נעהמען קיין ליכט פון דער רוטענבערג-סטאַציע און צו געבען רוטענבערג'ן וועלכע עס איז קאָנצעסיע צו עלעקטריפיצירען די שטאָט.

פרעזידענט רוזוועלט וועגן מלחמה=חובות

ניו-יאָרק, 10. (ספ. טעל.) פון וואַשינגטאָן איז מען מודיע, אַז אין מאַניפעסט פון פרעזידענט רוזוועלט צום קאָנגרעס ווערט אַנאַליזירט ווערען אויף דער סיטואַציע אין דער חובות-פראַגע.

דער פרעזידענט זאָל אָנווייזען, אַז עס וועלען נישט אָנגענומען ווערען קיין טיילווייזע אייבצאָהלונגען.

יודען געדענקט!

היטלערישע באַנדעס פייניגען אייערע ברידער אין דייטשלאַנד
אייער געוועהר געגען זיי איז באָיקאָט אויף סחורות פון דייטשלאַנד!

חיפה פערפליכטעט זיך נישט צו קויפן קיין דייטשע סחורות

ירושלים, (יט"א) אַ גרויסע פערזאַמלונג אין חיפה, אין וועלכער עס האָבן זיך בעטייליגט העכער 2 טויזענד פערזאָן, האָט אָנגענומען אַ רעזאָלוציע שטרענג דורכצופיהרען דעם באָיקאָט פון דייטשע סחורות אין חיפה.

אויף דער פערזאַמלונג זענען אַרויסגעטרעטען פאָרשטעהער פון אַלע פאַרטייען. די פערזאַמלונג האָט אויך אָנגענומען אַ רעזאָלוציע, מען זאָל פערלאַנגען פון דער מאַנדאַטאָר-מאַכט, ברייט צו עפענען די טויערן פון א"י פאַר יודישער עליה.

געשטאָרבען דער שעף פון „געפּעאו" אין מאַסקווע

מאַסקווע, 10. (ספ. טעל.) היינט איז אין מאַסקווע געשטאָרבען דער שעף פון „געפּעאו" וואַצלאַוו מענזשינסקי.

א 4=שטאָקיגער בנין געוועזן אין אַ גרויסער פייער=סכנה

נעכטען ביינאַכט אויסגעמיטען אַ גרויס פייער אויף ציגעל-גאַס 35

(—) נעכטען שפּעט ביינאַכט איז צום גליק אויסגעמיטען געוואָרן אַ גרויסע שרפה, וואָס האָט געקענט אויסברעכען אין 4 שטאָקיגען פראָנט בנין אויף ציגעל-גאַס 35.

אַרום 2 אַ זייגער ביינאַכט האָט צופעליג אַן איינוואוינער פון דערמאָנטען הויז בעמערקט אין קאָרידאָר אויפ'ן 4-טען שטאָק אַ געדיכטען רויך, באַלד האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז עס ברענט אַ קעסטעל מיט זאַכען, גלייך איז אויפגעהויבען געוואָרן אַן אַלאַרם אַז עס ברענט, אין גרויס פּאַניק האָבען זיך די איינוואוינער וועלכע זענען געווען אין טיפען שלאָף אויפגעכאַפּט און ווי באַר זיי האָבען זיך אָריענטירט אין קליינעם פייער, האָבען זיי זיך געוואָרפען אַליין צום פערלעשען, וואָס עס האָט זיך זיי אויך איינגעגעבען.

אין דערזעלבער צייט זענען אַ"ע" אויף אַלאַרמירט געוואָרן די פייער-לעשער פון דער צווייטער אָפּטיילונג, וועלכע זענען שנעל אָנגעקומען צום אָרט, באַר צום גליק האָבען זיי שוין קיין פייער נישט אָנגעטראָפען.

די פייער-לעשער האָבען פונדעסטוועגען אויפגעשטעלט די גרויסע רעטונגס-לייטער און 6 פייער-לעשער זענען דורך דער לייטער אַ-ויף אויף דעם דאַך און דאָרט גוט בודק געווען, אַנאַנדערע גרופּע פייער-לעשער האָבען אויך אַרומגעזוכט אין אַלע ווינקעלעך פון גאַנצען הויז.

נאָכדעם ווי די פייער-לעשער האָבען ענטגילטיג פעסטגעשטעלט אַז עס איז דאָרט אין הויז מעהר נישט פאַרהאַן קיין שפּור פון פייער, זענען זיי אַרום 3 אַ זייגער צוריק אוועקגעפאָהרען.

אַזוי אַרום זענען אַלע איינוואוינער פון דאָזיגען הויז שפּעט ביינאַכט אָפּגעקומען מיט בלויז שרעק.

ווען עס וואָלט חלילה בעצייטענס נישט בעמערקט געוואָרען דאָס קליינע פייער, וואָלט נישט געווען אויסגעשלאָסען אַ גרויסע שרפה אין דעם גרויסען וואוין-הויז.

קינאָ „ROXY"
20 נאַרוטאָוויטשאַ 20.
היינט און פאָלגענדע טעג!
ערשטער סאָוויעטישער סאַלאָן = פילם, פּראָד. Sojuzkino אין לענינגראַד
לעצטער אַטאַמאַן
ANNIENKOW
דער פילם אילוסטרירט אויף אַ רעאַליסטישן אופן די לעצטע אָנפאַלען פון דער חייסער גאַרדיע געגען דער רויטער אַרמיי.
רעזשי: MIKOŁAJ BEREZNEW
אין די הויפּט-ראָלען:
B. ŁYWANOW, R. GARDIN
ווי אויך די בערימטעסטע אַרטיסטן פון פאָלקס-טעאַטער אין לענינגראַד.
אויסער'ן פּראָגראַם: די נייעסטע אַקטואַליטעטען.
אָנהויב 4 נ"מ, שבת און זונטאָג—12 בייט.
אויף די פריהמאָרגען-פאָרשטעלונגען און 1. סעאַנסען זענען די פּרייזן פערקלענערט

בריליאַנטען, גאָלד,
זילבער, פערשיד. ביזשוטעריע, לאָמבאַרד-קוויטעס קויפט און צאָהלט די העכסטע פרייזען
Magazyn jubilerski M. H. Lissak, Piotrkowska 5

Dr. med.
L. Berman
צעגעלניאַנאַ 15, טעל. 07=149
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט- און געשלעכטס-קראַנקהייטען, מענער- שוועכע-בעהאַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג.
אַלע אַרט אַנאַליזען.
נעמט אָן פון 8—11 און 4—8 אָוו. זונטאָג פון 9—1 בייטאָג
פאַר אומבעמיטעלטע – לעטשניצע-פרייזן.

CASINO
די מאַסען-צושויער זענען ענטציקט
סטעליג פון דעם פילם
קעניגין קריסטינאַ
— מיט —
GRETA GARBO
John Gilbert
Lewis Stone
פערקלענערטע פרייזען פון 1.09
אָנהייב 4 נאָכמ. שבת, זונטאָג און יום-טוב 12 אַ זייגער בייטאָג

לעהרערין
גוטע פּעדאַגאָגין
ערטיילט אונטעריכט פאַר דערוואַקסענע, אין פּוילישע, יודישע און דייטשע שפּראַכען צו ביליגע פרייזען.
לאַסמאַן,
בושעושינער 15.

לעהרערס
מיט רעגירונגס-רעכט
18 יאָהר פּראַקטיק, ערטיילען פּויליש, יודיש, פראַנצויזיש, ענגליש, דייטש, בוכהאַלטעריע און מאַטעמאַטיק.
שוו. יאַקובאַ 12
רעכטע אָפיצינע, 1-טער שטאָק, וואוינונג 30, שיף.

אויערן, נאָז און האַלז=קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowski
פּיעטריקאָווער 67, טעל. 127-81
נעהמט אָן שטענדיגע קראַנקע (צוזעק אָפּעראַציע א. ז. וו.) ווי אויך אַמבולאַטאָרישע פון 11—2 און פון 5—8 אָוונט.

דאס פּראבלעם פוּן געבוּרט-רעגוּלאציע

אוּן די טעטיגקייט פוּן די קאנסוּלטאציעס פאר מוּטערס ביים לאדזער „טאז"

— 2 —

די פאַרערונגען פון די קאָנסולטאַציעס זענען אין גרונד עלעמענטאַרע, אָבער פאַר פיל מוטערס זעהר שווער דורכצופיהרען אין לעבען, אַמאָל אַפילו לגמרי אומעגליך.

ס'איז נאָך נישט געקומען די צייט צו אונטער־פיהרען אַ סך־הכל פון די פעולות פון די פאַדערונגען פון די קאָנסולטאַציעס, ס'זענען נאָך נישט ממשות'דיג און בעשייפערליך די רעזולטאַטען פון זייער אַרבייט. אָבער איינס בין איך זיכער, און דאָס איז אפשר דאָס וויכטיגסטע, אונזערע מוטע'ס, בפרט די יונגע, וואָס קומען מיט צוויי אָדער דריי קינדער, הויבען אָן צו פערשטיין אַז דערציהען קינדער איז נישט קיין פשוטער און לייכטער ענין, און פאַרעס'ט אַן אומגעהויערע אָנשטרענגונג פון זייערע פיזישע כוחות און עקאָנאָמישע מעגליכקייטען, זיי ווייסען אַז די דערציהונג פון קינד איז אַ קאָסטבאַ'רער ענין, אַז דאָס ביי־געבוירגענע קינד נעהמט צו ביי זייבע שוועסטערלעך און ברידער'לעך ליפט אין דער דוש־נער שטוב, דעם לעפעל געקעכץ, פענטעט די מוטער און נעהמט ביי איהר צו די מעגליכקייט אַפילו פון צופעליג פערדינען.

דער קריזיס און די אַרבייטסלאָזיגקייט פון היינ־טיגער צייט זענען גורם, ס'זאָל לגמרי צערינען ווער־רען דער געבענטשטער אָפּטימיזם, אַז „גאָט גיט קינדער, וועט ער אויך געבען פאַר די קינדער". אונזערע מוטערס בעקומען אַ געפיהל פון אחריות סיי לגבי דעם קינד, וואָס דאַרף קומען אויף דער וועלט, סיי לגבי די קינדער, וואָס זענען שוין פאַראַן און בייטיגען זיך אין הילף אויף יעדען שריט און טריט.

איך חזר איבער, איך האַלט דעמדאָזיגען שינוי אין דער פסיכאָלאָגיע פון דער יודישער פרוי, פאַר דעם וויכטיגסטען אויפטו, פאַר דער גרעסטער טובה, וואָס די קאָנסולטאַציעס פון „טאַז" קאָנען איהר געבען.

די איידער אַדער צוויי־קינדער סיסטעם, וואָס איז שוין לאַנג אַ פריווילעגיע פון די רייכע און פון דער יודישער אינטעליגענץ, הויבט אָן דורכצודרינגען אין די ברייטסטע שיכטען פון דער יודישער בעפעלקער־רונג, אַלץ עפטער און עפטער קומען צו אונז מוטערס דערשראָקענע, טויט־בלאַסע מיט געוויין און געבעט, אַז זיי האָבען פערשוואַנגערט, אַז זיי קאָנען נישט גע־בוירען, זיי טאָרען נישט האָבען מעהר קיין קינדער, די ווייסען נישט ווי אַזוי איבערצורייסען די שוואַנגער־שאַפטען, וואוהין זיך צו ווענדען און אַז"וו.

אַלץ עפטער און עפטער קומען צו אונז מוטערס וואָס דערציילען וועגען זייער פעסטען בעשלוס מעהר נישט צו געבוירען, (אַפּמאָל מיט'ן הסכם פונ'ם מאַן) און בעטען און פאָדערען, מ'זאָל זיי אויפקלערען, ווי אַזוי זיך צו פערהיטען פון שוואַנגערשאַפט.

איך וויל זיך נישט בעגנוגענען בלויז מיט ווער־טער און וועל ברענגען ביישפּילען פונ'ם לעבען פון אונזערע קאָנסולטאַציעס, בכדי צו בעשטעטיגען מיט פאַקטען דאָס אויבענגעזאָגטע.

פוּן דער טעטיגקייט פוּן דער 1-טער קאנסוּלטאציע

ערשטער ביישפיל.

פאַמיליע ב. דער מאַן — אַ שניידער, די פרוי אַרבייט איינדערהיים, אַ בייטערין, נייט וועש, ביידע פערדינען ווייניג, לעבען אין איין קליינעם צימער און האָבען אויף אַ בעשיידענער אויסקומעניש. די פער־העלטנישען צווישען מאַן און ווייב זענען זעהר גוטע. מיט אונגעדולד און פרייד קוקען זיי אַרויס אויפ'ן ערשטען קינד. דאָס קינד ווערט דער־צויגען אין דער ערשטער קאָנסולטאַציע גאַנץ שווער: ס'איז בערוועג, זיי ווילען האָבען נאָך אַ קינד. דאָס צווייטע קינד ווערט אויך דערצויגען אין דער־זעלבער קאָנסולטאַציע. די עקאָנאָמישע לאַגע פון די עלטערען האָט זיך פער־ערגערט. דער מאַן האָט איבגאַנצען פערלוירען די אַרבייט, אַציגד בייט ער איינדערהיים צוזאַמען מיט דער ווייב ספאָרט־העמדער פאַר 10 גראָשען אַ העמד אַרבייטענדיג צוזאַמען פון אַ זייגער 6 אינדערפריה ביז 10 אַ זייגער איבאָוועבט, פערדינען זיי קוים 2-3 גילדען אַ טאָג. די אַרבייט איז נישט קיין שטענדיגע און קאָן זיך יעדען מאָמענט אָפּשטעלען. איין קינד איז אַלט 2 יאָהר, דאָס צווייטע 8 חדשים, די פער־דינסטען קלעקען נישט פאַר צוויי קינדער, אַפילו פאַר אַ בעשיידען לעבען אין איין צימער, זיי הייבען אָן צו הונגערען, די אויסזיכטען אויף דער צוקונפט — די ערגסטע.

דאַ ענטשטייט די פראַגע פון דריטען קינד. זיי פערשטייען גוט, אַז דאָס דריטע קינד וועט פולשטענ־דיג רואינירען די גאַנצע פאַמיליע. זיי ווילען מעהר קיין קינדער נישט האָבען. איינמאָל האָט זיך דער פרוי געדאַכט אַז זי האָט פערשוואַנגערט. אַ טויט־בלאַסע איז זי געקומען צולויפען אין דער קאָנסולטאַ־ציע פאַר שוואַנגערע, ס'האָט זיך אַרויסגעוויזען אַז ס'איז געווען אַ טעות. זי האָט געבעטען רחמים מ'זאָל איהר געבען מיטלען און אינפאָרמאַציעס, ווי אַזוי זיך צו פערהיטען פון שוואַנגערשאַפט, אַפּגע־שיקט אין דער שטאָטישער קאָנסולטאַציע פאַר בעוואוסטזיניגער מוטערשאַפט. (ווייטער קומט).

פוּן ד"ר מ. שוואלבע.

ראדיא-ווינקעל

ראַדיא אַלס פריינד פוּן עלענדע, אוּמגליקליכע אוּן קראנקע

עס איז איבעריג אָנצווייזען אויף דער אומ־געהויערער בעדייטונג פון ראַדיאָ פאַר דער מענש־הייט. אויסער זיין פערוויילונגס-כאַראַקטער האָט ראַדיאָ פיל אַנדערע מעהר וויכטיגערע אויפגאַבען, וואָס האָבען אפשר נאָך אַ גרעסערע געזעלשאַפט־ליכע בעדייטונג. קודם כל ווערט ראַדיאָ אויסגע־נוצט אַלס אַ מיטעל צו טראָגען הילף אין נויט־פעל און לייכטער מאַכען דאָס געמיט פון עלענדע און קראַנקע.

די געשיכטע פון ראַדיאָ לערנט אונז, אז אַ דאַנק דער דאָזיגער גענִיאַלער ערפינדונג זענען שוין צעהנדליגער טויזענדער מענשען אָפּגעראַטע־וועט געוואָרען פון אַ זיכערען טויט. דער ערשטער פאַל, וואָס איז פערצייכענט געוואָרען אין דער געשיכטע פון ראַדיאָ, איז געווען די שרעקליכע קאַטאַסטראָפע מיט דעם שיף „טיטאַניק", בעת וועלכער עס איז געלונגען אַפּצוראַטעווען 700 מענשען בלויז אַ דאַנק די ראַדיאָ-סיגנאַלען, וואָס האָבען גערופען נאָך הילף.

הונדערט טויזענד סטאַציעס זענען איצט טעטיג אויף דער וועלט און יעדע פון זיי טראָגט פון צייט צו צייט הילף פאַר ליידנדע. אַזוי, למשל, גיט די ראַדיאָ-סטאַציע אין דרום אַפריקאַ ספּעציעלע אוידיציעס פאַר די אַרבייטער אין די גאָלד-גרו־בענס. אין געוויסע בעשטימטע שעה'ן איידער די אַרבייטער לאָזען זיך אַראָפּ אין די טיפענישען פון דער ערד, הערען זיי פון די ראַדיאָ-הילכערס פער־שידענע אינפאָרמאַציעס און אָנווייזונגען, ווי אַזוי זיך צו פערהיטען פון דער געפאַהר, וואָס דראָהט אַזוי אָפט דעם גאָלד-גרעבער.

בעת דער שרעקליכער פערפלייצונג אין שטאַט אַלאַבאַמאַ (פעראייניגטע שטאַטען) האָט בלויז איין ראַדיאָ-סטאַציע צונויפגעזאַמעלט העכער 200 טויזענד דאָלאַר פאַר די נויט-ליידענדע.

דאָס נאָך יונגע פּוילישע ראַדיאָ-וועזען קאָן שוין אויך פערצייכענען געוויסע ערפאָלגען און פערדינסטען, וואָס זי האָט זעהאט פאַר דער בע־פעלקערונג. בעת די גרויסע פערפלייצונגס-קאַטאַס־טראָפע אין ווילנאָ און מזרח גאַליציע איז ראַדיאָ אָפטמאָל געווען דאָס איינציגע קאָמוניקאַציע-מי־טעל. ווייל אַ דאַנק איהם האָט די געהעריקע מאַכט תיכף בעקומען די נויטיגע ידיעות און אַזוי אַרום געקאָנט אַרויסגעבען די געהעריקע פעראָרדענונגען. אויסער דעם האָבען טויזענדער מענשען אַ דאַנק דעם אויפרוף פון ראַדיאָ געשענקט גרויסע סומעס פאַר די קרבנות פון דער פערפלייצונגס-קאַטאַסטראָ־פע.

Dr. med.
JULJUSZ KOKOTEK
אינערליכע קראַנקהייטען
אינפעקציאָנס-קראַנקהייטען (טיפוס, דיפטעריט, רויז, בלוט-פער־גיפטונג א.ז.וו.)
CEGIELNIANA 7, tel. 163-90
נעמט אָן פון 5 ביז 7 אָווענד.

רעפּערטוּאַר־טעאַטער — „ראָזמאַיטאָשטשי" ציגעלנאַיאַ 27 טעל. 112-25

היינט, פרייטאָג, 10 אָווענט — רעדוצירטע פרייזען.
מאָרגען, שבת — 3 פאָרשטעלונגען 3
4 נאָכמיטאָג צו זעהר ביליגע איינהייטס-פרייזען.
מאָרגען, שבת, 8 און 10 אָווענט
קריזיס-פרייזען!

דעם לאָדזער טעאַטער-עולם באַגעגענען מיט שטורעם, האָט דער יודישער שוישפּילער, דער וואָס טאַנצט, זינגט און פייפט און מאַכט פרעהליך, דער גרעסטער אַמעריקאַנער סטאַר

פּסח'קע בורשטיין

צוזאַמען מיט דעם בעוואוסטען כאַראַקטער-קאָמיקער **יעקב פישער** אין דער אַמעריקאַנער הומאָרפולער פיעסע אין 3 אַקטען, 20 שלאַגער-נומערן, איינס שענער פון צווייטען

„א חתונה אין שטעטל"

צוזאַמען מיט די בעסטע וואַרשעווער סטאַר-אַרטיסטען לויט א. ב.: בורשטיין פסח, הערבסט קאַרל, ווייגשטאַק שמחה, זילבערמאַן לאַלאַ, יאַקובאָוויטש לאַלאַ, לעמבערגער גרשון, נאַטאַן שמחה, נאַטאַן נעמי, נאַטאַן אידאַ, ספיוואַק דוד, פישער יעקב, פרידעס עמיל, צווייליך ישעיה, ראָטמאַן מאַשקאַ, רובין דאָראַ, רייזער אַנעטאַ, שאַדאָווסקי מרדכי.
פערגרעסערטער כאָר און אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון מ. זעלמאַן.
רעזשי: פ. בורשטיין.

איבערטראָפען אַלעס, וואָס איהר האָט ביז איצט געזעהען!
בעקוועם — לופטיג — פרעהליך — ביליגע פרייזען!
בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון טעאַטער פון 11 ביז 2 און פון 5 נאָכמ., שבת אַ גאַנצען טאָג.

דער אריער-פּאראגראף

ר. אייזראַעל

שפּאַנענדער ראָמאַן פוּן דער איצטיגער ווילדער צייט

108

יעדעס מאָל, ווען בעהמעס שטימונג האָט זיך אַביסעל פערבעסערט האָט ער גלייך אָנגעהויבען צו טראַכטען וועגען דעם, וואָס איז געשעהען די לעצטע צוויי טעג און די שטימונג איז באַלד ווער־ער געוואָרען.

דער אָרקעסטער וועלכער איז געווען ספּעציעל צוגעגרייט צום באַנקעט האָט ספּעציעל אויסגע־שפּילט ביים אַריינקומען פון בעהמען, ער איז דאָך עפּיס געווען הויפט־מחותן אויף דער היינטיגער שמחה. אַלץ האָט זיך קאָנצענטרירט אַרום איהם, דאָס האָט אָבער אַזוי לאַנג געדויערט ביז ס'איז נישט געקומען דער מיניסטער געהרינג. דעמאָלט איז די גאַנצע אויפמערקזאַמקייט געווענדעט געוואָרען צו דעם מיניסטער, וועגען, וועלכען יעדער האָט געהאַט עפּעס צו דערציילען אָבער וועלכען יעדער האָט אָפּגעגעבען כבוד ווי איינעם פון די רעטער פון דייטשלאַנד.

נישט קוקענדיג אויף די ערשטע קאָמפּלימענטען וועלכע געהרינג האָט געמאַכט דער בעל־הביתטע פון דער וואוינונג, דער גרעפין העלדאָרף איז קעטע דאָך אַלץ נישט געווען אין דער ריכטיגער שטימונג, זי האָט געוואַרט אויף פריצין, וועלכע איז נישט געקומען. ס'איז שוין פאַר איהר געווען זיכער, אַז ער וועט נישט קומען, ס'איז שוין געווען צו שפּעט פאַר איהר. זי האָט געצופּט בערוועאיש די שפּיצען פון איהר זיידען טיכעלע, נישט געהרינג און נישט בעהמע האָבען איהר אימפּאָנירט, זי האָט געוואַרט אויף פריצין....

איך זאָל איז געווען טומלדיג, די מוזיק האָט געשפּילט. דער עולם האָט זיך נאָך נישט געהאַט אַ־הונגעזעצט אַרום די טישען, נאָר גרופּענווייז בערוהר־עט און געשמועסט וועגען פּאָליטישע ענינים. געהרינג האָט אַרומגעשפּיזט מיט זיינע קליי־נע גרינע אויגען די הערליך־שעהנע קעטען. ער האָט זי געפּרעסען מיט די אויגען, זיינע אויגען האָבען אָנגעהויבען גלאַנצען, זיין פעט פּנים האָט גע־שוויצט פון ליידענשאַפט, קעטע זאַנדען איז איהם געפעלען געוואָרען. ער איז געווען בעקאַנט פון די אַרגיעס וועלכע ער האָט אַמאָל געפיהרט, ווענגען דעם, האָט קיינער פערשטייט זיך, נישט הויך גע־רעדט, אָבער ווען אימיצער וואָלט איצט אָנגעקוקט געהרינגען און וואָלט געוואוסט וועגען וואָס ער טראַכט, וואָלט ער זיכער פערגעסען אַז געהרינג איז אַ מיניסטער און וואָלט אין איהם געזעהען די חיה מיט דער ווילדער תאווה פון יעדען אויסוואורף. געהרינג האָט געוואָלט פערבלייבען אויג אויף אויג מיט קעטען. ס'איז איהם שוין נישט געלונגען אין קאָפּ דער גאַנצער באַנקעט, די פּאָליטיק, די מלוכה, דייטשלאַנד, די יודען, ער האָט נאָר געזעהען פאַר זיך די גרעפין העלדאָרף.

אָבער געהרינג איז נישט געווען דער איינציגער, וועלכער האָט געהאַט די דאָזיגע געדאַנקען וועגען קעטע זאַנדען, ס'איז געווען נאָך איינער צווישען די פּערזאָנען, וועלכע האָט מיט גיריגע אויגען גע־קוקט אויף דער ווייבליכקייט פון דער גרעפין העל־דאָרף. דאָס איז געווען דער לייטענאַנט אַלפרעד בעהמע.

ער האָט געקוקט אויף קעטען אַביסעל אַנדערש. ווי דער מיניסטער געהרינג. בעהמע האָט געוואוינט אין דערזעלבער שטאָט וואָס קעטע און ער האָט זי געקענט, ער האָט זיך שוין לאַנג פאַראינטערעסירט מיט איהר. ער האָט געוואוסט געגוי, ווי זי פיהרט זיך אין אַרעטישער היבזיכט, ער וואָלט שוין פון לאַנג געווען צוגעשטאַנען צו איהר מיט זייבע פאָרשלאָגען אָבער ער איז געווען אַ צו קנאַפּע פּערזענליכקייט אַז ער זאָל זיך קענען צושטעלען צו קאָנקורענץ מיט קעטעס פריהערער וועלכע האָבען געהערט צו די רייכסטע מענשען און גרעסטער אַריסטאָקראַטיע, נישט נאָר פון אוילם נאָר פון די גרויסע דייטשע שטעט, וועלכע זענען אָפט געקומען בעזוכען קעטען.

געהרינג האָט געזוכט זיך צונויפצוטרעפען נעהנ־טער מיט דער גרעפין העלדאָרף. דאָס האָט זיך איהם זעהר לייכט איינגעגעבען.

— גנעדיגע גרעפין, האָט געהרינג אָנגעהויבען מיט איהר צו רעדען, איך בעוואונדער אייער שענ־קייט.

— הער מיניסטער, אייער עקסעלענץ, איהר פּראָוועט מיר קאָמפּלימענטען.

— דאָס זענען נישט קיין קאָמפּלימענטען, נאָר די הייליגע אמת.

— מילא, איך קען דאָך מיין שעהנקייט נישט אַוועקוואַרפען.

— נישט אַוועקוואַרפען, נאָר אויפבעוואַהרען, דאָס איז אַ בעזונדערע מתנה פון דעם שעפער. און איהר, גנעדיגע גרעפין, האָט זיך נישט וואָס צו בעקלאָגען אויף דער דאָזיגער מתנה.

— הער מיניסטער, איך בין געשמייכעלט...

— איהר זענט באמת אַ וואונדערשעהנע פרוי, און דער טיפּ איז אַ ריין אַרישער, אונזער אַ דייט־שער. איך ווער פון אַזאַ שעהנקייט בעגייסטערט ווי אַ קינד, איך בין...

קעטע זאַנדען האָט שוין פערשטאַנען וואָס אַזאַ רעדען הייסט, זי איז געווען צופיל אָדורכגעטריבען, צופיל פּראַקטיק האָט זי געהאַט מיט מענער, אַז זי זאָל נישט וויסען צו וואָס עס שטרעבט אַזאַ אָנהויב פון אַ געשפּרעך.

געהרינג האָט זיך בעהנטער צוגערוקט צו איהר און געזאָגט:

— ס'איז גוט דער דייטשער שטאָט, וועלכע האָט אין איהר מיטען אַזעלכע בירגער ווי איהר זענט, אַזאַ מענש וועלכער זאָל קענען אין זיין פּער־זאָן קאָנצענטרירען אַלע מעלות, פּאַטריאָטיזם, גוטס־קייט, און צום סוף אַ וואונדערבאַרע שעהנקייט...

— פון וועגען ווייסט איהר, הער מיניסטער, וועגען מיין פּאַטריאָטיזם און גוטסקייט...

— וועגען דעם האָב איך שוין פיל געהערט. אונזערע בעאַמטע האָבען מיר שוין פיל דערציילט וועגען אַלץ, וואָס ס'קומט פאַר אין שטאָט.

אין זאַל איז געווען אַלץ טומלדיגער און פרעה־ליכער. געהרינג איז געזעסען אין אַ זייט מיט דער גרעפין, ער האָט געזוכט אַן אופן ווי אַזוי ער זאָל אַרויסקומען פון זאַל צוזאַמען מיט דער גרעפין העלדאָרף, ביי וועלכער ס'האָבען געפלאַמט די בא־קען, די אויגען האָבען געגלאַנצט און זי האָט נאָך אויסגעזעהען פיל שעהנער און פּרעכטיגער ווי גע־וועהנליך.

— ס'איז דאַ זעהר הייס, האָט דער מיניסטער געזאָגט.

— ביטע, אייער עקסעלענץ. מיר האָבען אָנגע־גרייט ספּעציעלע צימער'ען זיך אָפּצורוהען.

געהרינג האָט זיך אויפגעשטעלט גרייט אַריינ־צוגעהען אין אַ צימער, וועלכעס וועט אָנגעוויזען ווער־רען דורך דער גרעפין, אויס העפליכקייט האָט קעטע זיך אויך אויפגעשטעלט, כדי מיטצוגעהען מיט זמי־ניסטער און איהם אָנגעוויזען וואוהין ער האָט צו געהן, געהרינג האָט זי גענומען אונטערן אָרים און זיי זענען אַדורכגעגאַנגען דורך דעם גאַנצען העל־בעלויכטעטען גרויסען זאַל אין איינעם פון די נעבען צימערען. דאָרט איז קיינער נישט געווען, אויפ'ן רונדיגען טיש וועלכער האָט זיך געפונען אין מיטען צימער זענען געשטאַנען אָנגעשטעלט פלאַשען מיט פערשידענע סאָרטען ווין און שאַמפּאַניער. אויף אַ קלענער טישעל אין ווינקעל זענען געשטאַנען די פער־שיהענע סאָרטען פּאַפּיראָסען, ציגאַרען.

— איהר האָט אַ זעהר שעהנע וואוינונג, האָט דער מיניסטער געזאָגט.

— יאָ, דאָס איז דער שענסטער פּאַלאַץ אין גאַנצער געגענד. גראַף העלדאָרף האָט זי צוגעגעבען מיט אַ שמייכעל, האָט געהאַט אַ פיינעם גוסט.

— נישט נאָר בנוגע דעם פּאַלאַץ, וואָס ער האָט געדונגען, נאָר אויך בנוגע דעם לעבען איינגען אינ־ווענטאַר, האָט געהרינג ווידער צוגעגעבען.

(פאָרטזעצונג קומט).

„פאלשע חרפה"
פון ד"ר מעד. ה. רוזשאנער, לאדז
וואס יעדער דערוואקסענער דארף וויסען וועגען ווענערישע קראנקהייטען

דער מחבר ד"ר רוזשאַנער, איז נישט נאָר בע־קאַנט אין לאָדז און אין דער לאָדזער פּראָווינץ, זיינע אַרטיקלען אין „דאָקטאָר" איבער די פערשי־דענסטע געביטען פון געשלעכטליכע קראַנקהייטען האָבען איהם געשאַפען טרייע לעזער און פערעהרער אין די ווייטסטע ווינקעלעך פון פוילען.

עס איז דעריבער דער פּאָסיקסטער אָנצושריי־בען אַזאַ בוך ווי „פאַלשע חרפה", אַ בוך איבער וועגע־רישע קראַנקהייטען לייענט מען געוועהנליך, אין געהיים, ווי קאָנטראַבאַנד, ווי עפּעס אַ טריף־פּסול. דערפאַר טאַקע איז גראַד אויף דעם געביט פאַראַן אַנ'אַרט פאַר סענסאַציע, פאַר פסיידאַ־וויסענשאַפטלי־כע ביכער, בעזונדערס שטאַרק פּיהלט זיך די דאָזיגע הפקרות אויפ'ן יודישען ביכער־מאַרק.

ד"ר רוזשאַנער האָט אַ דאַנק זיין לאַנגיעהריגער פּראַקטיק פון איין זייט און דעם סובטעלען, איידעלען פּיהלען פון דעם קראַנקענס איבער־לעבען און זיין איבערליכען צושטאַנד, פון דער צווייטער זייט, גע־קאַנט ווירקליך שאַפען אַ בוך, וואָס זאָל זיין פּאָפּו־לער, אָבער שטרענג וויסענשאַפטליך. אַ בוך, וואָס זאָל זיין פערשטענדליך, און צוגעגליך פאַר אַלעמען און גלייכצייטיג זאָל עס נישט שפּילען אויף די אינסטינק־טען, נישט אַרויסרופען קיין דעזאָרייענטאַציע, נאָר פערקעהרט, ס'זאָל אויפ'ן יסוד פון די סאַמע לעצטע דערגרייכונגען פון דער מעדיצין, קלאָר מאַכען די סיבות און סימפּטאָמען פון די וועגערישע קראַנקהיי־טען, ווי אַזוי זיי צו היילען און ווי אַזוי זיך פון זיי צו פערהיטען. דאָס בוך איז אילוסטרירט מיט איבעריגע זעהר גוטע בילדער. עס איז אַ בוך, וואָס דאַרף זיך געפינען אין יעדען יודישען הויז. עס איז נישט קיין פאַלשע, נאָר אַנ'אמתע חרפה, דאָס בוך נישט צו קענען.

ביי פעטזוכט

העגנדט מען אין דאָס נאַטירליכע ביטערוואַסער

Franciszka Józefa

פּראָגנם דאָקטוירים, צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען און סקלאַד־אַפּטעטשנעס.

„וויגאַדאַ"

די ערשטע שניידער־ און שוסטע־גיכע־הילף אין אונזער שטאָט א. ב. „וויגאדא" נאַרוטאָוויטשאַ 13, טעל. 90־247 וואָס ווערט געפיהרט אונטער דער פערזענליכער לייטונג פון די גענייטע פאַכמענער א. ח. קוטשינסקי און ש־ זינגערמאַן, האָט אין משך פון אַ פערהעלטניסמעסיג קורצע צייט זיך ערוואָר־בען אַ גרויסע פּאָפּולאַריטעט צווישען די ברייטע מאַסען קליענטען. דער גרויסער ערפאָלג פון „וויגאַ־דאַ" ערקלערט זיך נישט נאָר מיט דער ביליגקייט פון די פרייזען, נאָר קודם כל מיט דער רעיעלער אויס־פיהרונג פון דער אַרבייט סיי די שניידערשע און שוסטערשע גיכע הילף, סיי די כעמישע פאַרבעריי, די אַרטיסטישע שטאָפּעריי און היט־פאַסאָניערעריי פון „וויגאַדאַ" שטעהען אַלע אויף דער געהעריגער פאַכ־מענישער הויך און דאָס האָבען טאַקע פערשטאַנען אָפּצושאַצען די געעהרטע קונדשאַפט.

ראַדיאָ־פּראָגראַם
פרייטאג, דעם 11־טען מאַי 1934

7 צייט־סיגנאַל, 7,05 גימנאַסטיק, 7,25 גראַמאָפאָן, ידיעות, 7,05 גראַמאָפאָן, 7,55 הויז־ווירטשאַפט, 11,40 פּרעסע, קאָמוניקאַט, 11,57 צייט־סיגנאַל, 12,05 גראַמאָפאָן, ידיעות, 12,33 מוזיק, ידיעות, 3,05 עקספּאָרט, קאָמוניקאַט, 3,20 קאָנצערט, 3,35 מוזיק, 4,20 איבערויכט, 4,35 אַריעס, לידער, 4,50 פאָרטעפּיאַן־קאָנצערט, 5,50 רעפעראַט, 6,10 רעפעראַט, 6,15 מוזיק, 6,50 לאָדזער פּאָסט־קאַסטעל, 7,10 פערשידענעס, 7,15 רעפּערטואַר פון די טעאַטערן, קאָמוניקאַט פון לאָדז, 7,25 פעליעטאָן, 7,40 ספּאָרט, ידיעות, 8.02 מוזיק, שמועסען, 8,15 סימפ. קאָנצערט, 10,40 טאַנץ־מוזיק, 11 ידיעות, קאָמוניקאַטען, 11,05 טאַנץ־מוזיק.

■ ■ ■ ■

פון אויסלאַנד

7 מינכען — סימפ. קאָנצערט, 70,5 ריגע — אָפּערעטקע פון קאַלמאַן, 7,30 בודאַפּעשט — אָפּע־רע „דאָן קאַרלאָס", 8,15 לאָנדאָן סימפ. קאָנצערט 8,30 שטראַסבורג — אָוונט פון אָפענבאַך'ס אָפּע־רעטקעס, 8.45 מיילאַנד — סימפ. קאָנצערט 10,25 דאַווענטרי — אָפּערע פון וויינבערגער.

שבת דעם 12־טען מאי

7 צייט־סיגנאַל, 7,05 גימנאַסטיק, 7,25 גראַמאָפאָן, ידיעות, 7,40 גראַמאָפאָן, 7,55 הויז־ווירטשאַפט, 11,40 פּרעסע, קאָמוניקאַט, 11,55 צייט־סיגנאַל, 12,05 גראַמאָפאָן, 12,30 ידיעות, 12,33 מוזיק, 12,55 ידיעות, 3,05 עקספּאָרט, קאָמוניקאַט, 3,20 געזאַנג, 3,35 געגען לופט־און גאַז־אָנגריפען, 3,40 אוידיציע פאַר קראַנקע, 4,10 שמועסען, 4,20 לעקציע פראַנצויזיש, 4,35 מוזיק, 5,20 רעפעראַט, 5,40 רעפּאָרטאַזש, 6 גאָטעסדינסט, 7,05 פערשידענעס, 7,15 רעפּערטואַר פון די טעאַטערן, קאָמוניקאַטען פון לאָדז, 7,25 רעציטאַציע, 7,40 ספּאָרט, ידיעות, 8 שאָפּין־קאָנצערט, 8,20 פּאָסט־קעסטעל, 8,45 קאָנצערט, 10 קאָנצערט.

■ ■ ■ ■

פון אויסלאַנד

7 פּראָג — אָפּערע, 8 פּאַריז — אָפּערעטקע פון באַרלאָוו, 9 רוים — טראַגעדיע.

אַנ'אַקאַדעמיע פון „ראַפּפּ"

אין שייכות מיט דער 11־טער לאָפּפּ־וואָך, זע־נען בעסטען פאָרגעקומען 2 אַקאַדעמיעס פון דער דאָזיגער אָרגאַניזאַציע, ווי דהיינו: אין „דאָם לוּ־דאָווי" אויף זשגאָוועער 84, און אין דער פאַבריק פון „ס. ראָזענבלאַט", אויף זשווירקאָ גאַס 36.

לעצטע אויפטריטען פון די אַרטיס־טען ר. שושנה און מ. לאַמפּע
אין יודישען טעאַטער „פילהאַרמאָניע"

די דירעקציע פון יודישען טעאַטער פילהאַר־מאָניע, אָרגאַניזירט אַ ביליגע וואָך, כדי די ברייטע מאַסען זאָלען קענען בעזוכען די פאָרשטעלונגען פון די בעליבטע אַרטיסטען ר. שושנה און מ. לאַמפּע צוזאַמען מיט זייער אַנסאַמבל, ווערט אויף פרייטאָג שבת צוגעגרייט די בעליבטע פּיעסע „אַ האַרץ וואָס בענקט" און שלום־עליכם'ס אונשטערבליכע מייסטער ווערק „טוביה דער מילכיגער". שבת 12. מאַי 11 פריה פרימאַרגען, דעם לעצטען מאָל אורקע באַ־כאַלניק'ס „דין טוירע".

יודיש טעאַטר „ראַזמאַיטאָשטשי"

אין יודישען טעאַטער „ראַזמאַיטאָשטשי" אונ־טער דער דירעקציע פון הער צעלמייסטער ואסטראַ־ל רט איצט מיט גרויס ערפאָלג די ביי יודישע טרופּע מיט'ן בעליבטען אַקטיאָר פסח'קע בורשטיין בראש, די מעלאָדישע פאָלקסטימליכע פּיעסע „אַ חתונה אין שטעטיל" בעמט שטאַרק אויס ביים עולם.

די זעלבע פּיעסע ווערט אויך ווייטער געשפּילט היינט פרייטאָג אָוונד, מאָרגען שבת בייטאָג און אין אָוונד מיט'ן אַנטייל פון גאַנצען אַנסאַמבל, דיריגענט איז ל. זעלמאַן.

פון פּאַרק „העלענאָוו"

ווי מיר האָבען שוין געשריבען אין דער אַנגע־געהמסטער פּלאַץ צו אַמוזירען זיך אויף דער פרייער לופט דער פערכטיגע פּאַרק „העלענאָוו". מאָרגען שבת 5 נאַכמיטאָג קומט פאָר אַ גרויסער קאָנצערט פאַר'ן יודישען פּובליקום אויסגעפיהרט פון לאָדזער סימפאָנישען אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון דיר. סעווערין פּיעטרושקאַ, פון 6 ביז 8.30 דער ערשטער פּייף אָקלאָק מיט'ן אַנטייל פון אַ דזשאַז־אָרקעסטער, אַ פאַקט איז, אַז דער רוהיגסטער אַמו־זירונגס־פּלאַץ וועט דעם זומער זיין דער פּאַרק „העלענאָוו" מיט וועלכען עס פערוואַלטעט דער זעהרענערגישער לייטער ה' שטענצעל, וועלכער זאָרגט דערפאַר, אַז דאָס יודישע פּובליקום זאָל זיך ווילען און אין אַ רוהיגער שטימונג פערברענגען די צייט אין דעם שעהנעם פּאַרק „העלענאָוו".

קלאַנג־קינאָ־טעאַטער
„MUZA"
(dawn. „Luna")

די קעניגין פון חן און שעהנהייט

Liljana Harvey

אין דער שענסטער קרעאַציע, מאָנומענטאַלען פילם א. נ.

„די קעניגין און איך"

אַלס פּאַרטנערען:

Charles Boyer, Pierre Brasseur.

היינט זענען די פּרייזען פּערקלענערט!

אָנהויב פון די סעאַנסען: 4 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג — 12 אַ זייגער בייטאָג.

ספּאָרט

נעכטיגע מעטשען וועגען דער מייסטערשאַפט פון „א"־קלאַס אין לאָדז

ל.ט.ס.ג. — וו.ק.ס. 2:6 (0:1)

אוניאָן־טורינג — הכח 2:3 (2:1)

זוידזעוו — ס.ק.ס. 0:0

ל.ק.ס. 1 — מכבי 0:2

באָקס

ל.ס.ס. — גייער 10:4

לייכטאַטלעטיק

אויפ'ן פּלאַץ פון ל.ק.ס. זענען נעכטען פאָרגע־קומען די לייכטאַטלעטישע מייסטערשאַפטען פון לאָדזער קרייז פאַר יוניאָרען, אומגעריכט האָבען זיך גע־שטעלט צו די מייסטערשאַפטען 80 ספּאָרטלער. דעריבער זענען די מייסטערשאַפטען נישט פער־ענדיגט געוואָרען, די ביזאַצטיגע רעזולטאַטען זע־נען פאָלגענדע: 60 מעטער־לויף 1) קריגער — זיעד־באַטשאַנע 7.2. 800 מעטער־לויף 1) בראַון (אוניאָן טורינג) 1.15.9. 1500 מעטער־לויף 1) אַליטש (ל.ק.ס.) 4.48.2. שטאָפּעט 4 מאָל 75 1) ל.ק.ס. 37.2 סעק. שפּיז־וואַרפען 1) וואַצעק (וו.ק.ס.) 46 מעטער. קויל־וואַרפען 1) וואַצעק (וו־ק־ס־) 13 מ. 41 צמ. די גרעסטע צאָהל פּונקטען האָט איצט ל.ק.ס. פאַר וו.ק.ס. און אוניאָן.

לייכטאַטלעטישער צוויי־מעטש

ווימאַ — הכח 37:69

ליגע־מעטשען אין לאַנד

פּאָלאָניאַ — פּאָרגוזשע 2:2

לעגיאַ — וואַרשאַוויאַנקאַ 0:1

פּאָגאָן איז אויסלאַנד

פּאָגאָן — מאָנטיני 0:5

פּאָגאָן — זאַרונג (בריסעל) 1:2

■ ■ ■

טשערנאָוויץ, 10 (ספּ. טעל.)

היינט איז דאָ פאָרגעקומען אַ צווישענשטאָ־טישער פוסבאָל־מעטש צווישען די רעפּרעזענטאַנץ פון טשערנאָוויץ און לעמבערג.

דער רעזולטאַט איז געווען 4:1 לטובת טשערנאָוויץ בייגעוואוינט האָבען 5000 מענשען.

■ ■ ■

וויען, 10 (ספּ. טעל.)

היינט איז דאָ פאָרגעקומען 2 טעניס־מעטשען צווישען פוילען און עסטרייך.

אין איינצעל־שפּיל פאַר מענער האָט בעזיגט טלאַטשינסקי אַרטענס'ן.

דער אַלגעמיינער רעזולטאַט איז 3:3.

■ ■ ■

וויען, 10 (ספּ. טעל.)

היינט אין לעצטען פוסבאָל־מעטש וועגען דער מייסטערשאַפט פון וויען האָבען געשפּילט „אַדמיראַ" — „ראַפּיד" געזיגט האָט „אַדמיראַ" מיט 8:0, (5:0).

צושויער זענען געווען 35 טויזענד.

■ ■ ■

פּויזען, (טעלעפאָניש)

היינט זענען דאָ פאָרגעקומען צווישען קלוב לייכטאַטלעטישע פערמעסטונגען, צווישען בערלינער קלוב „ב.ס.צ." און פּויזנער „וואַרטאַ", געזיגט האָבען „ב.ס.צ." מיט 70:53.

■ ■ ■

פּאַריז, 10 (ספּ. טעל.)

אין אַמסטערדאַם איז פאָרגעקומען דער פוסבאָל־מעטש צווישען די מאַנשאַפטען פון פראַנק־רייך און האָלאַנד.

געזיגט האָט די האָלענדישע מאַנשאַפט מיט 5:4.

■ ■ ■

בריסעל, 10 (ספּ. טעל.)

היינט האָט דאָ געשפּילט דער לעמבערגער „פּאָגאָן" מיט'ן בריסעלער קלוב „דאַרינג".

דער רעזולטאַט איז (2:1) 2:1 לטובת „פּאָגאָן".

ארטאָפּעדישער אַנשטאַלט

בּאַנדאַזשען, קאָרסעטען, אָר־טאָפּעדישע אַפּאַראַטען אַלער אַרט, לייכטע פּלאַט־פוס־איינלאַגען בעבען פּיס־שמערצען אַלס נאָך גיפּס־אָבדרוק.

Dr. med. Lubicz u. Villy Simonović

פּיעטריקאָווער 119, טעל. 231-81

וויכטיג פאַר אַלע!

לאַמפּען־פאַבריק

א. ריידער

פּילסודסקיעגאָ 66 (וואָסבאָדניאָ)

טעל. 167-64

נעהמט אָן צו פערניקלען, פערזילבערן (פּלאַטערירען), אָקסידירען און ז. וו. אַלערליי זאַכען פון הויזליכען געברויך (ווי לעמפּעל, גאָפּעל א. ז. וו.) ווי אויך פון טעכנישען געברויך. :::

! פרייזען צוגענגליך — אויספיהרונג סאָליד !

פאַבריקס־לאַגער: פּילסודסקיעגאָ 56, טעל. 167-64

מעלדונגען!

קאָמוניקאַט פון דער יודישער געזעלשאַפט פאַר לאַנדקענטשאַפט, אָפּטיילונג אין לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 35, טעל. 53־121

די נאָהענטע אויספלוגען..

זונטאָג, דעם 13. מאַי ה. י. קומט פאָר אַ טוריס־טישער אויספלוג אויף דער טראַסע: לאָדז־אַנדזשעיעוו באַלעטלאַבוו — פעליקשין — ווישניאָוואַ־גוראַ — קראַשעוו — הולאַנקאַ — יוסטינאָוו — לאָדז. זאַמעל־פּונקט 10 אַ זייגער פריה אויפ'ן באַהנהויף לאָדז־פאַבריטשנאַ.

שבת און זונטאָג, דעם 20. און 21. (שבועות) ה. ח. קומען פאָר אויספלוגען נאָך: 1) טאָמאַשאָוו־יוזעפוּוו — נאַגאַזשיק (גראָטע און בלויע קוואַלען). 2) פּיאָטרקאָוו — פּשיגלאָוו — וולאַדזימיזש־מאָקרי. טוריסטיש־אַפּרוה־קאָלאָניע ביים ים אין קאַרוויע.

לויט'ן מוסטער פון די פריערדיגע יאָהרען, ווערט אויך אין הייעריגען זומער־סעזאָן איינגעאָרדענט דורך אונזער אָפּטייל טוריסטישע אָפּרוה קאָלאָניעס אין קאַרוויע ביים באַלטיק. פון 1־טען יולי ה. י.

איינשרייבונגען און אינפאָרמאַציעס אין סעקרעטאַריאַט פון 6—10 אָוונט.

פון דער ציוג.־רעוויזיאָניסטישע אָרגאַניזאַציע „גדס העבודה, לאָדז, נאַוואָמיעיסקאַ 22 (פּטאַשניקים שולע).

מאָרגען, שבת, 4 אַ זייגער נאָכמ. קומט פאָר אַ פערזאַמלונג פון „חוג פעטיציע" ווי אויך אַ שיחת־חברים אויף אַקטועלע ענינים (פּרעסע־איבערבליק) עס ווילען צוו. אַנד. בעריהרט ווערען פאָלגענדע פראַגען: דער אַנטייל פון די רעוויזיאָניסטען אין די שטאָט־וואַהלען, אונזער איינפלוס אויף דער יודישער גאַס.

שבת, 5.30 נאָכמ. קומט פאָר די צווייטע פער־זאַמלונג פון העברעאישען חוג א. נ. „פּנה עבריה".

שבת־צו־נאַכט, 9 אַ זייגער, קומט פאָר אַ גרוי־סער קאָלעקטיווער רעפעראַט א. ד. ט. „די ביי יענגע־לישע פּראָוואָקאַציע לגבי ארץ־ישראל. עס וועלען רעד־פערירען די ח"ח א. י. בעטעל, י. מאַרקוזע, זאַלצענ־שטיין און ש־ אלול אויף די פאָלגענדע טעזען: 1) 5600 סערטיפיקאַטען — אַ רעטונג פאַ־ן יודישען פאָלק; 2) יודישע קאַפּיטאַליסטען און אַראַבישע אַרביטער; 3) די הלוואה פון 2 מיליאָן פונט: ווער וועט געניסען דערפון און ווער וועט טראָגען די לאַסט? ; 4) די לינקע עקזעקוטיווע „פּראָטעסטירט" געגען דער ענגלישער רעגירונג; 5) דאָס „בלוי־ווייסע בוך" אָדער די נאַציאָנאַלע פּעטיציע; 6) מלכות ישראל אָדער אַנ'אַראַבישע מדינה?

שפּענדען

ה' מענדעל פּראָווינזער און פרוי שפּענדען צוליב דער בר־מצווה פון זייער זוהן פאַר פאָלגענדע אינ־סטיטוציעס: מושב זקנים פּאָמאָרסקאַ 54: — 20 זל., תלמוד תורה של הרב מייזעל זצ"ל — 20 זל., מחזיקי הדת אויף סאַלנאַ גאַס — 20 זל. בית היתומים זגערזשער 40 — 20 זל. תלמוד תורה בזשעזשינער 23 — 20 זל. דאָס געלד איז אָפּצונעהמען ביי ה' מענדעל פּראָווינזער, פּולנאָצנאַ 18.

סימעק שענוואַלד האָט געשפּענדעט 5 זל. לטובת בית היתומים זגערזשער 40. דאָס געלד איז אָבצונעהמען אין אַדמיניסטראַציע.

Dr. REICHER

פּאָלודניאָוואַ 28, טעל. 201-93

ספּעציאַליסט פאַר מענער־שוואַכע־בעהאַנדלונג, סעקסועלע בערעטונגען און פּסיכאָ־אַנאַליזען

נעהמט אָן פון 8—11 פריה און פון 5—8 אָוונט.

Dr. HELLER

ספּעצ. פאַר הויט און וועגערישע קראַנקהייטען און מענער־שוואַכע

8 טראַוגוטאַ 8, טעל. 179-89

נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונט. זונטאָג פון 11—2 מיטאָג.

פאַר פרויען אַ ספּעציעלער וואַרטע־זאַל אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פּרייזן

פאסצינירענד זעהט אויס יעדע פרוי
נאך א דויערהאפטיגער אנדולאציע מיט א מאדערנעם סיסטעם און
האר-פארבען מיט די אונאיבערשטייגבארע פארבען INECTO א. צ. ו.

אין פריזיער-אנשטאלט
Szwarc i Jabłoński Moniuszki Nr. 2
Tel. 128-86.

קלאנג-קינא-טעאטער
„CORSO"
זשעלאנא 2-4

צום ערשטען מאל אין לאדז!
גרויס פילם - מייסטערווערק
שרעכט מיידעל
אין די הויפטראלען: די שענערע ווי גרעטא גארבא
Dolores del Rio און דער מענערישער **Edmund Lowe**
רעזשי: GEORGE FITZMAURICE
אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג.
רעזשי: GEORGE FITZMAURICE

פראכטפולסטער פילם פון ווינער פראדוקציע. דער פילם ווערט איינגעצען גערעדט און געזונגען אין דער דייטשער שפראך
„גרויסע פירשטין אלעקסאנדרא"
די טראגעדיע פון פירשטען-הויז וואס איז געווארען פערניכטעט דורך דער באלשעוויסטישער רעוואלוציע.
אין די הויפטראלען: MARJA JERITZA, SZÖKE SZAKALL
נעקסטער פראגראם: „רעזערוויסטען-פאראדע" אין די הויפטראלען: Mankiewiczówna, Dymsza, Walter, Sielański
פרייזען פון די פלעצער: 1-טער פלאץ – 1.09 זל. 2-טער פלאץ – 90 גר. 3-טער פלאץ – 50 גר. הנחה-קופאנען צו 70 גר.

קלאנג-קינא-טעאטער

PRZEDWIOŚNIE
זשעראמסקיעגא 74/76
(רוג קאפערניקא)
הילכט און פאלגעבדע טעג

Z prawami szkół państwowych
Gimnazjum Żeńskie JÓZEFA ABA
oraz **Szkoła Powszechna**
w ŁODZI, Legjonów 10, tel. 122-12.
איינשרייבונגען אין די גימנאזיאל-קלאסען ווי אויך אין די פאלקסשולען נעהמט מען אן אין דער סעקרעטאריאט אין די אונטעררייכטס-שעהן.
אין די I קלאס פאלקסשולע ווערען אנגענומען מיידלעך און יונגלעך פון 6 יאהר אן אהן עקזאמען
578

מעטאל-בעטען
מאטראצען אלע ארט
קינדער-וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל.
וויזשימאטשעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א. ד. גל. קויפט מען אמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס-לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
נאדענקט דעם אדרעס!

פענסיאנאט „זדראווויע"
ווילישבא-גוליאוורא 7 – טעל. נומ׳ 7
אונטער דער לייטונג פון ד״ר ראפאפארט
איז שוין געעפענט געווארען
אין א ניי-געבויטער, מיט א גרויסער קאמפארט-איינגעריכטעטער ווילע מיט אלע בעקוועמליכקייטען (ליופענד וואסער, באדע-צימער, ראדיא, געזעלשאפטליכע שפילען, דאנסינג - זאל). געשמאקע קיך. ערשטקלאסיגע בעדינונג. צוגענגליכע פרייזען
אינפארמאציעס: ווישניאוואגורא, טעל. 7

די וועלט-בארימטעסטע דאקטוירים האבען פעסטגעשטעלט, אז 75% קראנקהייטן אנטשטייען צוליב אבסטרוקציע.
א קראנקער מאגן איז די היכטיקסטע סיבה פון אנטשטיין פון קראנקהייטן, - פארשטאפונג דאס בלוט און שאפט א שלעכטע שטאף-וועקסלונג.
ZIOŁA Z GÓR HARCU
D-ra LAUERA
זיי זענען פעסטגעשטעלט די גרעסטע דאקטוירים. זענען אן אידעאל מיטל פאר געזונט מאגן דעם מאגן, בעזייטיקן אבסטרוקציע. זענען א ליכט רייניגונגס-מיטל. פארלייכטערן די אויפגאבע פון די פארדייאונגס-ארגאנען, פארשטארקן דעם ארגאניזם און העכן דעם אפעטיט.
ZIOŁA Z GÓR HARCU D-ra LAUERA
בעזייטיקן די ליידן פון לעבער, ניערן, גאלשטיינער. העמאראידען, ליידן, רעמאטיזם און ארטעריעס.
די פרייז פון א פעקל 1.50 זל.
א דאפעל-פעקל 2.50 זל.
צו בעקומען אין אפטייקן און אפטייק-סקלאדן.

„OMEGA" לעטשניצע
פון דאקט. ירים-ספעציאליסטען
גלובנא 9, טעל. 142-42
ס׳ווערט אנגענומען אויף׳ן ארט, וויזיטען אין דער שטאדט. נעבורט-הילף, ערצטליכע אנאליזען, קווארץ-לאמפן, רענטגען, דיאטערמיע. אפעראציעס און זאשטשיקעס.
בעראטונג 3 זל.

דאס קאנצעסיאנירטע
ביטשריפט-ביורא
פאר אדמיניסטראטיווע ענינים פון
ב. ראזענצווייג, לאדז
מיעלטשארסקעגא (שקאלנא) 6
שרייבט פארשידענע ביטעס, רעקורסען וועגען פאדאטעק אבראטאווי און אדמיניסטראטיווע שטראפען ווי אויך איבערשרייבונגען אויף מאשין.

עלעגאנטע דאמען און הערען
טראגען
לוקסוס-שיך
פון L. ODERBERG באר

דיפלאמירטער צעך-מייסטער
אין לאדז, פיעטריקאווער 17
לעצטע מאדעלען! שעהן און עלעגאנט
צוגענגליכע פרייזען!

ברוך-קראנקע!!!
ערשטע און איינציגע ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט אין לאדז, פון דעם איז גאנץ פוילען בעריהמטען ספעציאליסט ארטאפעד ד״ר. י. ראפאפארט, וועלכער עקזיסטירט 30 יאהר און איז געווארען אנערקענט פון פיל בעוואוסטע פראפעסארען.

Dyr. J. Rapoport
אין דער ארטאפעד. הייל-אנשטאלט, ספעציעל פאר אלערלעי ברוך-קראנקע (רופטורען) ביי מענער, פרויען און קינדער, ווי אויך פאר אלערליי קליקעס און פעהלערן פון גוף. אלע ליידענדע אויף די שווערסטע, פערעלטערטסטע און געפעהרליכסטע ברוכען מיט דעם גרעסטען ערפאלג, אהן שום אפעראציע, ראדיקאל שנעל און זיכער געהיילט.
ברוך-ליידענדע!

פערלאזט נישט די קראנקהייט, – ווייל דער ווינקעל-ברוך איז מען פערגראבלעסיגט ווערט ער גרויס ווי א מענטשען-קאפ, און עס מאכט ארמען אין דעם פאל איז דער קראנקער אין א גרויסער סכנה. פון פערדרייען זיך די קישקעס קען מען ווערען בראנדיג און שטארבען. — ספעציעלע ארטאפעדישע גומי הייל-באנדאזשען פון מיין ארטאפעד. הייל-אנשטאלט בעזייטיגען שנעל און זיכער די שווערסטע און געפעהרליכסטע ברוכען פאסט. ארטאפ. הייל-באנדאזשען פאר צוריקגעקומענע ברוכען נאך אפעראציעס, ווי אויך ספעציעלע אינדיווידועלע צוגעפאסטע ארטאפעד. כוידבאנדאזשען געגען ארפאלאזען זיך פון מאגען און קישקעס.
פאר קאליקעס, הויקערס און אלערארט פעהלער פון גוף!
אין מיין ארטאפעד. הייל-אנשטאלט ווערען אויסגעפערטיגט די הייל-ברעטער און פון פיל פראקטישע אנערקענטע מאדערנע ספעציעלע ארטאפעדישע הייל-גארסעטען און אפאראטען פאר פערקרימונג פון רוקען-ביין (Skrzywienie Kręgosłupa), ביינער-שווינדזוכט, ליימונגען, פערקרימטע פיס ביי קינדער און ערוואקסענע, קינסטליכע גליד הענד (פראטעזען) און פיס, ווי אויך די פראקטישסטע ארטאפעדישע אפאראטען פאר שטערצליכע פלאט-פיס לויט גיפס-מאדעל.
אכטונג! אלע קראנקע אין מיין ארטאפעד. הייל-אנשטאלט, ווערען נאר פון מיר פערזענליך בעהאנדעלט.
30 יעהריגע פראקטיק. פולע גאראנטיע!
ערמעסיגטע פרייזען! עמפפאנגט טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אוו.
עס ווערען אויך אנגענומען מיטגלידער פון אובעזפ. ספאל. (קאסא-כאריך).
ערשטע און איינציגע ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט אין לאדז
Spec. Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped.
פון לעמבערג
Łódź, Wólczańska 10, front, parter, tel. 221-77.
דאנקזאגונג.
איך ערקלער העפנטליך, דאס 3 מאל בין איך געווארען אפערירט אויף מיין ברוך-קראנקהייט און יעדעס מאל אהן ערפאלג, אזוי אז איך בין געווען פערצווייפעלט, ביז איך האב מיך אין לויף 1932 געווענדעט צו דעם ספעציאליסט-ארטאפעד ד״ר. י. ראפאפארט אין לאדז, וואולטשאנסקא 10 (פראנט, פארטער), בין איך מיט דעם מיר סערלעגטען ארטאפעד. הייל-באנדאזש זאגארט א געזונדער מענש געווארן. זייט דאן פיהל איך מיך זעהר גוט און בין געווארען ווידער פעלשטענדיג פעהיג ארבייטספעהיג און בין זעהר צופרידען, פאר וועלכעס איך דריק היערמיט אויס מיין הערצליכסטען הייסטן דאנק.
(—) ראבערט הארטמאן, לאדז, פאבריקאנט, פראנציסקאנער 34.
(15)

Lekarz-dentysta
G. SZYMAŃSKA
האט זיך איבערגעצויגען
אויף בארוטאוויטשא 3
נעהמט אן פון $11^{1}/_{2}$ ביז 1 בייטאג און פון 3–8 אוונד.

Falaleum
אידעאלע כאדניקעס אין וואלינגען און אויף זומער-וואוינונגען צום פרייז 50 גראשען א מעטער ברייט 100 cm.
צו בעקומען אומעטום.

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
Piotrkowska 70
Telefon 181-83.
Spec. choroby skórne, weneryczne i moczopłciowe.
Gabinet Roentgeno-leczniczy.
Przyjmuje od 8^{30} do 10^{30} 1–2^{30}, od 6. do 8^{30} w. w niedzielę i święta od 10–1.
Oddzielna poczekalnia dla pań.
Dla niezamożnych CENY LECZNICE

Dr.
S. Kantor
ספעציאליסט פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען (סיפיליס און טריפער), היילט מענער - שוואכע וואוינט יעצט
Piotrkowska 90, tel. 129-45
נעמט אן פון 8–2 נאכמ. און פון 4–9 אוו.. זונטאג און יום-טוב פון 8–2 נאכמ. פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייזען.

Dr. med. J. PIK
Al. Kościuszka 27 tel. 175-50
נערווען-קראנקהייטען.
ספעציאליסט פון נערווען-קראנקהייטען און סעקסועל-נערווען-ליידען.
עמפפאנגס-שעה׳ן פון 5–7 נאכמ.

מיט רעכט פון רעגירונגס-גימנאזיעס
Gimnazjum Żeńskie i Szkoła powszechna
Eug. Jaszuńskiej - Zeligmanowej
ul. Południowa Nr. 18, tel. 168-82.
איינשרייבונגען פון נייע שילער נעהמט אן דער סעקרעטאריאט טעגליך אין די שעה׳ן פון 10 — 14 און פון 17 — 19.
דער שכר לימוד אין דער פאלקסשולע איז פערקלענערט.

מיט די רעכט פון רעגירונגס-גימנאזיומס
Gimnazjum Żeńskie „WIEDZA"
oraz SZKOŁA POWSZECHNA
Luby Magalifowej, ul. Piłsudskiego 62, telefon 175-38.
דאס מערבער-גימנאזיום „וויעדזא" און די פאלקס-שול פון לובא מאגאליף, וועלכע געפינען זיך אויף וסכאדניא גאס 62 ווערן איבערגעטראגען פון 1-טען יולי אויף נארוטאוויטשא גאס 15/17 (נעווען. לאקאל פון דער ווארשעווער האנדעלס-באנק). ליכטיגע, גערוימע צימערן און זאלער, ספארט-פלאץ און אייגענער גארטען. פון נייעם שול-יאהר ווערט ביי דער שולע געעפענט א פרעבעל-שול פאר קינדער אין עלטער פון 3 ביז 6 יאהר אונטער דער לייטונג פון א קוואליפיצירטער פרעבעלערין. איינשרייבונגען פאר נייע-איינטרעטענדע שילערינס פאר אלע קלאסן נעמט אן דער סעקרעטאריאט טעגליך פון 10—14 און פון 17—19
דאס שול-געלד אין דער פאלקסשול איז זעהר נידריג.

ארטאפעדישע אנשטאלט

ר. קאוואלסקי,
11 ליסטאפאד 26, טעל. 132-59
ווי אויך דער זוהן ז. קאוואלסקי, פעטריקאווער 62 טעל. 243-93 — עלטסטער ארטאפעדישער אנשטאלט בעגרינדעט אין יאהר 1895 עמפפעהלט פאר קראנקע אויף ברוכען, גארסעטען אויף ווערטליכע פערקרימונגען פון רוקען-ביין, אלערליי ארט פראטעזען אויף פיס און הענד, אויף פערשידענע פערקרימונגען, נאך-אפעראציאנס-בויך-פאסען אויף נערקעס, אויף ארפאלאזען זיך פון מאגען ווי אויך פלאטפוס-איינלאגען א. ז. וו.
דער אנשטאלט ווערט אנגעפיהרט אונטער דער פערזענליכער פאכמענישער לייטונג, צאהלרייכע דאנקזאגונגען פאר גענעזונג פון אויסקורירונג פון פערשלעפטע פערקרימונגען.

שויז טעטיג! באסיין און פּלאַזשע „RADOGOSZCZANKA"

בעקוועמער צופאהר פון באַלוטער מאַרק מיט׳ן טראַמוואַי מיט אַ סאמבינירטען בילעט נאָך ראדאגאשטש (צוצאהל 5 גר.)

קלאַנג-קינא **CAPITOL** זאוואדזקא 16

הייגט און פאלגענדע טעג!

שפּאַנענדער קאָמעדיע רעזשי: JEAN DE LIMUR

„PAPRYKA"

גרויסע פּרעמיערע!

אין די הויפּט-ראָלען: Irene de Zylahy

ווי אויך דער בע-קאַנטער קאָמיקער Rene Lefevre

די מוזיק איז אויסגעפיהרט פון דעם אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון VLADESCO

אויסערן פראָגראַם: קלאַנג-צוגאבע און FOX אַקטואַליטעטען.

דער זאַל איז ווענטילירט. —:— אַנהייב פון די סעאַנסען 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

קלאַנג-קינא **„RAKIETA"** SIENKIEWICZA 40 tel. 141-22. הייבט קינא איז גארטען

הייגט און פאלג. טעג!

די לאַנג ערוואַרטעטע BRYGIDA HELM אין איהר נייעסטער קרעאַציע

הייגט און פאלג. טעג!

גרעפין מאַנטע קריסטאָ

נעכסטער פראגראם: „די וועלט געהער צו דיר" מיט SZMIDT אין דער הויפּטראָלע.

קלאַנג-קינא-טעאַטער **SZTUKA** סאַפּערניקא 16

הייגט און פאלגענדע טעג!

די שעהנע מיטריסענדע

„די גאַס"

SILVIA SYDNEY

אין רעוואָלוציאַנס-מייסטערווערק רעזשי King Vidor — לויט דעם בעריהמטען ווערק פון Elmer Rice

ווי אויך די לעגענדע אין קאָלירען

„Jaś i Małgosia"

אַנהויב אין געוועהנליכע טעג 4 נאָכמיטאָג. שבת זונטאָג און יום-טוב 12 בייטאָג.

דער זאל איז גוט ווענטילירט

קינא-טעאַטער **„LIRA"** לימאַנאָווסקיעגאָ 37

הייגט און פאלגענדע טעג!

— I —

„פּרוי און שפּיאָן"

אין די הויפּטראָלען: WILLY FRITSCH i BRYGIDA HELM

גרויסער דאָפּעלטער פּראָגראַם!

הייגט און פאלגענדע טעג!

II דער גרעסטער מאָנומענטאַלער פילם פון אַלע צייטען, וואָס רופט אַרויס ענטציקונג ביי יעדען צושויער, ספּעציעל ביים יודישען עולם

„יוסף אין מצרים"

ספּעציעל צוגעפּאַסטע האַרציגע מוזיק.

קלאַנג-קינא-טעאַטער **Amor** פּאָמאָרסקאַ 89, טעל. 248-65

הייגט און פאלג. טעג גרויסע פּרעמיערע!

TRADER HORN

גרויסער פילם-מייסטערווערק פון די מייסטערס פון די רעזשיסערען S. VAN DYKE

פילם — אַ וואונדער! דורך דעם ווילדען אַפריקע, כדי צו ראַטעווען דאָס ווייסע מיידעל פון די מענשענפרעסערס הענד ∴ קאַמפען אין די דזשונגליס ∴

ערשטע אויטענטישע קלאַנג-אויפנאַהמען ∴ אויסערן פּראָגראַם: 2 אַקטיגע קאָמעדיע ∴ נעכסטער פראָגראַם: „NIEPOTRZEBNA"

דער זאַל איז גוט ווענטילירט. אַנהויב 5.30 נאָכמיטאָג, שבת 3 נאָכמיטאָג, זונטאָג 2 בייטאָג. דער זאַל איז גוט ווענטילירט.

דער העכסטער פּראַצענט זיכערקייט ביי קרעדיט-אומזאַץ

גאַראַנטירען נאר

פּיעכאַצקיס אַריסקאָ-נאַפּטען

Centrala w Warszawie Marszałkowska 137

Filja w Łodzi Piotrkowska 79

Filja w Poznaniu 27 grudnia 15

Filja w Katowicach Piłsudskiego 35

Filja we Lwowie Piekarska 16

פרייז פון אַנאָנסען ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

קליינע אַנאָנסען

פרייז פון אַנאָנסען ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

פערשידענעס

איך גיב אַרויס אַהבייט אויף מאַ-שינאָווע אושורקעס. זאוואַדזקאַ 35 וו. 1. 1945

געלעגענהייטליך צו פערקויפען אַ ניי-מאַשין אונטערן נאָמען „24-33 נאַושנאַ קאָמפּלעט" (טשאַפּניצאַ) „זינגער" לעצטער מאָדעל נידריגער פרייז פּאָלו-דניאָווע 86 וו. 20. 1920

אַכטונג פּאַלעסטינאַ-רייזענדע! לע-דערנע קורטקעס איז צו בעקומען ביליג און גוט לויט מאָס וואָלבאָרסקאַ 22 וו. 7. 1940

צו פערקויפען אַ 9-ער הענדשקע-מאַשין אין בעסטען צושטאַנד ביי גאָרדאָן פּאָלודניאָווע 21. 1955

צו פערקויפען אַ׳ 18-ער קעטעל-מאַשין קעלערס אויך 8/70 סוועטער-מאַשין און 2 הענטשקע-מאַשינדלעך 8/30 און 13/20 ריימאַן זאוואַדזקאַ 19. 1968

ערשטקלאַסיגער צוקערניק, פּראַק-טיצירט ביי אַלעם זוכט אַרבייט. קליין גע-האַלט, כ׳פערקויף וואַלצען ביליג. אָפּער-טען אין אַדמיג. פאַר M. C.

אַ זיכערע עקזיסטענץ פאַר אַ יונג פּאַר-פּאָלק. (מיט ווייניג געלד,) אַן׳איינגע-פיהרט געשעפט איבערצוגעבען! צו ער-פאַהרען אַל. 1 מאַי 22, וו. 14. 1976

אַ פעהיגער און טיכטיגער יונגער-מאַן פון דער מאַנופאַקטור-בראַנזשע זוכט אַ פּאָסטען געגען קלענסטען לוין. בעזיצט די בעסטע רעפערענצען. אָפערטען אונטער „W".

Poszukuje się wspólnika z kapitałem do kolektury loterji państwowej. eferty składać pod M.

ב ר י ל י אַ נ ט ע ן! גאָלד, זילבער, לאָמ-באַרד-קוויטעס קויפט און צאָהלט די העכסטע פרייזען יובילער מ. מיזעס, פּיעט-ריקאָווער 30.

ענגליש לערן איך אויס אין 4 חדשים, 1 זל. אַ לעקציע, פּאָלודניאָווע 58 וו. 23 רעכטע אָפיצינע 3 שטאָק פון 7–9 אָוונד, אָדער אין בוכהאַנדלונג ביי ל. קרישעק, פּאָמאָרסקאַ 15, פון 3,30–4,30. 1890

וויכטיג פאַר גאַלאַנטעריע-סוחרים און פריזיער! איך בעזיץ אויף לאַגער שפּיטקעס צו האָר דאַמסקע און מענסקע צו ביליגע פרייזען. ג. קרישטאַל נאַד-לודקאַ 2 רוג נאַוואָמיעסקאַ. פראָנט גע-וועלב. 1799

אַ 4-שטאָקיג הויז, ריין פון שולדען אין צענטרום פון שטאָט, פאַר 65 טוי-זענד זלאָטעס צו פערקויפען. אַדרעס צו ערפאַהרען אין אַדמיניסטראַציע. מעקלערס אויסגעשלאָסען.

לאָקאַלען

אָוועקצוגעבען אַ האַלב געוועלב מיט אַ וויטטאַווע אַפּערטען אין אַדמיג. אונטער „וויטטאַווע". 1949

אַ פראָנטאָווע שטוב פאַר אַ סוב-לאָקאַטאָר, עס קען זיין אויף אַ פּראַצאָוו-ניע צו פערדינגען. זאַמענהאָף 6 רוגאָווע געוועלב ע. ווינטער. 1952

אָפּצוגעבען אַנ׳אָרט מיט ניי-מאַ-שינען פאַר 2 נייטאָרינס ביליג קאָש-טשעלנאַ 4 וו. 2 ביי דער האַלע. 1938

אָפּצוגעבען אַ שטוב אויף געשעפט אין בעסטען פונקט אויף פּיעטרקאָווער 19 רעכטע אָפיצינע ערשטער איינגאַנג 1-ער שטאָק וו. 16. 1964

צו פערדינגען 2 צימער און קיך מיט בעקוועמליכקייטען קילינסקיעגאָ 16. צו ערפאַהרען ביים ווירט. 1968

אַנ׳אָרט צו שלאָפען פאַר אַנ׳איני-טעליגענטען יונגערמאַן פון זאַפּאָרט. נאַ-רוטאָוויטשאַ 13 וו. 8. 1970

אַנ׳אָנשטענדיגער יונגערמאַן קען בעקומען לאָזשי ביי אַ בעסערער פאַמיליע. צו ערפאַהרען 11 ליסטאָפּאַד 41 ביי עלבוים. 1956

אַ גרויסע קיך אָפּצוגעבען אויף אַ פּראַצאָווניע צו ערפאַהרען אָגראָדאָוואַ 10 רעכטע אָפיצינע ערשטער איינגאַנג 1-טער שטאָק וו. 8. 1975

אָפּצוגעבען אַ לעצט צימער פאַר אַ סובלאָקאַטאָר, ווי אויך אַ צימער פאַר צוויי יונגעלייט צום שלאָפען. שלאַכטער-מאַן קאָנסטאַנטינער 56. 1971

איבערצוגעבען 3 שטיבען איינגע-פיהרט אין סוועטער - בראַנזשע אָבער שטרימף מיט קאָנצעסיע און שטראָם ער-פאַהרען ביי ראַטקאָפּף פּאָמאָרסקאַ 24.

צו פערמיטען אַ קעלער-לאָקאַל גע-איינגעט פאַר אַ פאַבריק צו ערפאַהרען דרעוונאָווסקאַ 4. ביים ווירט, פאַר אַ מעסיגען פרייז. 1963

אָבצוגעבען אין אַ פראָנט-לאָקאַל 2 צימערן גרויס מיט טישען, שטיהלען, געאייגנעט אויף מיטאָגען. צו ערפאַהרען נאַרוטאָוויטשאַ 21 ביים קצב בלאַט. 1965

צו פערדינגען אַ צימער מיט מע-בעל אָדער אָהן פאַר צוויי יונגעלייט אָדער פריילינס צו ערפאַהרען זשעלאַזנאַ 49 אין דער מלעטשאַרניע טעל. 188-89

פריוע פּאָסטענס

איין לערן-יונגע קען זיך מעלדען אין דער הוט-צענטראַלע פּיעטרקאָווער 30 Centrala kapeluszy.

אַ פעהיגער יונגערמאַן צו ערלע-דיגען פערשידענע זאַכען אין גאַס, קען זיך מעלדען בזשעזשינער 10 ביי סאַס. 1974

איך ברויך אַ לערן-יונגעל צו שעל-קעס באַלד געצאָהלט ביי אָרנער, סטאַרי-רינעק 13. 1969

וועש-נייהערינס צו איבער-העמדער מיט מאַשינען און אָהן מאַשינען קענען זיך מעלדען צו טאַרענהיים אַל. 1 מאַי 35. 1979

אַ קוואַליפיצירטע פערקויפערין ווערט געברויכט צו דאַמען-שטאָפען נאָ-מאָמיעסקאַ 19 ביי מייעראָוויטש. בעמער-קונג: צו מעלדען זיך מאָנטאָג אָדער שבת צונאַכטס. 1939

פּלעטשאַרקעס צו פּאָנקעס קענען זיך ווענדען ביי טענענבוים פּיעטרקאָ-ווער 79. 1957

אַ קוואַליפיצירטע אָבערלאַק-נייהע-רין צו סוועטערס ווערט געזוכט. אַלט-שטאָט 5 פאַגעלמאַן, וו. 16. 1962

אַנאָנסען-פּרייז פאַר אַ מילימעטער-שורה

פאַר׳ן טעקסט—18 גר. פרייטאָג און ערב-יו"ט—24 גר. אין דער זייט שפּאַלטען

אין טעקסט—40 " " " " 60— " " " " " 4 " "

נאָכ׳ן טעקסט—12 " " " " 18— " " " " " " "

פאַר גענומען ווערט געמאָסטן. שטאָט—50 פּראָצ. טייערער, אויסלאַנד 100 פּראָצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. אַ וואָרט

נעקראָלאָגען—20 גר. אַ מ/מ (אין דער זייט שפּאַלטען) קליינע אַנאָנסען ביז 15 ווער-טער 1 זל. יעדעס ווייטערדיגע וואָרט — 10 גר.

אַבאָנאַמענטס-פּרייז:

אין לאָדז — 4 זלאָטעס אַ חודש מיט אָפּטראָגען אַ היים. אויף דער פּראָווינץ — 5 זל. אַ חודש ; אין אויסלאַנד 7 זל. אַמעריקע—1 דאָל.

פעהלערן, וועלכע ענדערן נישט פּרינציפּיעל דעם אינהאַלט פון דער אַנאָנס בערעכטיגען נישט צום איבערדריקען די אַנאָנס אָדער צוריקצוהאַלטען פאַר דעם אַנאָנס

פאַר׳ן אינהאַלט און טאָן פון די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פעראַנטוואָרטליך. די אַדמיניסטראַציע אין שפּעטן בייטאָג און פייגאַלס.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg

Czcionkami i druk. rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 86.

Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman

פאר אונזערע קינדער

וועכענטליכע ביילאגע פון „נייעם פאלקסבלאט"

פון יהודה שטיינבערג'ס משלים

יודיש: אפרים גאלדבערג

די מאס

אין א ווינקעל שטוב ביי א באלעבאס, אין אמאל א מאס געשטאנען, שוין א גאנץ פארעלטערטע און אבגעטעמיגטע מיט יאהרען, — קיין בחה אבער, האט זי ביז איצט זיך נישט געקאנט דערלעבען, איהרע קלעפקעס, מיט איהרע רייפען, האבען זיך באבאנאנדערגעהאלטען אין אייך ארומריסען און קרי־גען זיך:

— צי דען מוזען מיר קלעפקעס שטענדיג גע־קלאמערטע און געבונדענע זיין? מיר זעבען דאך פארט חשובער פון די רייפען. דערמיט וואס אונדזער אויסארבייטונג (איז פון א בעסערען) אין האלץ, וועל־כעס שטאמט אפ פון דעם בעריהמטען אייכען־בוים, דער שטאלץ פון אלע וואלד־בוימער, צו וואס זשע מוזען מיר עלטערע, געצוואונגען זיין זיך אונטערטעני־גען אונטער די רייפען. אט די יונגע שנעקעס, די נישט הערוואקסענע, וועלכע האבען אפילו נאך קיין יאהר נישט דערגרייכט, און דאך דריקען זיי אונז.. און האלטען אונז פערצוימט אזוי פעסט און שטארק נישט פון ארט צו ריהרען זיך. לאמיר, קלעפקעס, אראפווארפען פון זיך דעם פעסטען דרוק, כדי צו באפרייען זיך איבגאנצען פון אונזערע אייגענע חברים

דאס בעקלאגען זיך, פון די אומצופרידענע קלעפקעס, האט גלייך דערהערט דער באלעבאס פון הויז, און ער האט בעשטימט די צו ענטוואפענען און בעפרייען פון זייערע אייגענע בעדריקער. אבער אבשטאט די הילצערנע רייפען, האט ער זיי אנגעגורט מיט אייזערנע, וועלכע האבען זיי פארקלעמערט און צוזאמענגעפרעסט. און טיף האבען די פרעמדע אייזערנע בריהער, מיט זייערע שארפע בעגעל און שטע־כעדיגע ציינער אין די הערצער פון די שטאלצע קלעפקעס אריינגעדרונגען און געמאכט זיי שטייף און אומבעוועגליך. די ארימע קלעפקעס האבען זיך שוין דאמאלט נישט ווילענדיג אונטערגעגעבען, און א טיפע חרטה בעקומען אויף זייער נישט אויסגע־רעכנטען פלאן. די האבען שוין אבער פערשטאנען די אייזערנע רייפען האבען זיי אזוי פעראסטעט און פערדארבען, אז א העלפט פון זייער לייב איז שוין לאנג צופוילט געווארען..

א ווארעם — א קעניג

אין א צופוילטען קערפער פון א טויטען לייב האט זיך א ווארעם אויפגעהאדעוועט, און אלס אפ־שטאמיגע פון אזא דערהויבענעם ארט, האט ער זיך פערמאסטען צו קעניגען אויפ'ן ארט פונ'ם טויטען לייב — איבער אלע ווילדע חיות.

דער כבוד זוכענדער ווארעם, האט גלייך די וואלד־בירגער צוזאמענגערופען, און פאר זיי אויסגע־רעכנט דיינע גרויסע מעלות און געהויבענעם יחוס, און מיט פאלגענדע ווערטער זיך צו זיי געווענדעט:

— וואונדערט זיך נאר אייך, איהר אלע פארצוקער, און היהישע משפחה צו די ווערטער פון אייער טראנספאלגער! — ווער פון אייך איז נאך אזוי ווי איך, אזא ריכטיגער און אמת'ער יורש פונ'ם קעניג — דעם לייב? — אלזא, טוט אן די קרוין אויף מיין קאפ! מיט גערעכטיגקייט און יושר וועל איך איבער אייך קעניגען, און ווען איך וועל די פיהרערשאפט

מעשה'לער פון מאטקע כאבאד

געזאמעלט פון ש. באסטאמסקי

א שאקעל מיט'ן קאפ

אין ווילנע זענען אמאל געווען צוויי גרויסע יודישע גבירים — פארנעס און אפאטאוו. זיי האבען געוואוינט אויף איין גאס, א הויף אנטקעגען א הויף.

מאטקע איז געווען אנ'איינגעהער ביי ביידען. איינמאל איז מאטקע ארויף צו פארנעס'ן און געבעטען, ער זאל איהם טאן א קליינע טובה.

— וואס פאר א טובה? — האט פארנעס גע־פרעגט, — אויב נישט קיין געלד, איז גוט..

— נישט קיין געלד — האט מאטקע געענטפערט — נאר א קלייניגקייט, אז איך וועל רעדען מיט אפאטאוו'ן, זאלט איהר מיר א שאקעל טון מיט'ן קאפ.

— דאס קאן מען — האט פארנעס געזאגט שמייכלענדיג.

מאטקע איז דאן ארויף צו אפאטאוו'ן און גע־זאגט צו איהם, אז פארנעס האט איהם געהייסען לייבען א 25־יער.

אפאטאוו איז ארויס אויפ'ן באלקאן און גע־פרעגט ביי פארנעס'ן פון ווייטען צי דאס איז טאקע אמת.

אויפ'ן גאס איז געווען א טומעל און מען האט קיין ווערטער נישט געהערט, פארנעס האט אבער געשאקעלט מיט'ן קאפ אויף יא, און אפאטאוו האט געגעבען מאטקע'ן דאס געלד..

שפעטער האט זיך ארויסגעוויזען מאטקע'ס שפי־צעל, דאס געלד איז שוין אבער געווען פערפאלען.

ער וויל א שטיק

מאדאם אפאטאוו האט אמאל געפרעגט ביי מאטקע'ן:

— ווילסט א שטיקעלע לעקעך?

— ניין, — האט מאטקע געענטפערט.

האט זיך די מאדאם פערוואונדערט: מאטקע זאל נישט וועלען קיין לעקעך?

האט זי איהם געפרעגט:

— טא וואס זשע ווילסטו?

— כ'וויל נישט קיין שטיקעלע, כ'וויל א שטיק

— האט מאטקע געענטפערט.

שארפע זאכען

מאטקע האט אמאל געגעסען ברויט און נישט געשניטען מיט קיין מעסער, האט מען איהם גע־פרעגט:

— סטייטש, מאטקע פארוואס בעהמסטו נישט קיין מעסער?

האט מאטקע געענטפערט:

— דער דאקטאר האט מיר נישט ערלויבט צו בענוצען קיין שארפע זאכען.

אלץ איז אלט

מאטקע איז אמאל געקומען צו גאסט צו א בעקאנטען גביר.

— וואס הערט זיך? וואס מאכט מען?

דער גביר איז מיט מאטקע'ס בסוף נישט גע־ווען אזוי צופרידען. ער האט מורא געהאט, אז מאטקע זאל ביי איהם עפעס נישט בעטען, האט ער איהם געענטפערט פון יוצא וועגען:

— אט, אלטעוייעס...

און געוואלט שוין ארויסגעהן פון צימער.

האט איהם מאטקע פערהאלטען און זיך אפ־געריפען:

— און ביי מיר איז אויך אלץ אלט: אלטע שיך, אנ'אלטער רעקעל, אנ'אלטער מאנטעל...

דער גביר האט שוין נישט געקענט אפ'פטר'ן מאטקע'ן מיט גארנישט.

אלע טאג אנ'עס־לעפעל

מאטקע האט אמאל געגעסען ביי א גביר מיר־טאג — פרייטאג און שבת. האט ער ביידע טעג מיט זיך גענומען די לעפעל.

האט מען איהם געפאפט:

— וואס איז דאס, מאטקע?

האט ער זיך פערענטפערט:

— איך בין נישט געזונט.

האט מען איהם געפרעגט:

— וואס איז דאס פאר א תירוץ?

האט מאטקע דערקלערט:

— דער דאקטאר האט מיר געהייסען נעהמען אלע טאג אנ'עס־לעפעל.

טייך

פון י. י. סיגאל

אין די הימלען פויגעל —
איבער פעלדער — גראז,
זומער האט געפעגט
שוין זיין גריבעם שלאס.

שפרייטען שוין די טייכען
ווארים זיך און ברייט:
קינדער, אזוי לאנג שוין
אייער שעהנע פרייד
נישט געהערט ארום זיך
שאנצען באקעטערהייט.

לאנג שוין נישט געוואשען
האב איך אייערע קעפ,
און זיך נישט געבויגען
אונטער אייער פיסלעך
מיט קליינע וואסער־טרעפ.

קינדער, ליבע קינדער,
מיינע ווייסע פיש
קומט זיך ווידער באדען
אין מיין וואסער — פריש.
כישפרייט אויס מיינע ארעמס

— נו, אריין, אריין.
וואשט איך אפ און זאל עס
צוגעהויבט אייך זיין.

שפילען

נישט קיין בייכלעך, נישט קיין צאצקעס
נישט אפילו שטריקלעך —
איז ער'ט ברענגט אונז, און ער ברענגט אונז
גראז אויף אלע בריקלעך.

גראז אויף בריקלעך, גאנצע אויף בערגלעך —
וועלען מיר זיך שפילען
אז מיר ווילען — איז אין פערדלעך
און אויב נישט — אין מילען.

אויב אזוי, איז נישט געשלאפען,
קינדער, בעהמט זיך, בעהמט זיך!
אוי, דער רבי וואלט אויך שפילען,
נאר דער רבי שעהמט זיך.

מ. טייטש.

יודישע בורזשואזיע

(ענדע פון 7. זייט)

זייער קלאסען־נאטור איז א סך שטארקער פון זייער סדייערע נאציאנאלער אפשטאמונג, וועלכע האט שוין לאנג פערלוירען יעדען שפור פון ווירקונג אויף זייערע בשמות, — די אלע קאנוואולסיעס פון דער יודישער בורזשואזיע, איהרע בעמיהונגען צוצו־שטעהן צום גרויסען פאשיסטישען פראגט, האבען קיין רעזולטאטען נישט געגעבען. פאר דער דייטשער בורזשואזיע איז א סך מעהר ווערט געווען פטור צו ווערען פון דעם יודישען געניטען, ריהריגען און דערייבער געפעהרליכער קאנקורענט, איי־דער זיין הילף אין דעם קאמף געגען דעם סאציאנא־ליזם. און די יודישע בורזשואזיע האט געמוזט געהן אין גלות צוזאמען מיט די סאציאליסטען. קיין אנ־דערע ברירה האט זי נישט געהאט.

בעזונדערס טראגיש האט זיך ארויסגעשטעלט די לאגע פון דער יודישער בורזשואזיע אין עסט־רייך. דא האט זי, דוכט זיך, געהאט אלע אויסזיכ־טען אויפצונעמען צו ווערען אין דער חברה. מען האט די יודישע בורזשואזיע פשוט געדארפט האבען. אין היטלער'לאנד איז דער פאשיזם געווען אויסגעגאסען פון איין שטיק, און עס האט גאר נישט געקענט זיין קיין רייד וועגען אויסנוצען די יודען אין קאמף געגען דעם סאציאליזם. די געווינסען פון דעם קאמף געגען די יודען האבען צו שטארק אריבערגעוואוי־גען די פעלוינונג, וואס יודען האבען געקאנט בעצ־צאהלען פאר לאזען זי צורוה, אין עסטרייך אבער איז דער פאשיזם צושפאלטען אויף א ברוינעם (היטלעריסטישען) און שווארצען (הימישער פאשיסטי־שען) פליגעל, און די יודישע הילף האט דעם, פאר־קענט צו, איז דא א קראפט, וועלכע קאן שפי־לען א געוויסע ראלע.

האט דער שווארצער, היימישער פאשיסטישער פליגעל טאקע אויסגענוצט דאס יודישע געלט, — מעהר אבער נישט, ווייל ער האט מורא געהאט זיך צו פער'מיאוס'ען אין די אויגען פון זייבע בורזשואזע אנהענגער. דער יודישער פערבאנד פון פראנט־סאלדאטען אין עסטרייך, א רעאקציאנער־בורזשואזע ארגאניזאציע, האט זיך נעבען, גע־ריסען אין קאמף געגען די סאציאליסטען, געגען די אייגענע סאציאליסטען, פאר וועלכע זייערע טאַ־טעס פלעגען פאר דער מלחמה שטימען ביי די וואהלען, אבער מען האט זיי נישט צוגעלאזען.

דאס מאל, נאכדעם, ווי די יודישע בורזשו־אזיע האט פערזוכט דעם טעם פון טאקסעס, וואס די סאציאליסטישע ווינער שטאט־רעגירונג האט אויף זיי ארויפגעלייגט, איז זייער רייסען זיך צו די פאשיסטען אויך געווען א סך מעהר פון קנעכטי־שער קריכערישקייט פאר די פיס פון די הערשער. ביי וועלכע מען האפט עפעס אויסצובעטלען, איי־דער פון אמת'ער שנאה צו די סאציאליסטען. וואַ־רים נאך דעם גרויסען צוזאמענברוך אין דייטש־לאנד מוז אפילו דער „אסימילירטסטער" און דער פער־בורזשואזיסטער יוד פיהלען, אז אויב ער בלייבט אין בורזשואזען מדבר אליין, אהן דער סאציאליס־טישער פארטיי, איז ער פער'משפט אויף צו ווע־רען אויסגעשלאסען און ארויסגעשטויסען פון דער געזעלשאפט. ער פאלט אריין אין די לאפעס פון צוריידצטע וועלף, וואס זענען גרייט איהם צו צורייסען.

און מעג אפגאז די עקעלדיגע און מיאוס אויס־זעהן די דאזיגע קריכערישקייט פון דער יודישער בורזשואזיע אין עסטרייך, אבער מיר קאנען נישט פערמאכען די אויגען פאר דער טראגישער לאגע פון א קליינער שוואכער גרופע, וועלכע געפינט זיך אין א קלעם פון קלאסען פערראט, ווען זי געהט מיט איין צד, פון נאציאנאלען פערראט, ווען זי געהט מיטן צווייטען צד, און דערביי ווארפען זיך מיט איהר, אייגענטליך, ביידע צדדים, ווייל פון דער פריינדשאפט מיט איהר קאן מען זיך נאר אליין פער'מיאוס'ען.

פון ל'עצטע יאריך

(ענדע פון 9. זייט)

— הלוואי בין איך א שמיד, וואלט איך נישט פערקראכען אהער אין דער ערד אריין. — האט זייטשיק שטעכיג אנגעהויבען — מען טאר נישט טרייבען יודען צו טון דאס, וואס זיי האבען פיינט. רעד מיר נישט איין קיין טרפה'נעם מזל... כ'האב שוין דא א יאהר אפגעפוילט?

דער יונגערמאן אין סודרוט, לוי בירמאן, ער האט פאר אומגעדולד געצופט דאס שווארצע, זיידען בערדעל; און האט אבער די גאנצע צייט נישט ארויסגעלאזען פון זינען זיין יונג, בלאנד ווייבעל, וואס איז געזעסען אין א ווינקעל מיט א יאהריג קינד אויף דער האנד. ער האט געוואוסט, אז זיי־טשיק'ס ווערטער גיבען זיך איהר ווי בוימעל אויפן הארצען. זינט ער איז אויפ'ן ערד־חלק, — האט זי נאך נישט אויפגעהערט צו ווייבען אויף איהר פיב־טערען מזל.

פונדעסטוועגען האט בירמאן אפגעלאזען זיין בערדעל, זיך ארויסגערוקט פאראויס און געפרובט דאס מזל מיט א ביסעל שעהנע ווערטער, געריעדט האט ער אויף דער זייט פון גאסט:

— מיך האט מען אהער נישט געטריבען. איך בין אין מלחמה־צייט געווען אנ'עושר... איך וואלט איצט אויך נישט פערפאלען געווארען: נישקשה די מלוכה האט געקאנט האבען נוצען פון לוי בירמאן. נאר, אז די רעוואלוציע האט געזאגט — לעבען אהן אנ'אייפעל, מיינט לעבן אין דער ערד. כ'בינ'סטענדיש, — פערשטעה איך גוט, וואס פאר א סארט אידעאל איך בעדארף אויסקלויבען. צי דער מלוכה שמעהט אן, צי נישט, — בין איך איצטער א קאמוניסט... דא, א קאמוניסט בין איך, און איך זאג: אין דער ערד זאל געהן מיין פערגאנגענהייט! איך וויל פון איהר ארויסקריכען, ווי מען קריכט ארויס פון א טויטער פעל ארויס... נאר קאלעקטיווען! ניבעמיר דיין האנט, חבר, — האט ער זיך געווענדעט צו בערע'ן, — דו ביזט געווען א שמיד; איך בין גע־ווען א פאבריקאנט פון טוך און דייד... איצטער זענען מיר ביידע ביי דער ערד, — לאמיר אינאיינעם געהן צום קאמוניסטישען אידעאל...

בערע'ן איז געווארען ווארעם און א ביסעל איבעלדיג אונטער'ן הארצען. דער אפגעצערטער און דידענער יונגערמאנטשיק, כאטש ער האט גערעדט מיט דיינע, בערע'ס רייד, — האבען איהם פונדעסט וועגען לוי בירמאנ'ס ווערטער געקלונגען פרעמד; ווייפון א מענשען, וואס ער גערויט נישט און גלויבט נישט... כאטש בערע האט געלאזט בירמאנ'ען, ער זאל דריקען זיין האנט, האט ער אויף בירמאנ'ס רייד זיך נישט אפגערופען. בכלל איז בערע געווען פול מיט חשד צו יעדען איינעם פון די ביידע איבעריוואנדערער. א געוויסען געפיהל האבען פון דער ערי־שטער בעגעגעניש ביי איהם ארויסגערופען בלויז די פיגטשוקס, בערע האט איצט אריבערגעקוקט צו זיי, געוואלט אבכאפען, וואס די דאזיגע מענשען טראכטען, נאך בירמאנ'ס רייד.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער רעבע

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג
כו
11
אייר תרצ״ד

מאי
3.48 זון-אויפגאנג
7.17 זון-אונטערגאנג
ליכט-צינדען: 6.59

פאבאר פון יאהרגאנג 1913

מיינט. פרייטאג,״ דעם 11-טען מאי ה. י.״ 8 אין דערפריה דארפען זיך שטעלען צו דער מיליטער-איבערזיכט פאר דער פאבאר-קאמיסיע, נומ. 1 (פיעטריקאווער 89) די פאבאר = פליכטיגע פון יאהרגאנג 1913, וואס וואוינען אויפ׳ן שטח פון 3 קאמיסאריאט מיט די אותיות:

H Ch I J L

פאר דער פאבאר = קאמיסיע, נומער 2 פיעטריקאווער 89) קוופער-אפיציגע, צווייטער שטאק, די פאבארפווצעס פון יאהרגאנג 1913, וואס וואוינען אויפ׳ן שטח פונ׳ם 4-טען קאמיסאריאט מיט די אנפאנג-אותיות:

B C E F

פאר דער פאבאר = קאמיסיע נומער 3 פיעטריקאווער 165) די פאבאראווצעס פון יאהרגאנג 1912, קאטעגאריע B, וואס וואוינען אויפ׳ן שטח פון 8-טען קאמיסאריאט:

אלע אותיות.

די פאבאראווצעס דארפען האבען ביי זיך א פערזענליכען דאקומענט, אדער א נ׳אויטענטיש=קייט-שיין מיט א פאטאגראפיע, א רעגיסטראציע-שיין, א נ׳אדראטשעניע=קארטע, א שול-שיין און א פאך-בעשטעטיגונג.

אפטייקען
היינטיגע נאכט-דיזשורען

י. קאפראווסקי (נאוואמיעסקא 15), ס. טראווקאווסקי (בזשעזשינער 56), מ. ראזענבלום (שרודמיעסקא 21), מ. בארטאשעווסקי (פיעטריקאווער 95), י. לופטא (קאנטנא 54), טשינסקי (ראקישינער 53).

Dr.
Wołkowyski
4 ציגעל-גאס 4, טעל. 90=216
נעהמט אן אין הויט- און ווענערישע
קראנקהייטען, מענער-שוועכע
אויפנאהם-שעה׳ן פון 8–1 מיטאג און 5–9 אווענד.

דריי שרפות אין לאדז

(2) אין לאדז זענען נעכטען פארגעקומען 3 שרפות: אין דער פריוואט-וואוינונג פון א געוויסען חיים וויעלגאצקי (וואלטשאנסקא 157), די סיבה פון דער שרפה איז געווען א נ׳אויס-עלעקטרישער אנגעצונדענער פאפיראס בעת א דרימעל...

איז משה פון א האלבע שעה האבען פייערלעשער די שרפה איינגעלאשען.

אויף זשעראמסקיעגא 93 איז אפגעברענט געווארען א נ׳איין-שטאקיג הייזעל אין וועלכער עס האבען זיך געפינען 2 קעמערלעך.

אויף 11 ליסטאפאדא 163 האט זיך מחמת א דעפעקט אין קארבאראטאר אנגעצונדען דער אויטא ל. ד. 84252 און איז פארברענט געווארען.

גרויסע שרפות אין דער לאדזער סביבה צוליב די היצען

(2) וועהרענדעם פארמיטאג איז אויסגעבראכען א גרויסע שרפה אין דער זומער-געגענד פשיגלאוו, הינטער פעטריקאוו. מיטן פייער זענען אוועק 10 דארפס-ווירטשאפטען.

* * *

(2) אין דארף דמאשיק, בזשעזשינער קרייז, זענען נעכטען אוועק מיט׳ן פייער הונדערט דארפס-ווירטשאפטען.

דער היזק בעטרעפט אנ׳ערך א האלבען מיליאן זלאטעס.

* * *

(2) אין זדונסקא-וואליא אויף פעטריקאווער גאס זענען נעכטען פערברענט געווארען 4 הייזער מיט פערשידענע ווירטשאפטליכע פערבויאונגען.

ביי דער רעטונגס-אקציע איז שטארק אפגעברידט געווארען א געוויסער ראפאפארט.

די סיבה פון דער שרפה איז נישט פעסטגעשטעלט געווארען.

Skład Sukna i Kortów E. i L. KAHAN
PIOTRKOWSKA 80.
Skład Konsygnacyjny Starzyckiej Manufaktury S. A.

פראטעסט=מיטינג געגען די עליה= בעגרעניצונגען קיין א״י

אין דער קומעדיגער וואך ארגאנט איין די ציוניסטישע ארבייטס-פארטיי „התאחדות“ אין לאקאל פון דער אלאזש-ארא-הרים פילסודסקיעגא 76 א פראטעסט-מיטינג געווידמעט די עליה-בעגרעניצונג פון דער ענגלישער מאנדאט-מאכט. דער דאזיגער פראטעסט-מיטינג קומט פאר אין צוזאמענהאנג מיט דער קליינער צאהל סערטיפיקאטען וועלכע זענען בעשטימט אויפ׳ן לויפענדען האלבען יאהר. סראין די בערעכטיגטע ערווארטונגען פון דער יודישער געזעלשאפט, דאס די גרעסטע לאגע פון יודישען ישוב אין א״י וועט משפיע זיין אויף די מאסגעבענדע פאקטארען צו פערגרעסערען דעם סכום סערטיפיקאטען פארן איצטיגען שעדיול און איצט ווען ס׳איז שוין קלאר אז די מאכט-ארגאנען אין א״י רעכנען זיך ווייניג מיט די עקאנאמישע פאקטארען אין לאנד, און ריכטען זיך בעיקר מיט פאליטישע מאטיוען פון גאנץ בולטן כאראקטער, מוז מצד דעם לאגער פון ארבייטענדען א״י ווי אויך פון דער גאנצער יודישער געזעלשאפט אויפגעהויבען ווערען די שטים פון פראטעסט און אויפרוף געגען דער שעדליכער פאליטיק פון דער מאנדאט-מאכט.

אין פראטעסט-מיטינג בעטייליגען זיך: ד״ר ח. בערלאס, פראפ. ב. ברעטהאלץ, א. האדס. אינזש. פ. לינדער, ד״ה ב. לערכענפעלד, ד״ר. ז. עלענבערג און אנד.

2,500 ארבייטער זענען שוין בעשעפטיגט ביי די סעזאן-ארבייטען

(2) ווי מיר דערוויסען זיך, זענען שוין איצט בעשעפטיגט ביי די סעזאן-ארבייטען 2,500 ארבייטער.

ביז 15-טען מאי וועלען צוגענומען ווערען נאך 500, און מיט דער צאהל 3000 וועט דער סכום סעזאן-ארבייטער זיין פערפולקומט.

איבערגעפאהרען א יודישע פרוי

(2) נעכטען איז אויף פשעיאזד ליעם נומער 36 איבערגעפאהרען געווארען דורך א טאקסאבקע די 42-יעהריגע איטע טיבטענפוללער (פון פעטריקאווער 66).

איז א שרעקליכען צושטאנד — מיט שווער צוקאליעטשעטע קאפ, הענט און פיס — האט מען זי אפגעפיהרט אין א פריוואט-קליניק.

DR. MED. H. LUBICZ
פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנק.
צעגעלניאנא 7 (פריהער 43), טעל. 41-32.
עמפפאנגס-שעה׳ן 8–10, 12–2, און 5–8 זונטאג און יו״ט 9–1. פאר דאמען בעזונדערער ווארטע-זאל

PROSZKI
„KOWALSKINA“
STOSUJE SIĘ PRZY UPORCZYWYCH
BÓLACH GŁOWY
KONIECZNIE ZE ZNAKIEM
„SERCE W PIERŚCIENIU“
FABRYKA CHEM.-FARMAC. A. KOWALSKI, WARSZAWA

פון דער „חפץ חיים“ ספר תורה אקציע

די ספר תורה אקציע האט ארויסגערופען א גרויסען אינטערעס און אויבער שטאט.

דער היגער ראבינאט האט ארויסגעגעבען א ספעציעלען קול קורא ווענען שטיצען די אקציע, דורך אויסקויפען „אותיות“ און „פסוקים“ אין דער חפץ חיים ספר תורה. ס׳איז אויך געשאפען געווארען א ספעציעלער קאמיטעט פאר דער ספר תורה אקציע, אין וועלכען ס׳זענען אריין חשובע פערזענליכקייטען פון שטאט.

שבת צו קריאת התורה וועלען געהאלטען ווערען דרשות אין אלע בתי מדרשים און שטיבלעך, געווידמעט די ספר תורה אקציע.

זונטאג דעם 13-טען מאי קומט פאר אין זאל „פילהארמאניע“ א פייערליכע אקאדעמיע, אויף וועלכער סיוועט פראקלאמירט ווערען די ספר-תורה אקציע. אין דער פייערליכקייט וועלען זיך בעטייליגען דער בארענאוויטשער ראש-הי שיבה אלחנן וואסערמאן, ירוחם לוואוויטש די רבנים פון אזארקאוו, קוטנא, קריבעק, זאגערזש און עגר. אויך די היגע קהלה און אלע ארטיגע ארטאדאקסישע ארגאניזאציעס און אינסטיטוציעס

מחמת די גרויסע היצען
איז זיך דאס נערעטעניש מקרים

(2) לויט ווי עס אינפארמירט אונז די לאדזער לאנדווירטשאפט-קאמער, האט זיך דאס צייטיגווערען פון די תבואות אויף די פעלדער בעדייטענד פערשנעלערט, אזוי אז עס האבען זיך שוין בעוויזען זאנגען...

אזויבס עס זאל פאסירען אין אנהויב מאי — דאס געדענקען אפילו נישט קיין אלטע לייט.

פון דער צווייטער זייט האבען די פויערים גרויס שרעק אז די היצען זאלען נישט אויסטריקענען אינגאנצען די תבואות און מ׳ווארט אויף רעגען ווי אויף א דערלייזונג...

צוזאמענשטויס פון אנ׳אויטא-בוס מיט א רעסארקע

(2) אויפן בזשעזשינער שאסע, לעם דארף נאראסאלבא האט זיך נעכטען צוזאמענגעשטויסען אן אויטאבוס פון דער פירמע „בירג“ מיט א רעסארקע.

דער אויטאבוס האט זיך איבערגעקערט און די רעסארקע איז טיילווייז צושמעטערט געווארען.

צום גליק זענען נישט געווען קיין מענשען קרבנות.

די 7 פאסאזשירען פונ׳ם אויטאבוס זענען אפגעקומען מיט לייכטע וואונדען — פון די צעפלאצטע שויבען. דערפאר אבער האט דער רעסארקע-פוהרמאן געמוזט אפגעפיהרט ווערען אין שפיטאל.

א 6-יאהריג יונגעלע
שטערבליך פערוואונדעט דורך א לארן

(2) אויף סמוטנא 2 האט נעכטען דער ווינט ארונטערגעריסען א לארען, וואס האט געטראפען אין דעם 6-יאהריגען טאדעאוש וויעטשארעק.

דאס קינד איז שרעקליך פערוואונדעט געווארען און אין א האפנונגסלאזען צושטאנד האט מען עס אפגעפיהרט אין שפיטאל.

קלאנג-קינא=טעאטער
ZACHĘTA
זגערזשער 26
היינט און פאלג. טעג!
גרויסער דאפעלטער פראגראם
1) מעכטיגער הומארפולער פילם, די פרעהליכע קאמעדיע פון אלא צייטען א.נ.
א ווייב
אויף איין נאכט
אין די הויפטראלען:
Mary Glory i Rene Lesebyre
2) גרויסע סענסאצ. דראמע א. נ.
„Rocambole“
אין די הויפטראלען:
R. Norman i Jim Gerrdld
אנהייב 4 נ״מ, שבת און זונטאג 12 בייטאג.

פאסירונגען אויף דער פראווינץ

אין אלעקסאנדער ביי לאדז איז פאראן א יודישער זאקען-פאבריקאנט, וועלכער פערמאגט א פויגעלדיק זוהנדעל. האט דאס דאזיגע בחור׳ל א שוואכקייט צו מאכען א קארטעל און בכלל צו פיהרען א הולטייסקע לעבען. דארף מען דאך אבער האבען אויף אזא שניט רענדלעך, גראטשט ער טאקע פון צייט צו צייט ארא פון פאטערס פאלעצעס א פעקעלע זאקען און טראגט עס אונטער דער קאפאטע אוועק צו עפעס א ליגקען אפנעמער און מיט די בעקומענע דערפאר פאר גראשען פידעלט ער.

דאס בחור׳ל ד׳האט אזוי לאנג געהוליעט און געצאפט פון טאטענס לאגערל ביז דער משא-ומתן איז איינמאל פערשיט געגאנגען. דער פאטער האט מסתמא דעם יאט גוט אויסגעלופטערט און ער האט אנגעהויבען אנצווייזען א גאנצע רייה שטעלען, וואו ער זאל האבען די לקיחות פערקנאקט.

גראד האט געטראפען ז״אז די אלע, וועלכע דער בחור האט געטיילט זייגען דעם פאטערס קרעדיטארן. אזוי ווי דער אלטער איז פערהוגט זיכער ביי איטער א האלבער שטאט יודען זענען טאקע אט די אלעאין דער קאשע ארייגעמישט געווארען.

די צוגעפוצטע יודען, צווישען וועלכע ס׳געפינען זיך אגב די אנגעזעהענסטע בעלי-בתים פון שטעטל, שווערען אז זיי הויבען נישט אהן צו וויסען פון קיין יונג און פון קיין זאקען. זיי טענהן, אז דער בחור שיט לוימן קוועטש פון אלטען, וועלכער וויל ביי דעם עסק אפווישען אלע זיינע חובות אויף טרוקען.

דערווייל ווערען אבער דורכגעפיהרט מאסען רעוויזיעס, מען שלעפט אויף אויספארשונגען, און אין שטעטל ״ ״ ״ ״ ״ ״ט זיך.

* * *

און מיט נאך א מעשה קאכט אלעקסאנדער: צום אלעקסאנדערער רבין פארט שוין א לענגערע צייט א יוד פון א שטעטל הינטער טשענסטאכאוו. קיין גרויסער גביר איז דער דאזיגער יוד אפילו קיינמאל נישט געווען. לעצטענס האט זיך זיין לאגע אבער אויף אזוי ווייט פערערגערט, אז ס׳איז איהם אויסגעקומען צו גיין ממש אויף בעטל-ברויט.

דער פערצווייפעלטער יוד האט גענומען שטורמען די טיהרען פון רבין און פאר איהם אויסגאסען זיין ביטער הארץ. דער רבי האט איהם גע׳עצהט צו שפילען אויף דער לאטעריע. דער יוד האט פערזעצט א משכון און האט געקויפט א צעטל

און שטעלט אייך פאר, אז דער מזל האט דעם יוד גראד צוגעשפילט און אויף זיין פערטעלע איז טאקע ארויסגעשפרונגען דאס אמת׳ע געווינס.

די הערליכע חתונה, וואס איז פרישט נישט לאנג געפייערט געווארען אין רבינ׳ס הויף, איז איינגעארדענט געווארען אין גאנצען אויפ׳ן חשבון פון אט דעם דערמאנטען געהאלפען=געווארענעם יוד.

ארנום

יודיש טעאטער אין זאל „פילהארמאניע“ נארוטאוויטשא 20 טעלעפאן 213-84.
קינסטל. לייטונג: מ. ראמפע.
ביליגע וואך! טעאטער ביליגער ווי קינא! ארים און רייך, אלע גלייך!
לעצטע אויפטריטען פון די בעריהמטע ארטיסטען
ר. שושנה און מאריס לאמפע
מיט זייער ערשטקלאסיגען אנסאמבל.
היינט, פרייטאג, 9.30 אווענט צום ערשטען מאל אין דעם סעזאן, די בעליבטע פיעסע אין 3 אקטען מיט געזאנג
א הארץ וואס בענקט
פרייזען פון 50 גר. ביז 1.50
מארגן, שבת, 11 א זייגער פריה גרויסער פרימארגן-פארשטעלונג — דער וועלט-שלאגער
„דין טוירע“
אודקע באבאלביק׳ס
פרייזען פון 30 גר. — ביז 1 זל. —
מארגן שבת, 4.15 נאכמ. צום צווייטען מאל
א הארץ וואס בענקט
פרייזען פון 50 גר. — ביז 1.50 —
מארגן, שבת, 9.15 אווענט מאריס לאמפע אין זיין שענסטער קרעאציע
„טוביה דער מילכיקער“
אין 4 אקטען (5 בילדער) פון שלום עליכם. פרייזען פון 70 גר. ביז 2.20. — זונטאג ווערט נישט געשפילט.

ווידעראמאל עבר=הירדן

אראבישע פרעסע בעשולדיגט דעם עמיר, אז ער האט אשטילן אבמאך מיט די ציוניסטען וועגען אריינלאזען יודען אין עבר=הירדן

ירושלים, (יט"א) די אראבישע פרעסע לאזט נישט אפ די טענדענציעס ארום עבר-הירדן. דער ארגאן פון ירושלים'ער הויפט-מופטי „על דושאמעא על ארביא", דערצעהלט, אז עמיר אבדולאה האט שטילערהייד בעניים זיין אפמאך מיט די ציוניסטישע פיהרער וועגען פערפאכטען יודען באדען אין עבר=הירדן.

אין א לאנגען לייט-ארטיקעל דריקט די צייטונג אויס איהר אונצופרידענהייט צו דער לעצטער ערקלערונג פון עמיר, אז משה שערטאק, דער מיטגליד פון דער יודישער אגענץ, האט איהם בעזוכט אין אמאן בלויז אלס געוועהנליכער גאסט. די צייטונג ווארענט די אראבער נישט צו נעמען ערנסט די אפיציעלע ערקלערונג פון עמיר. די צייטונג דערצעהלט, אז זי ווייס שוין זייט א לענגערע צייט, דאס צווישען דעם עמיר און די ציוניסטען פיהרען זיך שטילע פערהאנדלונגען, זי האט אבער די גאנצע צייט געשוויגען. איצט, נאכ דעם ווי דער עמיר האט אפיציעל אויפגענומען שערטאק'ן, קען זי מעהר נישט שווייגען.

א צווייטע אראבישע צייטונג, „א דיפעא", ווייס צו בעריכטען, אז יודען האבען איצט שוין זאגאר אנגעהויבען איינצוקויפען באדען אין עבר=הירדן. זי דערצעהלט, פערופענדיג זיך אויף „א זכערע קוועלע", אז וועגען געוויסע באדען=שטחים אין עבר-הירדן ווערען איצט געפיהרט פערהאנד=לונגען און אז די דאזיגע שטחים וועלען אריינפאלען אין יודישע הענד, אויב מען וועט בע=צייטענס נישט אננעמען קיין מיטלען. די צייטונג גיט צו, אז אראבישע אגענטען זענען די פערמיטלער פון דער טראנזאקציע.

אנ'אנדער אראביש בלאט דערצעהלט, אז אראבישע אגענטען קומען צו אראבישע ערד=אייגענטימער און רעדען זיי איין צו פערקויפען זייער באדען צו יודען, צוזאגענדיג זיי, אז דעם באדען וועט מען זיי סיי-ווי=סיי צוריק אומקעהרען אין דער גאהענטער צוקונפט". די דאזיגע אגענ=טען פערזיכערען, אז „ענגלאנד וועט פערשפילען, און אז די יודען וועלען אוועק פון א"י און אלץ איבערלאזען הינטער זיך", דאן וועט מען יצדען אראבער אומקעהרען צוריק זיין באדען, און ער וועט האבען סיי דאס געלד, סיי דעם באדען.

א"י-רעגירונג פאדערט שוץ פאר דעפאזיטען אין די א"י=באנקען

לויט יעצטיגע געזעצען קען יעדער עפענען א נייע באנק.—די געפאהר פון מעגליכע באנקראטען

ירושלים (יט"א) רעגירונגס-עקספערטען פא=דערען א שטארקערע רעגירונגס-קאנטראל איבער די באנק-אינסטיטוציעס אין א"י, כדי צו זיכערען די ריזיגע דעפאזיטען, וואס געפונען זיך איצט אין פער=שידענע באנקען אין א"י.

לויט די איצט עקזיסטירענדע געזעצען קען יעדער איינער מיט א זעהר קליינעם קאפיטאל עפע=נען אן אייגענע באנק. די קאנטראל פון דער רעגירונג איז זעהר א מילדע. עס פעהלט איבעראל שוץ פאר פוועבטועלע באנקראטען.

די דאזיגע מילדע האלטונג פון דער רעגירונג האט געפיהרט דערצו, (אז איצט זענען אין א"י פער=האן העכער 150 פערשידענע באנקען, וואס פיל פון זיי פערמאגען מעהר דעפאזיטען אין פרעמד געלד ווי עס מאכט אויס זייער אייגענער קאפיטאל. צווי=שען די דאזיגע באנקען זענען אויך פערהאן אזעלכע וואס טראגען א שפעקולאציע-כאראקטער, לייהען געלד אויף הויכע ציבזען און הייזער-היפאטעקען אדער אויף צו בויען הייזער.

צוליב דעם, וואס עס איז פערהאן א גרונד צו גלויבען, אז א גרויסע צאהל הייזער אין א"י וועלען פערלירען א טייל פון זייער ווערט באך אידער זייערע היפאטעקען וועלען אפגעצאהלט ווערען, האלטען די רעגירונגס-עקספערטען, אז אויב די רעגירונג וועט בעצייטענס נישט אננעמען קיין מיטלען צו פערזיכערע דעם די אינטערעסען פון די דעפאזיטען, קען קומען דערצו, אז די קלענערע באנקען זאלען געשטעלט ווערען פאר א לאגע, דאס די זאלען אין דער ענט=שפרעכענדער צייט נישט האבען קיין געלד צוריקצו=צאהלען די דעפאזיטען.

די א"י-רעגירונג אינטערעסירט זיך איצט מיט דער דאזיגער פראגע און האט בעשטימט א ספעציעלע קאמיסיע אויסצופארשען, ווי אזוי מען קען רעגולירען דאס א"י-באנקוועזען. פון ענגליסע רייטען ווערט אויך געפאדערט, אז די צייטונגען זאלען נישט טארען אננעמען קיין אנאנסען פון קיין שום באנק, סיידען די באנק וועט אין אנאנס אנווייזען, ווי גרויס עס איז איהר אייגענער קאפיטאל. מען גלויבט, אז דאס קען געבען דעם עולם א מעגליכקייט זיך פאר=זאנדערצוקלייבען, צי קען מען האבען צו דער באנק טרויען אדער נישט.

גאז=באמבעס פאר א"י צו שיצען אראבישע ארבייט

ירושלים (יט"א) די א"י-פאליציי האט איצט בעשטעלט אין ענגלאנד גאז-באמבעס אלס מיטעל צו צוטרייבען גרויסע פערזאמלונגען און אין פאל פון אונרוהען.

די א"י-מאכט איז בעזונדערס אונרוהיג צוליב די לעצטע צוזאמענשטויסע צווישען יודען און אראבער אין פערשידענע קאלאניעס און עמק-השרון, אי-בורה-הויפט און כפר-סבא, וואו יודישע אונטער-נעמער בעשעפטיגען עקשנות'דיג אראבישע ארבייטער געגען ווילען פון גאנצען ישוב. אויך די אפטע צוזאמענשטויסען צווישען די הסתדרות-מיטגלידער און די רעוויזיאניסטען גיבען דער פאליציי פיל ארבייט.

אין די פיהרענדע פאליציי-קרייזען פון ירושלים האלט מען, אז די צוזאמענשטויסען אין לאנד וועלען נישט פערקלענערט ווערען, נאר פערקערט, זיי וועלען נאך וואקסען אין צאהל. מיט גאז-באמבעס האפט די פאליציי לייכטער צו קענען פערמיידען אכ=צידענטען.

ענטדעקט קאמוניסטישע צענט-ראלע אין א"י

ירושלים (יט"א) די פאליציי אין תל-אביב האט ענטדעקט די צענטראלע פון דער קאמוניסטי=שער פארטיי אין א"י, וואס האט זיך געפונען אויף רחוב-הרמון אין תל-אביב און פון וואנען עס פלעגען געשיקט ווערען איבער'ן גאנצען לאנד קאמוניסטישע פראקלאמאציעס. אלע ארעסטירטע זענען ארמענער. די פאליציי האט ביי זיי געפונען 50.000 אבגעדרוק=טע קאמוניסטישע פראקלאמאציעס, א דרוקערייי מיט 15 העקטאגראפען ווי אויך הונדערטער צירקולארען אויף יודיש, העברעאיש און דייטש. אויסער דעם האט די פאליציי געפונען רויטע פאהנען מיט קאמו=ניסטישע אויפשריפטען און צענדליגער רעוואלווערן מיט אמוניציע.

פראצעסען אין וויען געגען די העלדישע קעמפער פון פעברואר-אויפשטאנד

(קארעספאנדענץ פון וויען)

דער לעצטער אקט פון דער גרויסער עסטרייי=כישער טראגעדיע שפילט זיך איצט אפ אין די וויענער געריכטען, וואו עס קומען פאר די פראצע=סען געגען די העלדישע סאציאליסטישע ארבייטער און פיהרער, די קעמפער פון דעם פעברואר-אויפ=שטאנד.

איבער 200 סאציאליסטישע פיהרער זיצען פ בלויז אין וויען אליין. די בעשולדיגונג געגען זיי איז מלוכה-פעררעט, אבער די פראקוראָרען האַ=בען נאך זייערע קלאגעס געגען די סאציאליסטען נישט אויסגעארבייט.

די מעהרסטע ארעסטירטע זענען דעפוטאטען, שטאטסראטען, א. אז. וו., וועלכע זענען לויט דער קאנסטיטוציע אונבעריהרליך, דאס הייסט, מען טאָ=זיי נישט איינפאנגען בעהמען און ארעסטירען און אריינזעצען אין טורמע. אבער היינטיגע צייטען פייפט מען אויף פיל וויכטיגערע זאכען, ווי קאנסטיטו=ציע און געזעצען.

די פראמינענטע עסטרייכישע סאציאליסטישע און דעמאקראטישע אדוואקאטען זענען איצט אליין ארעסטירט, און נישטא ווער עס זאל איצט פערטיי=דיגען אין געריכט די ארעסטירטע סאציאליסטישע פיהרער.

אין די ערשטע טעג נאך דעם אויפשטאנד האבען בעוואוסטע סאציאליסטישע אדוואקאטען פער=טיידיגט א צאהל געפאנגענע „שוצבונד"-קעמפער פאר די דעמאלטדיגע קריגס-געריכטען, די אדוואָ=קאטען זענען נאכהער ארעסטירט געווארען. האַ=בען זיך די איבעריגע אדוואקאטען דערשראקען און נישט געוואלט מעהר איבערנעהמען די פער=טיידיגונג פון די סאציאליסטען-פיהרער, וועלכע זע=נען ארעסטירט.

ערשט אז אַב'אויסלענדישער קאמיטעט פון דער „ליגע פון מענשען-רעכט" איז געקומען צוליב דעם קיין וויען, האט דער יוסטיץ-מיניסטער שושניג ער=קלערט, אז די אדוואקאטען האבען זיך נישט וואס צו שרעקען, ווען זיי וועלען איבערנעהמען די פער=טיידיגונג פון די אנגעקלאגטע סאציאליסטישע פיה=רער.

די אויפשטאנד-פראצעסען האבען זיך שוין אנ=געפאנגען אין די געריכטען, אבער נישט געגען די פיהרער, נאר געגען די געפאנגענע מיטגלידער פון געוועזענעם סאציאליסטען „שוצבונד".

קיין קריגס-געריכטען זענען שוין מעהר נישט=טא. מען פערארטיילט שוין נישט צום הענגען, אהער אויף 18 יאהר טורמע. די שטראפען זענען איצט לייכטערע, תפיסה אויף טערמינען פון 9 חדשים ביז 3 יאהר. אבער עס זיצען ארום צוויי און א האלב טויזענט געפאנגענע קעמפער פון „שוצבונד". ווען וועט מען פארטיג ווער'ן מיט אזוי פיל פראצעסען? פאר איין חודש זענען צוגעגרייט ארום 200 פראצעסען, — דאס איז די העכסטע צאהל, וואס מען קען צוגרייטען אין א מאנאט. אויב אזוי, וועט מען מיט אלע פראצעסען פארטיג ווע=רען ערשט אין א צוויי יאהר ארום.

דערווייל זענען די טורמע-שפיטאלען אנגע=פאקט מיט ארעסטירטע. די ענגשאפט איז א שרעק=ליכע. צענדליגער מוזען שלאפען אויף דער פא=לאגע.

אלע געפאנגענע סאציאליסטישע ארבייטער און פיהרער האלטען זיך מיט מע-קווירדיגען מוט, ווייזען ארויס די גרעסטע קאמפס-לוסטיגקייט און בע=

גייסטערונג. די אויספארשונג בעהט צו שבעל, ווייל קיינער פון די ארעסטירטע פערלייקענט נישט זייגע איבערצייגונגען. יעדער איינער פון זיי טרעט אויף שטאלץ און האלט זיך מיט ווירדע.

אט זענען אייניגע סצענעס פון די פראצעסען: דער אנגעקלאגטער קארל שינדלער איז א פאב ריק-ארבייטער. ער האט זיך געפונען צווישען די פערטיידיגער פון „געטע-האף".

בים ארבייטער-הויז „געטע-האף" האבען זיך אפגעשפילט די פערביטערטסטע קאמפען. דאס ריזיגע הויז איז צושאסען געווארען פון די קאנאנען. פלאַ=מענווארפערס האבען דארט אנגעצונדען א שרפה. שינדלער איז געוועזען צווישען די קעמפער ביי די ריזיגע טויערען פון דעם הויז.

— ווען זענט איהר געקומען אין „געטע-האף" — פרעגט דער ריכטער.

— אזוי שבעל ווי איך האב געקריגען דעם בעפעהל, — ענטפערט דער אנגעקלאגטער.

— פון וועמען האט איהר געקריגען דעם בע=פעהל?

— פון דעם חבר, וועלכער איז געוועזען בעפעכ=טיגט צו דעם.

— ווער איז ער געווען? ווי אזוי זיין נאמען?

— דאס זאג איך נישט, — ענטפערט שינדלער.

— וואס איז געוועזען ווייטער? — פרעגט דער ריכטער.

— איך האב געקריגען א ביקס און אמוניציע, און איך האב זיך געשטעלט אויף מיין פאסטען.

— וואו איז געוועזען אייער פאסטען?

— לעבען טויער פון הויז.

— האט איהר געשאסען?

— געוויס!

— ווייסט איהר נישט, אז מען טאר נישט שיסען אויף מיליטער?

— איך בין „שוצבונד"-סאציאליסט. איך האב געטון מיין סאציאליסטישע פליכט און פערטיידיגט דאס ארבייטער-הויז.

דער אורטייל לויטעט: 18 מאנאטען שווער'ע טורמע. דער אנגעקלאגטער ווערט אפגעפיהרט צו ריק אין זיין צעל. ער געהט אוועק מיט אַנ'אויפ=געהויבענעם קאפ. די בליקען פון די אנוועזענדע אין געריכט בעגלייטען דעם פרייהייטס-העלד מיט שטומען אויסדרוק פון אכטונג און בעוואונדערונג.

יאהאן ווינטער איז א געענדיגטער אינזשינער, ער וואוינט אין „קארל מארקס האף". ער איז דאר=טען געפאנגען געווארען מיט די איבעריגע קעמפער.

— האט איהר געשאסען? — פרעגט דער ריכ=טער.

— ניין, — ענטפערט דער אנגעקלאגטער.

— וואס דען האט איהר געטון?

— מיין אויפגאבע איז געוועזען פארצוברייטען די אמוניציע.

— ווייסט איהר נישט, אז דאס איז פערברע=כען געגען דער רעגירונג.

— איך בין א סאציאליסט, איך האב געטון מיין פליכט.

דער אורטייל לויטעט: 1 יאהר שווערע טורמע.

דער אנגעקלאגטער קארל מראבעק, א סטאַ=ליער, האט געהאט אין קאמף א שווערע אויפגאבע, ער האט געדארפט איבערברענגען בעפעהלען און אנהאלטען פערבינדונגען צווישען איין ארבייטער הויז קאמף-פלאץ מיט'ן צווייטען; צווישען איין באַ=ריקאדע מיט דער צווייטער, דאס איז געווען א גע=פעהרליכע אויפגאבע, ווייל די ארבייטער-קווארטאַ=לען זענען געשאסען, וואו די קאמפען האבען זיך אפגע=שפילט, זענען געווען אפגעשלאסען דורך מיליטער. עס איז נישט מעגליך געווען דורכצוגעהן.

— ווי אזוי-זשע האט איהר דורכגעפיהרט אייער אויפגאבע? — פרעגט דער ריכטער.

— דורך די אונטער-ערדישע קאנאלען בין איך געגאנגען, — ענטפערט דער אנגעקלאגטער מיט א שטאלצען שמייכעל.

ווייסט איהר נישט, אז דאס איז מלוכה-פעררעט — דער אנגעקלאגטער קוועטשט מיט די פלייצעס..

— איך האב געטון מיין פליכט אלס סאציא=ליסט, — זאגט ער.

דער אורטייל לויטעט: 16 מאנאטען שווער'ע טורמע.

און אזוי געהט עס ווייטער. אלע זענען גע=ווען אויף זייערע פאסטענס. אלע האבען בעטון זייער סאציאליסטישע פליכט און האבען פערטיי=דיגט די פרייהייט, יעדער לויט זיין בעשטימונג און בעפעהל, ווי בראווע סאלדאטען פון דער פרייהייטס-ארמיי"...

מאסקוף

ראטעוועט אייער געזונד!

קראנקע אויף רופטורען (ברוך-קראנקהייטען)

ספעציעלע ארטאפעדישע הייל-גומי-באנדאזשען פון מיין מעטאדע העלפען ראדיקאל אונטער גאראנטיע אהן אפעראציעס פון אלע מינים ברוך-קראנקהייטען (רופטורען) אפילו די עלטעסטע און געפעהרליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער.

דאס אראפלאזען זיך פון מאגען און קישקעס בעזייטיג איך דורך פערלעגען ספע=ציעלע אינדיווידועל צוגעפאסטע בויך-באנדאזשען. אויף אויסגעקרימטע רוקען-ביין (הוי=קערס) ארטאפעדישע הייל-גארסעטען אויף ביינער-שווינדזוכט און אלע אנדערע פעהלערן ארטא=פעדישע הייל-אפאראטען אויף פלאטפוס.

ספעציעלע איינלאגען לויט גיפס-מאדעלען. אויף זשילאסעס-גומי-זאקען לויט מאס. קינסטליכע הענד און פיס.

ספעציעלער אנשטאלט פאר הייל=ארטאפעדיע

Spec. Ortop. O. PETRYKIEWICZ אויס לעמבערג

לאדז, פיראמאוויטשא 9 (אלגינסקא)

(פראנט פארטער), טעל. 177-09 נעהנט פון לאדזער פאבריקס-באהנהויף

בעמערקונג: דאס ערשיינען פון די קראנקע איזאויבעדינגט נויטיג.

צאהלרייכע דאנקזאגונגען און דאנק-בריף.

(אין זגערזש אויף טלאמאצקא № 2 און № 4 אייגענע הייזער)

ווען ביכער האבען געברענט אויף שייטערהויפענס

דער שווארצער יאהרצייט פון דער גערמאנישער שאנדע

נעכטען, דעם צעהנטען מאי, איז געווארען א יאהר זינט עס איז אפגעטון געווארען די שענדליכסטע ווילדסטע און אונזיניגסטע טאט אין דער געשיכטע פון דער מאדערנער מענשהייט: עס איז געווארען א יאהר פון דעם טאג, ווען אין פערשיעדענע שטעט פון דייטשלאנד זענען עפענטליך געברענט געווארען די ווערק פון מענשליכען גייסט, ווען עס זענען אויפ'ן מיטעלאלטערליכען שטייגער געצונדען געווארען שייטערהויפענס און אויף די פייערען זענען פערברענט געווארען די ביכער פון יידען, מארקסיסטען און פאציפיסטען, אלדאס בעסטע, וואס דער מענשליכער געניוס האט געשאפען אין פערלויף פון יאהרהונדערטער.

די היטלעריסטישע ליגען־מיניסטער'ס האבען שפעטער געפרובט אביסעל די זאך פערדעקען, פארשטעלען דעם ספעקטאקל, וואס וועט זיי אויף אייביג בעדעקען מיט שאנד און מיט שמאך. אלס שפיל פון דער יוגענד, וועלכע מוז זיך „אויסרוישען". דער ליגען פון די שקרים־רעקארדיסטען וועט זיי נישט געליגען. די שענדליכע זאך איז אפגעטון געווארען מיט דער פולער הסכמה, מיט דער הילף און מיטן אנטייל פון די פיהרער פון איצטיגען דייטשלאנד. בעת עס האבען געברענט אויף די שייטער־הויפענס די ווערק, מיט וועלכע עס שמאלצירט די גאנצע קולטור־וועלט, זענען מיט פייערליכע רעדעס ארויסגעטרעטען פארן המון לויבענדיג די העלדענטאט און דעם העראישען מוט פון דער יוגענד, פארשטייער פון איצטיגען דייטשען פינסטערען רעזשים. אין בערלין האט אין דער פייערליכער צערעמאניע אנטיילגענומען דער ראטען־פראץ, דער ליגען־פערשפרייטער, דער מיניסטער פאר פראפאגאנדע, געבעלס, ער האט געהאלטען די רעדע פארן המון, לויבענדיג די מעשים פון דער סטודענטישער באנדע. אין קריפליש פנים האט עס געלויכטען ביים שיין פון די פאקלען וועלכע האבען בעלויכטען דעם ספעקטאקל פון די ציוויליזירטע מכשפים. דעסגלייכען אין קעניגסבערג, וואו דאס ברענען די ביכער איז געמאכט געווארען מיט א בעזונדער'ס גרויסען פאראד און אין אנדערע שטעט, וועלכע זענען ביז דעמאלט אנגעזעהן פאר קולטורעלע צענטערען.

עס האבען געפלאמט אויף די שייטער־הויפענס די בעסטע און די שענסטע ביכער, וועלכע דער געניוס פון מענשען האט געשאפען, די גרעסטע שרייבערס, די קרוין פון מענשליכען גייסט, האבען געפלאקערט אין די פלאמען, וואס זענען אונטערגעצונדען געווארען דורך די איינגעבארענע פון דריטען רייך. ביידע מאנס, היינריך און טאמאס, וואסערמאן, ביידע צווייגס, ארנאלד און סטעפאן, פלצדינג וואס האט א נאמען אין דער וועלט, וואס ווערט מיט באנציקונג געלעזען אומעטום דאס אלץ איז אנערקענט געווארען דורך די סטודענטען און מיניסטארען פאר ווערט פערברענט צו ווערען. קארל מארקס און די אונגעהויערע ליטעראטור וואס איז געשאפען געווארען ארום דער לעהרע פון גאוני־אלען שעפער פון וויסענשאפטליכען סאציאליזם, ווערט שוין וועגען אזעלכע ווערק ווי לענינ'ס, פלעכאנאווס, טראצקיס, אלע ביכער פון דער סאוויעטישער ליטעראטור, — אלץ איז געברענט געווארען אין די פייערען פון די דייטשע שטעט. מיט ווילדען וואוט און סאדיזם האבען די שענדער פון מענשליכען גייסט געברענט די ביכער פון די פאציפיסטען, דאס אומשטערבליכע בוך פון יונגען רעמארק „אויפ'ן מערב פראנט קיין שום נייעס", דאס פאפולערסטע בוך, וואס איז אנגעשריבען געווארען וועגען דער וועלט־שחיטה. די ביכער פון לודוויג רען און אהן א שיעור אנדערע.

מיט פרייד פון אויסטראלישע מענשענפרעסער זענען געווארפען געווארען אין די פייערען די ביכער פון יידישע מחברים, אהן אונטערשייד וועגען וואס זיי זענען געשריבען: דער יידישער גייסט מוז פערניכטעט ווערען, אזוי האט געוואר'ט דער שיכורער דייטשער בורש. ער האט עס געפסקנט אז ווען א ייד שרייבט אויף דייטש דאן ליגט ער. און די מיניסטארען און די פיהרער פון א מלוכה, וועלכע איז ביז נאך גאר נישט לאנג געהאלטען געווארען אין דער וועלט פאר א פארגייערין פון קולטור, די האבען מיטגעהאלפען ארגאניזירען די שאנד־טאט און די האבען מיטגעזונגען און מיטגעטאנצט אין דעם שדים־טאנץ וואס איז פארגעקומען אין דייטשע שטעט און שטעטלעך.

געבעלס האט אין זיין רעדע בעת דער ווילדער צערעמאניע אויפ'ן אפערן־פלאץ אין בערלין, וואו פענדיג עקזעמפלארען פון ביכער אין פייער אריין, געזאגט אז דאס ברענען די ביכער טראגט א סימבאלישען כאראקטער, זעלבסטפערשטענדליך: דאס איז געווען א סימבאל פון דער פערווילדונג, וועלכע עס האבען אריינגעבראכט אין דייטשלאנד און אין כאר פון דער קולטורעלער וועלט די הערשער פון דריטען רייך. עס האבען געמעגט פון דעמאלט אן קומען ענדערונגען אין די פאליטישע בעציהונגען, מען האט געמעגט שליסען פאקטען און אפמאכען מיט די פיהרער פון מאדערנעם בארבאריזם, ספעציעל איינגעלאדענע זשורנאליסטען מעגען מיט ענטציקונג שרייבען וועגען היטלער'ס מלוכה, דעם סימבאל וואס איז געשאפען געווארען דעם צעהנטען מאי, וועט קיין שום זיך נישט זיין אימשטאנד אויסצומעקען, דער סימבאל וועט אייביג דערמאנען אז דאס דייטשלאנד פון איצטיגען רעזשים האט נישט־מעהר קיין געמיינזאמעס מיט די הויכע דערגרייכונגען פון דער מענשהייט.

דאס איז אויך א סימבאל פון טיפשות, די געבעלס און די געריגגס האבען דאך דאס זייטיגע נישט פערגעהיבט, צי איז דען ווירקליך מעגליך אויסצומעקען און צו פערניכטען אין אונזער צייט א ווערק פון גייסט? דאס איז שטענדיג געווען א שווערע עובדה. היינט איז עס אן אוממעגליכער אונטערנעמונג באר'א פרוב. די ווערק, וואס זענען געברענט געווארען אין דייטשלאנד, זענען אין די מיליאנען עקזעמפלארען פערשפרייט אין אלע אנדערע לענדער, זיי האבען געוואונען אין חשיבות, אין פאפולעריטעט, אין בעליבטקייט. די שאנדונגען וועלכע עס רעקאמענדירט דאס איצטיגע דייטשלאנד אלס די פראדוקטען פון איהר קולטור, זאגען גאר עדות אויף וואסער נידריגען שטאפעל די גערמאנישע ראסען־קולטור איז אראפגעפאלען.

נעבען דעם סימבאל וואס איז אויסגעקריצט געווארען אויף די שטערענס פון די דייטשע גייסטשענדער דעם צעהנטען מאי פון פאריגען יאהר, איז דעם הייטיגען צעהנטען מאי געשאפען געווארען אן אנדערער סימבאל: אין פאריז איז געעפענט געווארען א ביבליאטעק פון די ביכער פון די מחברים, וועלכע דער ווילדער גערמאנער האט געוואלט פערניכטען, דארט זענען צונויפגעזאמעלט אלע ביכער וואס זענען פערברענט געווארען אין דעם טרויעריגען היסטארישען טאג. און בראש פון דער ביבליאטעק שטיקען די שענסטע, די אידעאלסטע מענשען פון היינטיגען אייראפע. די נייע ביבליאטעק וועט אייביג דערמאנען אן דער שאנדע פון דריטען רייך, ביז עס וועט קומען די צייט, ווען דער געשענדעטער גייסט וועט צוריק בעקומען אין דייטשלאנד דעם אנזעהן, וועלכען ער האט אונטער היטלער'ן און זיינע ברוינע הארדעס פערלוירען.

ל. זאר.

דער קריג, וואס איז געקומען צו פריה

די מלחמה צווישען העדזשאס און תימן אין אראביען

די מכשפים, וועלכע לייענען ארויס דעם גורל פון מענש און פון דער וועלט פון די שטערענס, האבען דאס יאהר 1935 בעשטימט פאר א גרויס מלחמה־יאהר. אבער קליינע ענדערונגען אין די טערמינען, בעהמען, ווייזט אויס, די שטערענס נישט פאראיבעל. עס ווייזט אויס, אז בעזונדערע מלחמות קאנען נישט אויסווארטען ביז עס וועט קומען זייער טערמין. זיי ברעכען אלזא אויס פריהער איידער דאס איז בעשטימט דורך די שטערנזעהערס.

צו די דאזיגע מלחמות געהערט דער קאמף, וועלכער איז אויסגעבראכען צווישען איבן סאוד, דעם קעניג פון העדזשאס, און דעם אימאם יעכיא בן האמיד, דעם הערשער פון יעמען (תימן). דער נאמען פון איבן סאוד א מענש פון גרויסער ענערגיע, איז בעקאנט אין אייראפע פון יאהר 1926 ווען ער האט פערכאפט דעם טראן פון זיין פארגענגער הוסיין.

איבן סאוד רעגירט איבער די שטעט מעקא און מעדינא, וועלכע זענען די היילינע מקומות פון די מוסולמענער, ער שטייט בראש פון דער מאכטיגער, דאגישער סעקטע, וועלכע ווערען גערופען וואהאביטען. ער איז דער טרייער פון דער פאנאיסלאמישער בעוועגונג, וועלכע איז געשטיצט געווארען דורך די ענגלענדער אין דער צייט פון וועלט־קריג. וועלכע האט אין יאהר 1916 געבראכט צו דער אפרייסונג פון אראביען פון טערקיי און האט שוין אייגענטליך דעמאלט צוגערויבט ביים סולטאן אין קאנסטאנטינאפאל דעם קאליפאט און שפעטער, ווען טערקיי איז רעפובליק געווארען, האט זי דערפון ענדגילטיג רעזיגנירט.

דער אויסערליכער גרונד פארן אויסברוך פון ביידער־קריג צווישען די אראבער, א קאנפליקט וועלכער האט זיכער הינטער זיך וויכטיגע סיבות, איז א שטרייט צוליב עמיגראנטען. כדי צו פערשטיין דעם דאזיגען שטרייט, מוז מען אביסעל זיך פערנעהמען מיט געאגראפיע.

דער אראבישער האלב־אינזעל וועלכער בילדעט דעם איבערגאנג פון אפריקע קיין אזיע, איז פון דרום, פון אזיען ביז צום פערסישען ים־איינגוס ענגליש, פונקט ווי אלזדינג וואס האט דעם ציל צו זיכערען דעם וועג קיין אינדיען, אין צפון, וואו עס ליגען די נאפט־קוואלען, איז דער האלב־אינזעל אויך נאטירליך ענגליש. אבער לויט דער בעליבטער פארם פון ענגלאנד איז דא געבילדעט א כלומרשט זעלבסטשטענדיגע מלוכה וועלכע הייסט איראק. העדזשאס מיט די היילינע שטעט פון נביא בילדעט א שמאלען פאס אין מערב טייל פון אראביען ביים ברעג פון רויטען ים. גאנץ אונטען אין דרום־מערב טייל ליגט יעמען. פון וואנען עס האט געשטאמט יענער שקלאף וועגען וועלכען היינריך היינע האט געשריבען זיין בעקאנט ליד: „איך הייס מאהאמעד און קום פון יעמען, און איך שטאם פון יענע אזראס וועלכע שטארבען ווען זיי ליבען".

צווישען דאזיגען לאנד און הייבעס טרוימען און העדזשאס ליגט א קליין שטיקעל לאנד ביים ברעג, אזיר, וואס איבן סאוד האט נישט לאנג צוריק צוגעבערט פאר זיך. איניגע פון זיינע שוצאים זענען אנטלאפען קיין יעמען, דער אימאם פון יעמען האט די דאזיגע עמיגראנטען נישט געוואלט ארויסגעבען, און דאס איז עס דער אויסערליכער גרונד צום קריג וואס איז אויסגעבראכען צווישען איבן סאוד און דעם אימאם פון יעמען.

קעניג איבן סאוד האט אן ענגלישען פאליטישען ראטגעבער און ער איז דורך די ענגלישע בעוואפנונגס־אינדוסטריעלער בעוואפענט מיט די נייעסטע כלי זין. דאגעגען אין יעמען זענען טעטיג איטאליענישע אינסטרוקטארען, און דא הויבט זיך אן דאס איבערנאציאנאל־אינטערעסאנטע אין אט דעם כלומרשט אויסשליסליך אראבישען קאנפליקט. ווייל אין אפריקע, ביים אנדערען ברעג פון רויטען ים, גראד אקעגענאיבער פון יעמען און פון אזיר, געפינט זיך די איטאליענישע קאלאניע עריטרעא.

אין דער ווירקליכקייט פיהרט דא קריג אין יעמען דער ענגלישער אויסערן־מיניסטער דזשאן סיימאן, געגען בעניטא מוסאליני. נישט סיימאן, נישט דער דוטשע ווילען נישט דעי'ן זיך מורה זיין, און דערווייל האלטען מיר נאך ביים יאהר 1934 און דאס אפיציעלע קריגס־יאהר הויבט זיך דאך אן ערשט לויט די שטערנזעהער אין יאהר 1935.

(גב).

ווי אזוי דייטשלאנד בעוואפענט זיך

סענסאציאנעלע רעוועלאציעס פון „פטי פאריזיען"

אלבער זשוליען, דער בערלינער קארעספאנדענט פון „פטי פאריזיען" ברענגט היינט מערקווירדיגע אינפארמאציעס וועגען דער בעוואפנונג פון דייטשלאנד. דער מחבר גיט צו, אז די דאקומענטען, פון וועלכע ער האט בעקומען די פערטרויליכע ידיעות, געפינען זיך אויך אין רשות פון דער גרויסער שווייצארישער צייטונג „זשורנאל דע באסיקאן".

איינער פון די סאמע וויכטיגע סימפטאמען פון דייטשלאנדס בעוואפנונג, שרייבט דער קארעספאנדענט, איז דער אונאויפהערליכער וואוקס אין משך פון די לעצטע יאהרען פון דעם סכום אריינגעפיהרטע מעטאלען נישט געקוקט אויף דער פערערגערטער לאגע פון דייטשלאנד און אויפ'ן מאנגעל אין אויסלענדישער וואלוטע.

קופער איז אריינגעפיהרט געווארען אין יאהר 1932 — 19,000 טאן, אין יאהר 1934 דאפעלט אזוי פיל, ניקעל 500 טאן און 1700 אין לויפענדיגען יאהר. דעם דאזיגען וואקסענדיגע אריינפיהר פון רויה־שטאפען ענטשפרעכט דער וואוקס פון דער ארבייט אין די פאבריקען, וועלכע זענען טעטיג פאר דער קריגס־בעדערפעניש, דער עיקר די מעטאלורגישע פאבריקען, וואס ארבייטען אויס שווערע הארמאטען.

די טעכניק פון קריגס־בוי האלט אין דייטשלאנד אין איין וואקסען און פראגרעסירען, נישט־קוקענדיג אויף דער געהיימניש, וועלכע עס מוזען אפהיטען די ווערקשטעלען די פאבריקען און די לאבאראטאריעס.

די דיסעלדארפער פאבריקען פון דער געזעלשאפט רהיין־מעטאל, האבען נישט לאנג צוריק אנגעהויבען פאבריצירען קוילענווארפערס פון א נייעם סארט: די פאטראנען זענען נישט צוגעפעסטיגט צו א טאשמע ווי אין די אלטע קוילענווארפערס, נאר זיי ווערען אריינגעשיט אין אנלאדונגס־שעכטעל, וועלכער שטויסט די אויטאמאטיש אין דער לופט. אויף די זעלבע פאבריקען ווערען געבויט הארמאטען, געגען די עראפלאנען פון נייעסטען מוסטער. יעטווערער הארמאט האט פינף לויפעס, וואס דרייען זיך אין אלע זייטען און די שנעלקייט פון שיסען דערגרייכט די פאנטאסטישע ציפער פון א טויזענד שאס אין א מינוט.

טאנקען ווערען ארויסגעלאזט דער עיקר דורך די וואגאן־פאבריקען, וואו זייער בוי קומט פאר נישט בעמערקט.

די ברוינשווייגער פאבריקען פון לאסט־אויטאמאבילען בוסינג פאבריצירט טאנקען אין סעריעס אזוי ווי מען לאזט ארויס אויטאמאבילען. עס זענען פארהאן מאדעלען פון טאנקען, קליינע, וועלכע די דייטשען רופען אן טאנקעטען. די ברעסלויער וואגאנען־בוי־פאבריקען לינקע האפמאן האט זיך ספעציאליזירט אויף די בעזונדערע טיילען פון די טאנקען און די וואגאנען־בוי־פאבריק פון קריסטאף און האמבאך אין גערליץ לאזען ארויס שווערע ארטילעריע.

די פאבריקען לעבען אונטער בערלין, פאבריציהרען לאנגע מעטאלענע צילינדערס, וועלכע ווערען אוועקגעפיהרט אין אן אומבעקאנטער ריכטונג, דאס זענען לויפעס פון הארמאטען צו שיסען אויף עראפלאנען. די פאבריקען פון סימענסן און פון א. ע. ג. זענען אויך צוגעפאסט אויף צו פאבריצירען געוועהר און אמוניציע. די פאבריקען ארבייטען אין פערלויף פון א גאנצען מעת לעת אין דריי שיכטען. פונקט אזוי פיבערהאפטיג ארבייטען די פאבריקען קריטלער אונטער ליפציג. דא ווערען אויסגעארבייט מאשינען אויף צו שלייפען די קוילען פון הארמאטען פון הויכען קאליבער. אין בערלין איז נישטא קיין איין מעטאל־בוי־ארבייטער, וואס זאל זיך קאנען קלאגען, אז ער האט נישט קיין ארבייט. די בעדערפעניש אין מעטאל־שלייפערס און אנדערע ספעציאליסטען איז אזוי גרויס, אז מען בענוצט ארבייטער אפילו פון די קאנצענטראציאנס־לאגערען.

בכלל האט זיך די אדמיניסטראציע אויפגעהערט צו רעכענען מיט די פאליטישע איבערצייגונגען פון די קוואליפיצירטע ארבייטער.

אויף די פאבריקען פון בארזיג, וועלכע זענען צוריק מיט צוויי יאהר געשטאנען פאר באנקראט, און וואו עס ארבייטען איצט א דאנק די קריגס־בעשטעלונגען העכער דריי טויזענד מענשען, האט מען ביז לעצטענס צוגענומען בלויז די מיטגלידער פון די שטורם־אפטיילונגען, אבער זייער ארבייט האט זיך ארויסגעוויזען פון אזא שלעכטען קוואליטעט, אז איצט בעהמט מען צו ארבייטער אויסשליסליך לויט זייער פראפעסיאנעלען סטאזש.

א בעזונדערע אויפמערקזאמקייט ווערט געלייגט אויף דער כעמישער אינדוסטריע. אין אקען אויף דער עלבע האט מען אויסגעבויט א ספעציעלע פאבריק, וואוהין עס וועט ביסלעכווייז אריבערגעטראגען ווערען די גאנצע ארבייט פון לודוויגסהאפען, אלע ווערקשטעלען פון אט דער פאבריק זענען געבויט אונטער דער ערד. די ארבייטער ווערען אנגענומען דורכ'ן קאמיטעט פון דער נאציאנאל־סאציאליסטישער פארטיי, אזוי אז דארט קומען אן גאר זיכערע מענשען. קיין נייע ערפינדונגען פעהלען נישט. ביי צייסן אין יענא ארבייט א גאנצער שטאב פון אכצעהן ספעציאליסטען אין א בעזונדערע ווערקשטעל איבער א ספעציעלען אפאראט געגען לופט־אנגריפען. דער אפאראט איז געבויט אזוי, אז עראפלאנען, וועלכע זענען איינמאל דורך איהם דערוויזט געווארען, קאן שוין נישט ארויס פון דער ספערע פון דעם הארמאט. אזוי ארום ווערען פאקטיש געלייזט אלע שוועריגקייטען, וועלכע זענען פערבונדען מיט דער בעוועגליכקייט פון אביעקט פון דער שיסעריי.

עס זענען אויך נישט פערגעסען די אונטערוואסער־שיפלעך. אויף די פאבריקען דויטשע ווערקע אין קיל, ווערען געבויט איינצעלנע טיילען פון אונטערוואסער־שיפלעך. די שיפלעך קאנען מאנטירט ווערען אין יעדען מאמענט. עס זענען פארהאן ספעציעלע שולען, וואו עס ווערט צוגעגרייט דער פערסאנאל פון די אונטערוואסער־שיפלעך.

צום פריהלינג
בעזיצט דעם גרעסטען אויסוואהל פון דער נייעסטער אין־ און אויסלענדישער קאסמעטיק,
ווי: פערפומען, פודערן, טואלעט־זייפען, קרעמען, זעמטליכע סעל־נישע און בלומען־וואסערן
די איבעראל — בעקאנטע
קאנקורענץ־פערפומעריע פון
J. DRUKIER
5 ZAWADZKA 5, tel. 175-92
בעמערקונג: פאר ענגראסיסטען בעדייטענדער ראבאט.
בעזוכט מיין פערפומעריע און איהר וועט זיך איבערצייגען!

אסימילאציע און נאציאנאליזם

שטודיעז אין יודישער פסיכאלאגיע

פון לעא קעניג

דער נאציאנאלסטער און נאציאנאליסטישסטער סאציאלער עלעמענט ביי יעדען פאלק איז דער מיטעל־קלאס. ער טראגט אויף זיך דעם חותם פון פאלק און האט אויף זיין פנים און אין זיין גאנצער וועזען. די אריסטאקראטיע פון אלע אייראפעאישע פעלקער איז שטארק ענליך איינע צו דער אנדערער: טיילווייז, ווייל זייערע „נאבעלע בלוטען" און פאמיליעס האבען זיך דורות לאנג צווישען זיך מחותן געווען; אונגארישע, פראנצויזישע, איטאליענישע, פוילישע גראפען און מארקיזען א. א., האבען מעהר פאמיליע־קרובה'שאפטען צווישען זיך ווי נאציאנאלע פערשידענהייטען; זיי האבען פון שטענדיג אן ס'רוב קולטיווירט נאר זייער פאמיליען יחוס און כמעט גארנישט דעם יחוס און די טראדיציעס פון די פעלקער, איבער וועלכע זיי האבען געהערשט אין די אלטע גוטע צייטען, און הערשען נאך איצט טיילווייז. דער עכטער אריסטאקראט האט אין יעדען לאנד זיין פאלאץ, און אין יעדער נאציאנאלער געשיכטע, א צווייג פון זיין פאמיליע.

אויך דער טיפ פונ'ם גרויסטען פינאנסיסט איז נישט קיין אויסגעשפראכען נאציאנאלער טיפ, סיידען מיר זאלען אננעהמען די יודישע קאריקאטור, וואס די לינקע און רעכטע אנטיסעמיטען מאכען פון איהם.

דער מיטעל־מאן ווידער, איז אויך אויסערליך פיזיש, דער נאציאנאלסטער טיפ פון אלע מענשליכע טיפען.

דאס, וואס מיר רופען „נאציאנאלער טיפ און כאראקטער" קען, דאכט זיך, אמבעסטען שטודירט ווערען צווישען די מיטעלע קלאסען ביי אלע פעלקער.

אלענפאלס איז צווישען דעם מיטעל־קלאס פיל לייכטער צו געפינען דעם נאציאנאלען טיפ, ווי צווישען דער אייראפעאישער אריסטאקראטיע, און דער גרויסער בורזשואזיע, וועלכע איז מעהר־ווייניגער היימיש אויף אלע נאציאנאלע בערזעס.

אפשר נאר דאס פאלקסטום איז אזוי נאציאנאל אין טיפ ווי די מיטעלע קלאסען. בעזונדערס דאס פאלקסטום פון עטליכע צענדליג יאהר צוריק, ווען ס'איז געווען אזוי ווייט פון שטאט; און אויך דאס איצטיגע פאלקסטום פון די אפגעשטאנענע פעלקער, וואס לעבט נאך אין און מיט די נאציאנאלע קאסטיומען, מנהגים און אבערגלויבונגען פונ'ם מיטעלאלטער.

דעם פויערס נאציאנאליזם איז אבער א פיל נאטירליכערער, געזונטערער און עלעמענטארער ווי דעם מיטעל־מאנ'ס.

ער איז נאציאנאל נישט צוליב וועלכען עס איז אויפגעבלאזענעם שטאלץ, נאר ווייל ער איז פראסט פשוט ארגאניש צוזאמענגעוואקסען מיט זיין שטיקעל ערד, מיט זיין שטיקעל הימעל; ער איז נישט קיין אינטערנאציאנאליסט, נישט צוליב זיין נאציאנאלער גאווה און צוליב זיין שנאה צו פרעמדע פעלקער (ווי דער טיפישער מיטעל־מאן איז) נאר הויפטזעכליך, ווייל ער איז טעכניש און עקאנאמיש לאקאליזירט, און ער האט נישט קיין מגע ומשא מיט פרעמדע פעלקער.

דער פויער האט נישט אזוי ליב דעם „אבסטראקט" וואס הייסט פאטערלאנד ווי זיין אייגענעם ממשות'דיגען אקער־ערד. זיין אקער־ערד איז זיין פאטערלאנד. און גיט איהם זיין פוילען אקער־ערד אין אן אנדער לאנד, וועט ער, דאכט זיך, נישט איבעריג קלאגען, ווייל ערד און הימעל, געוויטערן און טרוקענישען זענען איבעראל דא אין גאטס וועלט.

דער דורכשניטליכער פויער איז, דוכט מיר, פיל פילאזאפישער און מענשליכער, ווי דער דורכשניטליכער קרעמער, ווייל ער געפינט זיך שטענדיג פנים־אל־פנים מיט דער נאטור און איהרע עלעמענטען און די אלע אונזערע קליגע און איבערגעשפיצטע נאציאנאלע און פאליטישע טעאריעס קלעבען זיך נישט אין זיין מוח.

מען קען איהם לייכט אנרייצען אויף פרעמדע, אז דער עיקר מיט'ן „סטראשאק", אז דער פרעמדער וויל צונעהמען זיין ערד, אדער איהם בערויבען פון איהרע פרוכט.

אבער איין פויער האט, דוכט מיר, דעם גרעסטען דרך־ארץ פאר א הארעוואנעם פויער פון א צווייטען פאלק. ער האט נאר קיין צוטרויען נישט צו די פריצים, מעקלער און פערשידענע רע־גירונגס־בעאמטע, וועלכע „דרעהען זיך" אזוי קלוג און מיסטעריעז ארום זיין עלעמענטארער און אייביגער ארבייט.

ער האט אפגעהיט זיינע נאציאנאלע קאסטיומען און מנהגים פשוט, ווייל ער האט קיין געלעגענהייט נישט געהאט א סך צו פערקעהרען מיט אנדערע פעלקער, קלאסען און זיטען. ער איז קאנסערוואטיוו, נישט ווייל זיינס איז דאס בעסטע, נאר פשוט, ווייל ער איז א מענש, און זיין אייגענטום איז אזוי גוט און אזוי מענשליך ווי אלעמענ'ס.

—

דער אינטערנאציאנאלסטער און דערפאר אסימילאציאנס־פעהיגסטער טיפ אין דער היינטיגער געזעלשאפט איז דער מאדערנער אינדוסטריעלער ארבייטער.

ס'איז גארנישט אזוי לייכט צו דערקענען דעם בעלגישען פונ'ם ענגלישען ארבייטער, דעם פראנצויזישען פונ'ם אמעריקאנער א. אז. וו.

סיידען אין זייערע נאציאנאלע ימים טובים, ווען זיי טוען זיך אן אין זייערע נאציאנאלע מלבושים און מנהגים. אבער אין דער וואכען און ביי דער ארבייט, זענען זיי אלע אין דער זעלביגער פראקטישער פולער מענשליכער טיפ, וועלכער איז אזוי מאנומענטאל געשילדערט געווארען דורכ'ן גרויסען בעלגישען סקולפטאר — קאנסטאנטין מעניע. קאנסטאנטין מעניע האט געקלעפט דעם בעלגישען קוילען גרעבער און איהר זעהט אין זיינע סקולפטורען אלע קוילען־ארבייטער פון אלע לענדער און פעלקער.

דאס אייגענע קען געזאגט ווערען וועגען די היינטיגע שטאט און פאבריק ארבייט.

פיזישע ארבייט ניוועלירט, גלייכט אויס דעם מענשליכען טיפ און כאראקטער.

דער מאשיניסט אויף א באהן אין פראנקרייך זעהט נישט פיל אנדערש אויס ווי דער מאשיניסט אויף א דייטשען באהן, צי א רוסישען.

אין דער צייט, ווען איהר וועט אריינגעהן קויפען עפעס ביי א בערלינער געוועלבער, וועט איהר גלייך דערזעהן, אז ער איז א דייטש און נישט קיין ענגלענדער, צי פראנצויז.

די גאנצע קרענקליכע איבערגעשפיצקייט פון אונזער נאציאנאליסטיש־אינדיווידואליסטישער עקאנאמישער סיסטעם מיט איהרע פאטריאטישע אידעאלאגיעס, וועט איהר געפינען אין זייערע קראמען, ביי די קרעמער (סיידען איהר וועט האבען דאס „גליק" און אין בערלין, לאנדאן און פאריז פונקט אריינטרעפען צו יודישע קרעמער, און איהר וועט גלייך דערקענען, אז נישט קוקענדיג אויף זייער אראפטירטער נאציאנאליטעט, האבען די אפגעהיט אפט נישט ווילענדיג, זייער יודישען טיפ).

דער מאדערנער פראלעטאריאט ווידער איז פיל אסימילאציאנס־פעהיגער ווי די אנדערע מאדערנע עקאנאמישע קלאסען. נישט דערפאר, ווייל זיי האבען אינטערנאציאנאלע אידעאלאגיעס, נאר ווייל זייערע אינטערנאציאנאלע אידעאלאגיעס זענען פראדוקטען פון זייער קלאסען עקאנאמיק.

דער „ארבייטער" האט נישט ווייניגער פייגד דעם פרעמדען ארבייטער, ווייל ער איז בטבע אידעאליסטישער און באפעלער פון אנדערע עקאנאמישע טיפען, נאר ווייל זיין קלאס באזירט זיך נישט אויף אינדיווידועלער קאנקורענץ, נאר פערקעהרט אויף — סאלידאריטעט, און ווייל דער „פרעמדער ארבייטער" איז נישט פיל גליקליכער פון איהם.

דער מאדערנער ארבייטער האט זיכער נישט ליב קיין יודען, אבער נישט דערפאר, ווייל זיי זענען „פרעמדע" מיט אייגענע נאציאנאלע כאראקטערען, נאר ווייל די יודען, וואס ער קען און פון וועלכע ער האט געהערט. געהערען ס'רוב צו די עקאנאמישע קלאסען, וואס זענען צו איהם אנטאגאניסטיש.

—

יודישע בורזשואזיע

איהר טראגישע לאגע אין דייטשלאנד און אין עסטרייך

פון יעקב לעשצינסקי

אין א שטאט האב איך אין א הילפס־קאמי־טעט פאר אנטלאפענע פון היטלערס דייטשלאנד געזעהען שטעהענדיג אין א ריה צוויי מענשען. איינער איז געווען א יודישער פאבריקאנט פון דייטשלאנד, וועמען היטלעריסטען האבען אויף א גרויזאמען אופן צוהרג'עט און צובראכען איהם די ביינער. דער צווייטער איז געווען א דייטשער ארבייטער, א בעאמטער פון א דייטשער סאציאל־דעמאקראטישער ארגאניזאציע, וועלכער איז אנטלאפען פון קאנצענטראציע־לאגער מיט א סך סי־ניאקעס אויפ'ן לייב און מיט אונטערגעשלאגענע אויגען.

אין מוח האט מיר אנגעהויבען שטארק עק־בערן די פערשאלטענע פראגע: וואס קערען זיי זיך אן צווישען זיך? וואו איז די פערוואנדשאפט און וואס פאר א מין פערוואנדשאפט איז דא פאר־האן צווישען דעם דייטשען ארבייטער און דעם יודישען פאבריקאנט? ווי האט עס געקאנט גע־שעהען, וואס ביידע זענען אין איין צייט, פון איי־נער און דער זעלבער באנדע און מיט דער זעלבער גרויזאמקייט געשלאגען און געפייניגט געווארען?

עס איז נישט ריכטיג, אז געליטען אין דייטש־לאנד האבען נאר די יודישע ארימע קלאסען, פער־קעהרט, געליטען האבען א סך מעהר דער מיטעל־קלאס און די פראפעסיאנאלען, דאקטוירים, אדוואקאטען א. אז. וו. און אויב א טייל פון דער יודי־שער גרויס־בורזשואזיע איז געשאנעוועט געווארען פון דער היטלער־באנדע, האט עס אויך געטראגען א צייטווייליגען כאראקטער און אין די לעצטע מאנאטען האט מען שוין ארויסגעשטויסען, „אויס־געראכערט" כמעט אלע יודען פון די בענק, פון דער בערזע און פון מלוכה־אמטען, פון דאזיגע דריי פעסטונגען פון דער יודישער בורזשואזיע אין דייטשלאנד.

און איצט טרעפען זיך אין איין קאמיטעט און אין איין לאגער די מענשען, וועמען איין באנדע האט צושלאגען. און דאס איז נישט און קען נישט זיין נאר א צופאל. דא שטעקט עפעס א טיפער דין. דער תירוץ וועגען היטלערס און געריבגס משוגעת שעפט נישט אויס די פראגע. ווארום משוגעת הייסט, משוגעת מארגען — עס מוז דאך עפעס זיין אויך לאגיק אין דעם משוגעת, וואס האט ארומגעכאפט מיליאנען מענשען.

מיר ווילען דא אנווייזען אויף איין מאמענט, וואס ערקלערט אפיטעל די דאזיגע ערשיינונג.

סיגאנצע עקאנאמישע פראגראם פון דער היט־לער־פארטיי האט נישט קיין איין אריגינעלען, איי־גענעם, ביי'ם פונקט, זי איז איבגאנצען גענומען פון דער פראגראם פון די אנטיסעמיטישע „קריסט־ליך־סאציאלע" פארטייען, וועלכע זענען אויפגע־קומען שוין 50—60 יאהר צוריק אין דייטשלאנד און עסטרייך, און וועמעס פיהרער זענען געווען לועגער, דיורינג „און שטעקע", די פערביסענסטע שונאים פון יודען און פון מאדערנעם קאפיטאליזם.

די דאזיגע „קריסטליך־סאציאלע" פארטייען האבען געפרעדיגט היטלערס פראגראם שוין צוריק מיט א האלבען יאהרהונדערט. זיי האבען פאנגער־פיהלט און פאראויסגעזאגט דעם חורבן פון די מיטעל־קלאסען. זיי האבען פאראויסגעזעהען, אז דער חורבן פון מיטעלשטאנד וועט זיין א רעזולטאט פון דער ענטוויקלונג פון גרויס־קאפיטאל, און אז די יודען וועלען שפילען די סאמע וויכטיגסטע ראלע אין דער פיבערישער ענטוויקלונג פון הויך־קאפיטאליזם. אויב די דאזיגע פארטייען זענען דער־מאלט נישט געקומען צו דער מאכט, איז דאס דער פערדיענסט פון די סאציאל־דעמאקראטישע פארטייען, דער פערדיענסט פון דער „מארקסיסטישער" בע־וועגונג.

און שוין דערמאלט האט די „קריסטליך־סאציאלע" בעוועגונג געפרובט פערשפרייטען איהר איינ־פלוס אויפ'ן ארבייטער־קלאס, די דאזיגע פארטיי אין דייטשלאנד האט צוערשט געהייסען „קריסטליך־סאציאלע ארבייטער פארטיי". דער שווינדעל האט זיך דערמאלט נישט איינגעגעבען, און דער מארק־סיזם איז געווארען די אמת אייגציגע הערשענדע לעהרע צווישען דעם ארבייטער־קלאס.

די ליבעראלע און דעמאקראטישע פארטייען וואלטען אליין נישט אויסגעהאלטען די כוואליעס פון די אומצופרידענע מיטעל־קלאסען, וועלכע האבען זיך אנגעהויבען שטארק צו הויבען שוין צוריק מיט פופציג יאהר. דער מארקסיסטישער סאציאליזם האט אבער נישט נאר געשאפען א טעאריע וועגען דער נויטווענדיגקייט פון א גרויסען אויפשטייג פון דער גרויסער בורזשואזיע און וועגען דעם היסטא־ריש אונפערמיידליכען אונטערגאנג פון די מיטעלע קלאסען; דער מארקסיסטישער סאציאליזם האט אויך בערעכטיגט דעם דאזיגען אונטערגאנג פון די מי־טעל־קלאסען, — אמת, נאר צוליב דעם, אז מען זאל אויף די חורבות פון רואינירטען מיטעל־שטאנד קאנען אויפבויען די סאציאליסטישע געזעלשאפט. אבער דאס האט נישט געקאנט זיין קיין טרייסט פאר די קרבנות פון דעם דאזיגען חורבן. עס האט זיך בעקומען א גאר איינדרוק, אז דער מארקסיזם, וועלכער האט אין קאמף געגען די רעאקציאנערע „קריסטליך־סאציאלע" פארטייען פון די מיטעל־קלאסען אויסגעשטעקט די האנט צו דער ליבעראלער בורזשואזיע, — פאקטיש. צו דער ליבעראלער גרויס־בורזשואזיע, — און האט געשפילט די הויפט־ראלע ביים דערשטיקען די מיטעל־קלאס בע־וועגונגען, איז שולדיג אין דעם חורבן און אין אלע ליידען פון די דאזיגע רואינירטע מיטעל־קלא־סען.

און ווער איז נאך אזוי פעראינטערעסירט געווען אין דעם דורכפאל פון די זיידעס און טא־טעס פון דער היטלער־בעוועגונג, ווי יודען? אלע יודען, ווייל די „קריסטליך־סאציאלע" פארטייען האבען דאך געקעמפט נישט נאר געגען די יודישע גרויס־קאפיטאליסטען, נאר געגען יודען בכלל. האט זיך בעקומען, אז אין פערלויף פון א גאנצער לאנ־גער רייה מיט יאהרען האבען די סאציאליסטען און די יודען בעקעמפט צוזאמען די בעוועגונג פון קריסטליכען מיטעל־קלאס, די רעאקציאנערע אנטי־סעמיטישע בעוועגונגען פון די אונטערגעהענדע מי־טעל־קלאסען. עס איז א היסטארישער פאקט, אז סאציאליסטען האבען געשאפען איין פראנט מיט יודען, מיט אלע יודען, אפילו מיט די בורזשואזיע יודען. דער דאזיגער אומבאטיירליכער שידוך, וועל־כער איז אבער געווען גאנץ נאטירליך אין די גע־געבענע היסטארישע בעדינגונגען, האט געוויס גע־שפילט די הויפטראלע אין דעם שרעקליכען האס, וואס ברענט אין די היטלער־קרייזען געגען ביידע.

דער „מארקסיסטישער" סאציאליזם און דאס יו־דישע פאלק זענען אויף אזא אופן נישט צופעליג געווארען אויף דעם איצטיגען מארטירער־וועג: אין דייטשלאנד. זיי האבען דאך ביידע געווידמעט אין דעם געמיינשאפטליכען קאמף געגען יענע רעאקציא־נערע אנטיסעמיטישע בעוועגונגען פון דער קליי־נער און מיטעלער בורזשואזיע, וואס האבען שוין צוריק מיט א האלבען יאהרהונדערט געלייגט דעם גרונדשטיין פאר דער היטלער־בעוועגונג. די מארק־סיסטען האבען בעקעמפט דעם געזעלשאפטליך־רע־אקציאנערען אינהאלט פון יענע בעוועגונגען; די יו־דען — זייער נאציאנאל־רעאקציאנערען אינהאלט, אבער ביידע האבען געקעמפט געגען דער פעסט, וועלכע האט שוין צוריק מיט 50 יאהר געסטראשעט אפצושטעלען דעם ווייטערדיגען פארטשריט, פערהאלטען די עקאנאמישע ענטוויקלונג אויף דער שטופע פון זאטען מיטעל־קלאס און צופרידענעם קליינעם אייגענטימער.

אין דעם דערמאהנטען אומנאטירליכען שידוך פון די סאציאליסטען און יודען זענען ביידע צדדים געווען נישט צופרידען. די דייטשע יודען, וואס לויט זייער געזעלשאפטליכער לאגע און עקאנאמישע אינטערעסען וואלטען זיי געקאנט זיין די בעסטע און געטרייסטע פאשיסטען, האבען, נעבעך, געמוזט פערדאמען זייער „אייגענע" קלאסען־נאטור און שטיצען די בעוועגונג, וועלכע זאגט זיי אן, אז זיי האבען אלס א קלאס קיין צוקונפט. אלס פראקטישע מענשען, האבען זיי זיך געזאגט: דערווייל קעמפען די סאציאליסטען געגען דעם אנטיסעמיטיזם, זאגען זיי שוין געוויס א געוויסע פאר יודען. און אין דער צוקונפט, אויב אפילו זיי וועלען אונז אפ־שאפען אלס קלאס עקאנאמיש, וועלען זיי דאך אונז לאזען לעבען, לאזען צופאסען זיך, אריינפאסען זיך אין דער נייער געזעלשאפטליכער ארדנונג.

די סאציאליסטען זענען געווען נישט צופרי־דען, ווייל די סימפאטיעס צו זיי פון דער יודישער בורזשואזיע האבען געגעבען גוטע שטאף פאר אגי־טאציע געגען דער סאציאליסטישער בעוועגונג. ביי־דע צדדים זענען געווען, אזוי צו זאגען, פערגוואל־דיגט פון דער ווירקליכער געזעלשאפטליכער לאגע. עס איז אבער געווען א גרויסער חילוק אין דער לאגע פון די צדדים. די סאציאליסטישע בעוועגונג האט זיך אבסאלוט נישט געניטיגט אין די סימ־פאטיעס פון דער יודישער בעפעלקערונג, וועלכע איז אין דייטשלאנד און אין עסטרייך צו קליין אין צאהל, אז זי זאל קאנען שפילען א פאליטישע ראלע און האבען א גרויסע פאליטישע בעדייטונג. די יודען אבער האבען זיך נישט געקאנט בעגעהן אהן די סימפאטיעס פון די סאציאליסטען, ווארים דערמאלט וואלטען זיי געבליבען גאר אליין, איינזאם, איבגאנצען אויף הפקר, אבסאלוט שוצלאז. ווארים וואס ווייטער דער קרייזיס האט זיך פערצויגען, וואס טיפער די וואונדען פון די מיטעל קלאסען זענען געווארען, אלץ מעהר זענען די בור־זשואזע קלאסען געווארען פאשיסטיש און אנטיסע־מיטיש.

פון דער „ליבעראלער" בורזשואזיע זענען גע־בליבען אזעלכע נישטיגע איבערבלייבעכצען, אז מען האט זיי מיט רעכט פערשריען אלס יודישע. די יודישע בורזשואזיע איז אין איהר אייגענעם לאגער, אין איהר אייגענעם קלאס, ארומגערינגעלט געווארען מיט פערביסענע שונאים, וועלכע זענען גרייט געווען זי צו פערניכטען. אלע איהרע פער־זוכען זיך צוצושארען צו דעם טישעל, זיך איינצו־קויפען אין חן ביי די פאשיסטען, דערווייזען, אז

(ווייטער זעה זייט 15).

שאול

ביבלישע דראַמע
(פראַגמענטן)

יודיש: פון פסח קאַפּלאַן

— ו. —

און שמואל נעהמט אַ קריגעלע אייל
און גיסט איהם אויפ'ן קאָפּ און קושט איהם
און זאָגט: אַט האָט דיר גאָט געזאַלבט
צום פירשט איבער זיין אַרב. ווי באַלד
דו געהסט פון מיר אַוועק, טרעפסט אַן
צוויי מענשען נעבען רחל'ס קבר,
אין צלצח, אויף בנימינ'ס גרענעץ,
דערציילען זיי דיר, אַז געפונען
שוין די אייזלען, וואָס דו זוכסט,
ס'האָט דיין פאָטער שוין פערגעסען
די געשיכטע מיט די אייזלען
און ער זאָרגט און פרעגט אַלץ: וואָס
איז געשעהען דאָרט מיט מיין זוהן?
געסטו אַז פון דאָרטען ווייטער,
און דו טרעפסט ביי אַלון תבור
מענשען דריי קיין בית־אל גייען,
איינער טראָגט דריי ציקעלעך,
איינער טראָגט דריי לעבלעך ברויט,
איינער טראָגט אַ לאָגעל וויין,
זיי בעגריסען דיך מיט „שלום"
און דערלאַנגען דיר צוויי ברויטלעך,
זאָלסטו נעהמען עס ביי זיי.
נאָכדעם קומסטו ביז „גאָטס בערגעל",
וואו די פלישתים — וועכטערס שטייען,
און ווי דו דערגייסט צום שטאָט,
טרעפסטו אַ קאָמפּאַניע נביאים!
ווי זיי גייען פון דער במה
מיט האַרף און פויק און פלייט און פידעל
און טוהען רק נביאות זאָגען,
קומט אויף דיר דער גייסט פון גאָט
און דו זאָגסט מיט זיי נביאות
און דו ווערסט אַן אַנדער מענש.
און אַז ס'קומען דיר די צייכענס
זאָלסטו אַלץ טון, וואָס דו קענסט,
ווייל ס'וועט גאָט שוין זיין מיט דיר,
דעמאָלט קום צו מיר קיין גלגל —
איך וועל קומען דיר אַנטקעגען —
עולות ברענגען, שלמים שעכטען,
וואַרט אויף מיר דאָרט זיבען טעג.
כ'וועל דיר זאָגען, וואָס צו טון.
און ווי ער האָט זיך אָפּגעקעהרט
פון שמואל'ן אַוועקצוגיין,
איז באַלד זיין האַרץ פערקעהרט געוואָרען,
און אַלע אָנגעזאָגטע צייכענס
זענען יענעם טאָג געקומען —
און זיי גייען דאָרט קיין גבעה
און אַט אַ קאָמפּאַניע נביאים
קומען אַן אַנטקעגען זיי,
און אַ גייסט פון גאָט בעקליידט איהם
און ער זאָגט מיט זיי נביאות
און אַז אַלע, וועלכע קענען
איהם פון נעכטען, איידערנעכטען,
זעהען, ווי ער זאָגט נביאות
צווישען דער קאָמפּאַניע נביאים,
פרעגט מען איינס דעם אַנדערען:
„וואָס איז מיט קיש'ס זוהן געוואָרען?"
איז אויך שאול ביי די נביאים?
און פון דאָרטען ענטפערט עמיץ:
„וואָרום ווער איז זייער פאָטער?"
און פון דעמאָלט גייט אַ ווערטעל:
„איז אויך שאול ביי די נביאים?"

— ז. —

שאול האָט געזאָגט נביאות
און געקומען ביז דער במה
פרעגט ביי שאול'ן זיין פעטער:
וואו זענט איהר אַוועקגעגאַנגען?
שאול זאָגט: די אייזלען זוכען;
און געזעהען, אַז ס'איז נישטאָ
זענען מיר אַוועק צו שמואל'ן.
פרעגט ביי איהם דער פעטער: זאָג נאָר,
וואָס האָט שמואל אייך געזאָגט?
ענטפערט ער: געזאָגט אַ תשובה,
אַז געפונען שוין די אייזלען.
אָבער וועגען דער מלוכה
האָט איהם שאול נישט דערציילט.

— ח. —

און שמואל האָט דעם פאָלק פערזאַמעלט
פאַר גאָט, קיין מצפה, און געזאָגט:
אַזוי זאָגט גאָט ישראל'ס: כ'האָב
אַרויסגעפיהרט אייך פון מצרים,
געהאָלפען אייך פון די בעדריקערס,
פון אַלע אומגליקען און צרות,
און איהר האָט הייער גאָט פערמיאוסט,
געזאָגט: „נאָר גיב אַ מלך אונז!"
טאָ, שטעלט זיך אַלע אויס פאַר גאָט,
אין שבטים און אויך אין משפחות!
און שמואל האָט פערבייגעפיהרט
די שבטים אַלע פון ישראל —
איז אויסגעפאַלען אויף בנימין.
פערבייגעפיהרט בנימינ'ס שבט,
געפאַלען די משפחה מטרי.
ביז ס'איז דער גורל אויסגעפאַלען
אויף שאול'ן דעם זוהן פון קיש.
האָט מען געזוכט איהם, נישט געפונען,
ביז מ'האָט געפרעגט ביי גאָט:
צי איז נאָך עמיץ דאָ פאַרהאַן?
האָט גאָט געזאָגט: אָט איז ער דאָרט,
בעהאַלט זיך הינטער די געשיר.
איז מען געלאָפען, איהם געבראַכט,
אַוועקגעשטעלט אינמיטען פאָלק,
און אַז ער איז געווען פון פאָלק
דעם גאַנצן העכער מיט אַ קאָפּ,
און שמואל האָט געזאָגט צום פאָלק;
האָט איהר געזעהען דעם אויסדערוועהלטען?
ס'איז קיינער דאָך צו איהם נישט גלייך!
און ס'האָט דאָס גאַנצע פאָלק געשאַלט
און אויסגעשריגען: ס'לעב דער מלך!
האָט שמואל פאַרן פאָלק געלייענט
די פאַרשריפטען פון דער מלוכה
און זיי פערשריבען אין אַ בוך
און איהם אַוועקגעלייגט פאַר גאָט
און נאָכדעם אָפּגעשיקט צום פאָלק
אַ יעדערן צו זיך אַ היים,
אויך שאול איז אַוועק קיין גבעה,
מיט איהם דער פאָלק דער גלויביגער,
געמיינע יונגען אָבער האָבען
געזאָגט: עט, וואָס וועט דער אונז העלפען?
די האָבען איהם פערשעהמט און נישט
געבראַכט אַפילו קיין מתנה;
האָט ער געזעהען אַלץ און געשוויגען.

— ט. —

און נחש דער עמוני האָט
בעלאַגערט יבש גלעד.
האָט יבש בחשין געזאָגט:
דו שליס מיט אונז אַ בונד —
מיר וועלען דינען דיר געטריי.
און ס'ענטפערט נחש דער עמוני:
אַז ווי איך שליס מיט אייך אַ בונד;
כ'וועל אויסשטעכען אַ יעדערן
פון אייך די רעכטע אויג,
און זאָל עס זיין צו שאַנד און שמאַך
פאַר אַלע בני־ישראל.
זאָגען יבש'ס עלצטע איהם:
דו וואַרט אונז זיבען טעג;
מיר שיקען שלוחים צו ישראל
איבער אַלע גרעניצען
און אויב קיינער העלפט אונז נישט.
קומען מיר אַרויס צו דיר.
און די שלוחים יבש גלעד'ס
קומען אַן קיין גבעת שאול,
גיבען איבער אַט די ווערטער
אין די אויערען פון פאָלק
און דאָס פאָלק הויבט אויף זיין קול:
און צעוויינט זיך, און אָט, שאול
קומט פון פעלד נאָך זיינע רינדער,
פרעגט ער: וואָס וויינט דאָרט דאָס פאָלק?—
האָט מען איהם דערציילט די ווערטער
פון די שלוחים יבש גלעד'ס.
און ס'האָט איהם גאָטס גייסט בעקליידט
ווי ער האָט דערהערט די ווערטער,
און זיין צאָרן האָט געגליהט.
נעהמט ער אַ פּאָר רינדער און
צושניידט זיי און שיקט זיי פונאַנדער
אין גאַנצען גרעניץ פון ישראל
און הייסט די שלוחים לאָזען וויסען:
אויב עמיץ וועט נישט וועלען גיין
נאָך שאול'ן און שמואל'ן,
וועט אַט אַזוי געטון ווערען
מיט זיינע רינדער! און אַ פחד
איז אויף אַלעמען געפאַלען
און זיי זענען ווי איין מאַן
אַרויס נאָך שאול'ן אין שלאַכט.
האָט ער זיי אויסגעמוסטערט אין בזק
און געווען איז זייער צאָהל
צוויי הונדערט טויזענד פון ישראל
און דרייסיג טויזענד פון יהודה.
און שאול האָט געזאָגט די שלוחים:
גייט זאָגט די לייט פון יבש גלעד:
„מאָרגען, ווען די זון ווערט הייס,
קומט די הילף צו אייך!" און ס'זענען
די שלוחים באַלד אַוועק קיין יבש
און דאָרט די בשורה אָנגעזאָגט.
האָט יבש גלעד זיך דערפרייהט,
און נחש'ן געלאָזען זאָגען:
„מיר גייען מאָרגען שוין אַרויס,
וועט איהר אונז טון, וואָס אייך געפעלט"
און שאול האָט צוטיילט דעם פאָלק
אין טיילען דריי, אויף מאָרגען פריה
איז ער אַריין אין עמונ'ס מחנה,
און ביז דער טאָג איז הייס געוואָרען
האָט ער צושלאָגען די עמונים.
און די, וואָס זענען נישט געפאַלען,
האָבען זיך צושפּרייט, צוויאָגט
און נישט געבליבען צוויי צוזאַמען.
און ס'זאָגט דער פאָלק צו שמואל'ן:
— ווער ס'זאָגט: „זאָל שאול קיניגען?!" —
גיט אונז אַרויס אָט יענע מענשען,
מיר וועלען זיי דערהרג'ענען!
זאָגט שאול: — ניין, ס'זאָל היינטיגס טאָג
קיין מענש נישט ווערען טויט געשלאָגען
ווייל היינטיגען טאָג האָט גאָט געגעבען
אַ הילף אַ גרויסע אין ישראל.

— י. —

און שמואל האָט צום פאָלק געזאָגט:
קומט אַלע, לאָמיר גיין קיין גלגל
און דאָרט בעניי'ען די מלוכה!
און ס'איז דער פאָלק אַוועק קיין גלגל
און אויסגערופען שאול'ן
פאַר מלך איבער גאַנץ ישראל.
זיי האָבען דאָרט געשאָכטען שלמים,
און ס'האָבען שאול און ישראל
זיך געפרייט אַ גרויסע פרייד.

פינטשע דראַנג ווערט אַ ראַטמאַן!...

מאַנאָלאָג פון אַ קאַנדידאַט צום לאָדזער שטאָט-ראַט

פון י. אַבערזשאַנעק

איהר קענט מיר ווינשען מזל־טוב — איך ווער מיט מזל אַ ראַטמאַן בישראל!

פון וואַנען איך ווייס, אַז איך ווער אַ ראַטמאַן? וואָס הייסט, פון וואַנען? איך שטעה דאָך אויף דער ליסטע! און נאָך וואָס פאַר אַ שטעהען? איהר מיינט עפּעס סתם אַזוי שטעהען ווי אַ סטאַווקע אויף דער טאַבעלע וויגראַנע, פון הינטען? האָט איהר במחילה אַ טעות — איך שטעה אין סאַמע שפּיץ, צווישען די סאַמע גדולים שטעה איך, און אַז דאָס מזל זאָל מיר נאָר צושפּילען, וועל איך זיין אַ ראַטמאַן.

און אַזוי ווי איך פיגוריר שוין אָפיציעל אויף דער ליסטע אַלס קאַנדידאַט צום לאָדזער שטאָט־ראַט, וויל איך מיך פאַר אייך פאָרשטעלען: מיין נאָמען איז פינטשע דראַנג, מיטאינהאָבער פון דער פירמע „ספּולקאַ אַקציינאַ בראַטשאַ דראַנג עט קאָמפּאַני".

ווער קען נישט אין לאָדז דעם בעקאַנטען „עוסק בצרכי צבור" — פינטשע דראַנג? אין זיי ביכער פון אַלע אינסטיטוציעס געפינט איהר מיין נאָמען אין די מיטגלידער־רשימות, און וועלכען פערזאַמלונגס־בוך איהר וועט אַריינקוקען וועט איהר געפינען מיין נאָמען:

אין „לינת הצדק" וועט איהר געפינען מיין נאָמען: „מיטגליד פינטשע דראַנג איז שולדיג פאַר 5 יאָהר מיטגלידס־ביטראַג".

אין „לינת החולים" וועט איהר זעהען שוואַרץ אויף ווייס: „פינטשע דראַנג צאָהלט נישט אַ צוּ־בראַכענעם דרייער".

אין „בית מחסה לזקנים" וועט איהר אין מיט גלידס־בוך געפינען אַ צושריפט: „פינטשע דראַנג האָט אַראָפּגעוואָרפען דעם אינקאַסענט פון אַלע טרעפּען".

אין „תומכי אורחים" איז מיין קאָנטע ריין — ס'איז גאָרנישט געשריבען — איין אות נישט!..

ווי איהר זעהט, בין איך אַ מיטגליד אין אַלע אינסטיטוציעס. איך צאָהל טאַקע קיין געלד נישט, אָבער אַ מיטגליד בין איך! און ווייסט איהר פאַר וואָס איך צאָהל נישט? ווייל איך האָב נישט פאַר אייך געדאַכט, אַ האַרץ־פעהלער. איך וויל געבען געלד, נאָר דאָס האַרץ לאָזט נישט..

קומט צו מיר אַ בכבוד'ער יוד נאָך אַ נדבה, געה איך באַלד איבערן בייטעל, נאָר ווי איך עפען אויף דעם טייסטער, בעקום איך אַ „נאַפּאַד" אויפ'ן האַרץ — דאָס האַרץ לאָזט מיך נישט געבען — אַט אַזאַ פּאַסקודנע האַרץ האָב איך!..

און וואָס פאַר אַ צער בעל־חיים'ניק איך בין? דאָס איז דאָך אין לשער! איך האָב אַ פאַבריק, אַרבייטען ביי מיר בלויז גוים. וועט איהר דאָך פרעגען: פאַרוואָס? איז דער תירוץ: צער בעל־חיים — איך קאָן נישט צו זעהען, אַז יודען זאָלען האָרעווען ביי מאַשינען, אַז יודישע מעדלעך זאָלען פערשוואַרצט און פערפּינסטערט ווערען אין דער פאַבריק — אָט אַזאַ מענש בין איך — איך בין אַ יחס (מיט אַ ווייך האַרץ...

איצט, אַז איהר ווייסט שוין, וואָס פאַר אַ נ'אידעל יודיש האַרץ איך האָב, וועל איך אייך בעקענען מיט מיין ביאָגראַפיע, פון וועלכע איהר וועט זיך איבערצייגען, אַז איך האָב אַלע נויטיגע קוואַליפיקאַציעס, וואָס אַ ראַטמאַן דאַרף האָבען;

אַזוי ווי איך בין געבוירען געוואָרען, בין איך געקומען מיט אַ געוואַלד, איך האָב געמאַכט אַזעלכע יללות, אַז די אַקושערקע האָט זיך דערשראָקען און האָט געזאָגט צו דער מאַמע: אָט „דאָס איז אַ פאַרטיגער באַנדיט!"...

ווען איך בין געגאַנגען אין חדר, האָב איך ביי אַלע חברים צוגע'גנב'עט די בייגעל און אַז מ'האָט מיך אַנימעלטען געפאַקט ביים עסק, האָט דער רבי געזאָגט: „אַ ער וואַקסט אַ לייט!"..

צו 15 יאָהר האָב איך שוין אַרויסגענומען געלד פון דער מאַיר בעל־נס־פּושקע, און ווער ס'האָט געזעהען, ווי קונציג איך מאַך דאָס, האָט געזאָגט: אַי, אַי, אַי, — אַ טייערער פאַכמאַן!...

איצט, מיין געזעלשאַפטליכע קאַריערע? מיין געזעלשאַפטליכע קאַריערע האָב איך געמאַכט שטוּ פענווייז:

מיט יאָהרען צוריק, בין איך געוועהלט געוואָרען אַלס גבאי פון דער חברה „פה לשתות". נאָך דעם ווי מ'האָט זיך דערוואוסט, אַז ס'האָט'ען „אַ'ינ'עטר'קע'ט" די נדבה געלדער בין איך באַלד געוועהלט געוואָרען אַלס פּרעזעס פון קאָאָפּעראַטיוו „עוזר דלים", און אין איין יאָהר האָב איך אַ אַזש געשליבען אַ וואַגען מעהל. (אַ חוץ פענטשאַק, האַנדפּלאַקען, שיטערע דייף און אַנדערע דראַבנאַסטקעס).

פון דעמאָלט אָן בין איך געוואַקסען העכער און העכער. כ'בין געוואָרען אַ „מאַכער" ביי סוחרים, אַ „פערזאָרגער" פון קלייבהענדלער, און דער עיקר — אַ יוד מיט כסף, און ווי זאָגט עפּעס דער פסוק: כסף הזהב משהר יד"ל...

איצט, אַז איהר האָט זיך שוין בעקענט מיט מיין ביאָגראַפיע, מיט מיינע מעלות, מיט מיין ווייך יודיש האַרץ און מיט מיינע קוואַליפיקאַציעס, פרעג איך אייך, האָב איך רעכט צו וועלען זיין אַ ראַטמאַן בישראל? האָב איך רעכט צו שטעהען אויף דער קאַנדידאַטען־ליסטע צום לאָדזער שטאָט־ראַט? דאַכט זיך, אַז איך האָב פולע רעכט און האָב אַלץ, וואָס אַ ראַטמאַן דאַרף האָבען, און איך פערזיכער אייך, אַז אויב איך וועל געוועהלט ווערען אַלס ראַטמאַן, וועל איך טון דאָס זעלבע, וואָס אַלע ראַטמענער האָבען געטון ביז איצט:

קודם־כל וועל איך צונעהמען אַ שיקסע און אויב ס'וועט קומען אַ יוד וועגען אַ טובה, וועט איהם די שיקסע ענטפערען:

„פּאַן ראַדני שפּי".
„פּאַן ראַדני ניע פּשימאָיע".
„פּאַן ראַדני זאַיעטי".

וואָס נאָך וועל איך טון, אַז איך וועל זיין אַ ראַטמאַן? כ'וועל נישט פעהלען אויף קיין זיצונגען פון שטאָט־ראַט, און אויב כ'וועל יאָ אַמאָל זעהן אויף אַ זיצונג, וועל איך האַלטען ס'מויל, און נישט רייצען די פּריצים, און אויב ס'וועט זיך האַנדלען וועגען אַ יודישען ענין, וועל איך קראַנק ווערען אויף אַ גריפּע.

אַז איך וועל ווערען אַ ראַטמאַן, וועל איך מיר בעשטעלען וויזיט־קאַרטען

פינטשע דראַנג
ראַדני מיאַסטאַ לאָדזשי

און וועל איך האָבען אַזאַ וויזיט־קאַרטע אין דער קעשענע וועל איך לאַכען פון דער וועלט. וועט אימיצער קומען מאַהנען אַ חוב, וועל איך אָפּדעקען מיט אַ וויזיט־קאַרטע.

וועט דער ווירט קומען מאַהנען דירה־געלד, וועל איך איהם ווייזען — די וויזיט־קאַרטע.

וועט קומען דער קצב, דער בעקער, דער שניידער, דער שוסטער, די מילך־יהדענע, וועל איך די ווייזען מיין וויזיט־קאַרטע „פינטשע דראַנג, ראַדני מיאַסטאַ לאָדזשי", און רעדט נישט קיין סך!

יאָ, דאָס וועט אַליין זיין, אַז איך וועל געוועהלט ווערען אַלס ראַטמאַן. איצט האָב איך נאָך איין קלער: וואו, אין וועלכען ראַיאָן זאָל איך אַרויס־שטעלען מיין קאַנדידאַטור? אין וועלכער געגענד זאָל איך קאַנדידירען:

זאָל איך זאָגען: אין באַלוט? עה, ווי פּאַסט דאָס? פינטשע דראַנג אין באַלוט? ווי פּאַסט דאָס פאַר מיין ווייב, אַז איהר מאַן זאָל זיך חבר'ן מיט באַלוטשאַזשעס — פע!...

אין דער אַלטשטאָט? טויג אויך נישט. אויף דער אַלטשטאָט וואוינען מיינע בעלי־חובות, וואָס האָבען אויף מיר ווי־אַקען...

אין שיידלערס ראַיאָן אַוודאי נישט. אויף דער גלובנאַ גאַס וואוינט מיין שוויגער — אין יענער געגענד וועל איך האָבען אַ מפּלה!

אין גייערס ראַיאָן קאָן מען מיך וועניג, און אויף דער פּעטריקאָווער גאַס קאָן מען מיך ווידער צו גוט. טאָ, וואו זאָל איך אַרויסשטעלען מיין קאַנדידאַטור?

הקיצור: מיט אַלעם בין איך שוין פאַרטיג: אויף דער וואַהל־ליסטע שטעה איך שוין. די נויטיגע קוואַליפיקאַציעס האָב איך אויך. מיין איינציגער קלער איז נאָר וואו בין איך אַמזיכערסטען מיט מיין קאַנדידאַטור.

הכלל, יודען, איהר קענט מיר ווינשען מזל־טוב, איך ווער אַ ראַטמאַן בישראל.

יודען, גיט מיר נאָר אַן עצה: אין וועלכען ראַיאָן איז מיין קאַנדידאַטור אַ געזיכערטע?

יאָ, דעם עיקר האָב איך גאָר פערגעסען: געדענקט דעם נאָמען פינטשע דראַנג, דער איינציגער און פּאַסיגסטער קאַנדידאַט צום לאָדזער שטאָט־ראַט — איך האָב געסקינטשיט!

דער „חידושי הרי"ם"

און דער נאוועמבער-אויפשטאנד פון 1830

פון מנשה אונגער

אויף דעם זעלבן אויפדערנאכט, באכדעם, ווי דער גענעראל אנטאני אסטראווסקי איז געקומען צום שווער" פון חידושי הרי"ם בעטן א הלוואה פון דונ־דערט טויזענט טאלער", — האט דער חידושי הרי"ם צונויפגערופן אן אסיפה אין דער וואוינונג פון זיין שווער ר' משה חלפן, כדי צו בעטראכטן די זאך צי זאלן טאקע יודן געבן געלד אויף דעם פוילישן אויפשטאנד. די פראגע איז דא נישט געווען בלויז וועגן געלד, הגם דער געפאדערטער סכום אליין, איז אין דער דאמאלסדיגער צייט געווען זעהר א גרויסער. די פראגע איז געווען: צי קאנען די יודען זיך ערלויבן אנצוהויבן מיט דער רוסי־שער רעגירונג? דאס אחריות־געפיהל פון די יודען לגבי דיזער רעגירונג איז תמיד געווען זעהר גרויס און די יודען האבן מורא געהאט, אז ווען אפילו די פאליאקן וועלן זיגן, וועט זיך די רוסישע רעגירונג דערנאך נוקם זיין אין די יודען, וואס וואוינען אין רוסלאנד.

דערצו איז אין דעם זעלבן טאג אנגעקומען קיין ווארשע דער רבי ר' יצחק ווארקער, וועלכער איז תמיד געווען א מליץ־יושר און א גרויסער שתדלן פאר אלע געפלאגטע און פערפאלגטע יודען. ער איז געקומען מיט א גוואלד, אז א טייל פון די פוילי־שע „פאוסטאנצעס" באגעהען זיך גרויזאם מיט דער יודישער בעפעלקערונג אויף דער פראווינץ, און הענגען אומשולדיגע יודען בלויז פאר'ן חשד, אז די זענען כלומר'שט רוסישע שפיאנען.

דערפאר האט דער חידושי הרי"ם צו דער דערמאנטער אסיפה אויך איינגעלאדען ר' יצחק ווארקער, מען זאל הערן אויך זיין מיינונג.

צו דער אסיפה זענען, אלזא, געקומען אלע אנשים חשובים פון ווארשע.

אנגעפיהרט מיט דער אסיפה האט דער חידושי הרי"ם, הגם דער ווארקער רבי איז געווען א סך עלטער, דער ווארקער רבי האט זיך אבער געהאלט זעהר צובראכען באך די אלע עגוים און פיין, וואס ער האט זיך אנגעזעהן לגבי די יודען אויף דער פראווינץ.

דער חידושי הרי"ם האט ביי דער ערעפנונג פון דער אסיפה גלייך ארויסגעוויזען גרויס חריפות נישט בלויז אין לערנען, נאר אויך אין מילי־דעלמא, אין וועלט־ענינים, ער האט קודם כל, אנגעוויזען, אז אויך אין פוילישן לאגער הערשט נישט קיין איינ־הייטליכקייט בנוגע דער רעוואלוציע, אז די פוילישע אריסטאקראטיע. די טאן־געבערין אין געזעלשאפטלי־כען לעבען (פון פוילען, האט גארנישט געטראכט וועגן אן אויפשטאנד, אז איהר אומצופרידענקייט האט די הערכסטענס אויסגעדריקט אין פארם פון לעגאלען „ברוגז" אין דעם פוילישן סיים. די פוילישע שלאכט־שיצעס זענען צוגעבונדען צו אמטען און העכערע שטעלעס, וואס זיי האבן בעקומען פון דער רוסי־שער רעגירונג, דערווייל ווייסען די פוילישע פריצים, אז אין דער צייט פון דער רעוואלוציע זענען אין גע־פאהר אויך זייערע פריוויליעגיעס און זייערע פערמע־גען, אזא ביישפיל האבן זיי שוין געהאט נישט איינמאל.

— איצט פרעגט זיך — האט ווייטער דער חידושי הרי"ם געזאגט, — וועלכע שטעלונג זאלען מיר אננעהמען? די ערפאהרונגען פון דער פערגאנגענ־היים זענען געווען ביטערע, און דער זעלבסטשטענדי־גער ווארשאווער הערצאגטום האבן די יודען קיין סך בחת נישט געהאט. איצט פרעג איך אייך: וואס זאלען מיר טאן?

עס זענען ארויסגעזאגט געווארען פערשידענע מיינונגען, די אסיפה איז געפיהרט געווארען מיט גרויס ברען.

די קולות זענען וואס אמאל געווארען אלץ שטארקער, אלע האבן גערעדט מיט אמאל און עס האט זיך געדאכט, אז איינער וויל איבערשרייען דעם צווייטען.

פלוצלינג אבער האט זיך געגעבען א שטעל אויף ר' יצחק ווארקער, וועלכער האט איצט אויסגע־זעהן נאך שווארצער ווי תמיד צוליב זיין צער איבער די יודישע צרות, און ער האט א געשריי געטאן:

— יודען, איהר ווייסט נישט, וואס אין די קליינע שטעטלעך טוט זיך אפ! אומשולדיגע יודען ווער־רען געהאנגען — און איהר האט זיך דא אוועקגע־זעצט שמועסען און פלוידערען וועגן זאכען, וואס האבן גארנישט קיין שייכות צום עצם ענין. די חילות, וואס געפינען זיך אונטער דער אנפיהרונג פון די גענעראלען פישעט און שנא — האט ר' יצחק ווארקער ווייטער געצויגען — בעגעהען זיך אומ־ברחמנות'דיג מיט די יודען. מען איז יעדען יודען חושד אין שפיאנאזש, און אהן יעדער אויספארשונג ווערען זיי געהאנגען.

עס איז מיט אמאל שטיל געווארען, אלע פער־זאמעלטע האבן זיך צוגעהערט מיט א געדריקטער שטימונג צו די רייד פון ר' יצחק ווארקער.

די לאגע פון די יודען אויף דער פראווינץ איז דאן, באמת געווען זעהר א שווערע. דארט זענען נישט געווען אזעלכע גוטע קאמאנדירען ווי גענעראל אסטראווסקי און די אנפיהרער פלעגען אויף אן־אכזריות'דיגען אופן הרג'ענען צעהנדליגער אומ־שולדיגע יודען.

אמשטארקסטען האבן די יודען געליטען דער־[...]ן, וואס זיי זענען געווען דאס כפרה־הינדעל, ווי מען זאגט, פון ביידע זייטען. האבן געהאט א מפלה די רוסען, האבן זיי אין דעם דערבייאיגען שטעטעל באלד אויסגעלאזט זייער כעס צו די יודען, בעשולדיגענדיג די אין שפיאנאזש.

דאס זעלבע האבן אויך געטון די פוילישע אויפשטענדער. און ווייל אייניגע ערטער זענען אריי־בער פון האנד צו האנד זעהר אפט, איז די ערשטע ארבייט געווען פון די אלע יענע זיגער קודם־כל זיך אפצורעכענען מיט די יודען.

א כראניקער פון יענער צייט שרייבט, אז יעדעס מאל, ווען א בייע אפטיילונג איז אריין אין שטאט, האט מען אויפ'ן פלאץ, אין מיטען מארק, אויסגעפיהרט עקזעקוציעס. די פוילישע אויפשטענדער האבן בעשטראפט קערפערליך יעדען יודען, וועל־כען זיי האבן באר חושד געווען אין דינען די רוסען, און די רוסען ווידער האבן געשלאגען די יודען מיט דער נאגאיקע, האלטענדיג, אז יודען שטיצען אונטער דעם פוילישן אויפשטאנד.

עס האבן זיך באר געטראפען אויסנאהמס־פאלען, ווען די אפיצירען פון פוילישן מיליטער האט זיך איינגעגעבן צו פערהיטען די איינגענומענע מקומות פון אונרוהען געגען יודען. אזוי, למשל, איז עס געשעהען אין לובלין, א דאנק יאן טשינסקי, א זוהן פון א משומד, וועלכער האט פערטיידיגט די יודען, אבער קיין סך טשינסקי'ס זענען נישט געווען.

די מיליטערישע קאמאנדירען זענען הויפטזעכ־ליך בעשטאנען פון דער פוילישער שליאכטע. און דיזער טיפישער פארשטעהער איז געווען גענעראל סקשינעצקי וועלכער האט א קורצע צייט פערטראטען די שטעלע פון הויפט־קאמאנדיר, א רעאקציאנער און פערביסענער קלעריקאל. אין דעם קריטישען מא־מענט, ווען פון אויפשטאנד אין דער ליטע איז געווען אפהענגיג דער גורל פונ'ם גאנצען אויפ־שטאנד, האט ער זיך ענטזאגט אנצופערטרויען די אנפיהרונג מיט דעם ליטווישען מיליטער דעם ענע־גישען און טאלאנטפולען גענעראל לעווינסקי בלויז צוליב זיין יודישער אפשטאמונג. ער האט דאדורך פיל געשאדעט די אינטערעסען פון אויפשטאנד.

פון די אלע יודישע צרות האט עס איצט אויף דער אסיפה דערצעהלט ר' יצחק ווארקער.

מען האט שוין אויף דער אסיפה, אנשטאט צו בעטראכטען די פראגע וועגן בארגען געלד די פוילישע אויפשטענדער שוין גאר אנגעהויבן רע־דען וועגן גאר אנדערע ענינים. מען האט שוין אויך דערצעהלט, ווי אפילו אין ווארשע האבן שוין פיל יודען פערלוירען זייער גאנץ פערמע־גען באלד ביים אנהויב פונ'ם אויפשטאנד און די גמינע־פרנסים האבן זיך אויך בעקלאגט, אז די גמינע האט איצט א מאנגעל אין הכנסה־קוואלען אויף דערצו מוז זי באך טראגען אויף זיך די לאס־טען פון דעם באך אלץ־עקזיסטירענדען כשר־אפ־צאהל. פון דעם בייעם רעקרוטען־אפצאהל און די פליכט צוצושטעלען 1547 פעלצען, נישט רעכע־נענדיג שוין די אונבעדינגט־נויטיגע „פריוויליגע" נדבות און אפצאהלונגען, — און איצט האט די קהלה אויף זיך גענומען נאך א נייע לאסט צו צאה־לען פאר יעדען יודישען פריוויליגען, וואס וועט זיך צושטעלען צום פריוויליגען מיליטער — 150 גילדען.

עס האט זיך שוין גערעדט, אז פון דער גאנ־צער אסיפה וועט גארנישט ווער'ען, מען האט שוין געהערט קולות, אז דער חידושי הרי"ם זאל געהן צום גענעראל אסטראווסקי און איהם בעטען, אז ער זאל ארויסגעבן א בעפעהל צו די פוילישע אפיצירען, זיי זאלען זיך בעציהען בעסער צו די יודען אויף דער פראווינץ.

דער חידושי הרי"ם האט אבער אנגעוויזען, אז ער קאן נישט געהן צום גענעראל אסטראווסקי אויב ער וועט נישט ברענגען די הלוואה פון די הונדערט טויזענט טאלער.

— טא, זאל מען איהם בארגען דאס געלד.

— האט זיך אנגערופען ר' יצחק ווארקער.

— יא, זאל מען איהם בארגען דעם סכום! — האבען זיך דערהערט קולות.

דא האט זיך פלוצלונג אנגערופען ר' משה חלפן, וועלכער איז די גאנצע צייט געזעסען אין א געבעטענער פלושענער פאטער־שטוהל און האט געצויגען רויך פון א ליולקע־ציבעק:

— אוודאי איז אייך גרינג צו זאגען, מען זאל איהם בארגען, אבער איהר זיצט שוין א גאנצע נאכט און איהר האט נאך אפילו נישט קיין טראכט געטון פונוואנען מען זאל נעהמען דאס געלד.

— מילא, קיין געלד וועט נישט פעהלען — האט זיך דער ווארקער רבי אנגערופען, — איך מיין, אז אונזער בעל־הבית וועט נאך קאנען באר־גען אזא סומע!

— אוודאי וועל איך נאך קענען בארגען, הגם קיין סך אזעלכע סכומים האב איך שוין נישט, אבער איך וויל וויסען, מיט וואס בין איך זיכער, אז מען וועט מיר דאס געלד צוריק אפגעבען?

דא האט זיך דער חידושי הרי"ם אנגערופען, אז ער האט אליין געהער'ט פון דעם גענעראל אס־טראווסקי, אז די פוילישע רעגירונג וועט געבען הייזער אלס משכון. אז מען וועט אפשרייבען דעם מאגיסטראט, דעם טעאטער־בנין און די קאשארען אויפ'ן פשעיאזד.

— נו, וואס האט איהר נאך מורא צו האבען?

— האט דער ווארקער רבי געפרעגט ר' משה חלפן,

— אויב מען וועט נישט בעצאהלען, בעקומען מיר דאן די אלע בנינים און מיר וועלען פיהרען „טיש" שבת [...] יו איינעם פון אט די בנינים — האט ער שוין צוגעגעבען בדרך הלצה.

שפעט ביינאכט, א פאר שעה נאך „חצות", זענען זיך די פערזאמעלטע פונאנדערגעגאנגען.

עס איז בעשלאסען געווארען בפה־אחד, אז ר' משה חלפן דארף בארגען דעם סכום וואס דער גענעראל פערלאנגט, און דער חידושי הרי"ם זאל טאקע שוין מארגען געהן צום גענעראל מיט'ן געלד. דאך האט דער חידושי הרי"ם געעצה'ט דעם שווער, ער זאל נאך אפווארטען, ביז ער וועט זיך בעראטען מיט'ן קאצקער רבין, איהם פרעגען, וואס מיקאל טון.

און טאקע אין דער זעלבער נאכט איז דער חידושי הרי"ם אפגעפאהרען קיין קאצק צום רבין, זיך מיט איהם שואל־עצה זיין...

פון לעצטן יאריד

א קאפיטעל פון ראמאן „אויף פעלדער" פון יודישער קאלאניזאציע אין ראטענפערבאנד

פון פרץ הירשביין

א גאסט פון מאסקווע איז געקומען: א מלוכה־מענש, וואס האט געהאט זיין אויפזיכט איבער דער יודישער איבער־וואנדערונג צו ערד־ארבייט. לער־בער האט איהם געבראכט אין זיין אויטאמאביל... געהאלט האט מען פערווילען בלויז א ווילע, א קוק־טון אויף דעם ניי'עם עולם, וואס איז געקומען צו דער ערד. אפער מען איז געבליבען א סך לענ־גער, — מחמת דער שמועס, וואס האט זיך ארויס־געוויקעלט פון א צייטווייליגען שמועס, האט פער־באפט צופיל צייט.

מען האט זיך צונויפגענומען ביי די קאוואל־סקיס אין שטוב. דער פארנאכט איז געווען א ווא־רימער און האט געשמעקט מיט ערד און יונגע געוויקסען; עס האט אביסעל געשמעקט מיט מענש ליכער שווייס, ווען אין שטוב איז ענג געווארען.

דער גאסט פון מאסקווע, מיט א קייל־ענדיגען, געגאלטען קאפ, א מענש מיט בלויע אויגען, אין די דרייסיגער,— ער האט זיך געשפירט ענג אין עולם, מחמת דער איבערוואנדערער געוועמעל האט איצט אין דער ווירקליכקייט אויסגעזעהן אין זיינע אויגען א סך אנדערש, ווי ער האט זיך פארגעשטעלט. איידער ער איז אוועקגעפאהרען פון מאסקווע, האט ער געמיינט, אז אויף די ערד־חלקים וועט ער טרעפען אן עולם, וואס שטעהט מיט ביידע פיס פעסט אויף דער ערד; מען דארף איהם נאר דערמאהנען די צילען פון דער רעוואלוציע; די צילען פון יו־דענס איבערגעהן צו דער ערד, און בלויז דער־מאהנען דעם עיקר־אידעאל, — קאמוניזם...

האט ער זיך אבער צונויפגעטראפען מיט מענשען, וואס זענען פון שטעטעל ארויסגעריסען געווארען, פערטריבען געווארען פון לעצטען יאריד, כדי צו געפינען ערגעץ אנ'ארט זיך איינצוווארצלען, אויף א נייער ערד, — און די קרובה'שאפט מיט דער ערד איז נאך דערווייל ביי דער מעהרהייט נישטא.

צווישען די אנגעקומענע איבערוואנדערער זע־נען געווען עטליכע גרעסערע משפחות, וואס איז דער משפחה גופא איז קיין אחדות נישט געווען. יעדער מיטגליד פון דער משפחה האט אנדערש בע־טראכט דעם ניי'עם מצב ביי דער ערד, די אלטע געזעסענע, מיט'ן אנקומען פון א מתנה נייע איבער־וואנדערער, — האט יעדערער געפונען צווישען די ביידע מיינונגס־חברים. וואווע ברעזער האט עס געפונען צווישען די שטיינבערגס; בערע — צווישען די פינטשוקס; און יוסף ראטנער האט נאך דערווייל מיט'ן חוש אויסגעשפירט מיט וועמען איהם וועט אויסקומען צו לעבען און בויען.

דער גאסט האט געזאגט:

— די איבערוואנדערער וואלטען געדארפט אליין פערשטעהן, אז די מלוכה האט נישט בדעה צו בעד־זעצען יודען אויף דער ערד, פון זיי זאל ווער'ן דער אמאליגער מוזשיק... ווען איז דאס גערעדט געווארען — ווען יעדערער פון אייך זאל דאס האבען אין זינען, נישט קוקען אין זיין אייגענעם ווינקעל אריין... ווען איהר, חברים, וואלט באר פערלאנגט, די מלוכה זאל אייך ארויסגעבען א פאר טראקטארס, כדי איהר זאלט קאנען בעארבייטען די ערד אויף א קאלעקטיוון אופן, — וואלט זי דאס געטון. עס איז א צרה, איך מוז עס זאגען אפען, אז אונזערע אמעריי־קאנער ארויסהעלפער", די אגראדזשאינט לייט אליין, זענען פערא'בטערעסירט צו מאכען די יודישע איבער־וואנדערער פאר קולאקעס...

א ווילע איז געווען שטיל. זייטשיק האט פלוצ־לינג מיט א טרוקענעם, אפגעהאקטען לאך איבער־געריסען די שטילקייט. מען האט צו איהם אריבער־געקוקט מיט אומצופרידענקייט. דער גאסט פון מאס־קווע האט אויף איהם אויך א ווילע אנגעשטעלט די אויגען.

לערנער האט געפונען פאר נויטיג צו פערענט־פערען דעם אגראדזשאינט.

— דאס וואס דער חבר פון מאסקווע זאגט, איז זעהר צו דער זאך. נאר ווען ער וואלט עס געווען גערעדט, ווען די יודישע איבערוואנדערער וואל־טען אהער געקומען מיט א רוהיגען געמיט; מיט דוכפיל [...] איז ידיעות אין ערד־ארבייט. איך שטייך אונטער באכאמאל, — מיט א געוויסער רוהיגקייט... דאס זענען צום גרעסטען טייל דעקלאסירטע יודען. זיי לויפען פון שטעטעל ווי פון לעצטן יאריד, האנדעל איז פערווערט געווארען, און איין ווען איז פאר זיי אפען, — קרים, צי כע"סאן... הלמאי, פרעגט, בעדארף מען פאר'ן יודישען איבערוואנדע־רער אויפשטעלען א לייטישע שטוב, — און נישט געבען איהם בלויז ערד און אביסעל קרעדיט און הייסען איהם שלאגען קאפ אין וואנט? ווייל דא האנדעלט זיך תחילת צו בעשאפען א דאך איבערן קאפ פון די, וואס לויפען פון לעצטן יאריד און בלייבען אהן א היים. מיר זענען, חבר, אייגענע מענשען: יודען... מיר ווייסען אונזער מצב אויסגע־צייכענט. דערווייל זאל דער עולם ווער'ן דורכגע־זיפט; ווער עס קומט און ווער עס וועט נאך אוועק־געהן; זאל דערווייל יעדער איינער שפירען דעם טעם אין אייגענס, — וועט ער חשק האבען דא זיך איינצווווארצלען.

פון עולם האט מען נאך דערווייל זיך בי שט אפ־געורפען; א סך האבען אין הארצען מסכים געווען מיט'ן אגראנאמס רייד. אויסער בערע קאוואלסקי, און אויסער צאלקע שטיינבערג, — ביידען האט עס געדודערט יעדער" האט חשק געהאט אפצוענטפע־רען דעם אגראנאם; עס איז אבער געווען יושר'דיג צו ווארטען, וואס דער גאסט וועט ענטפערען.

דער גאסט האט געענטפערט אבער מיט א בעהאלטענעם חוזק האט ער גערעדט, בשעה זיינע בליקן זענען איבערגעטאנגען פון איינעם צום אנ־דערען און געפארשט וואס פאר אן'איינדרוק זיינע רייד מאכען:

— אין דעם ליגט דער טעות פון אייך (אלעמען), האט ער אויפגעהויבן זיין שטים, — וואס איהר בענריפט נישט די קאמוניסטישע ליניע. א מלחמה געווען פאנראמען, בירגער־קריג, רעוואלוציע — און איצטער ווידער גאר צוריק צום אלטען..

— איך וויל נישט צום אלטען, ווייל קיינער קאן מיך שוין צום אלטען נישט ברענגען צוריק, — האט פלוצלינג, א צעהיצטער, מאיר שטיינבערג אויפגעשפרונגען, — ביי מיר זענען געווען צוויי פאראוועע מיהלען, און די מענשען, וואס האבן ביי מיר געארבייט, האב איך גוט בעצאהלט, — כיהאב זיי געשאנעוועט... מענשען זענען ביי מיר געווען מענשען. איצטער בין איך שוין אליין מעהר קיין מענש נישט; אבער, א פייג, ווייל איך אייך זאגען, וועלען מיינע אמאליגע מענשען ביי דער רעוואלוציע האבען דאס, וואס זיי האבען געהאט ביי מיר. ביי מיר האבען זיי געהאט ברויט צו זאט און א פלאץ פאר ווייב און קינד; און איצטער הונגער'ען זיי און האבען נישט וואו דעם קאפ אוועקצולייגען... נו, און איצטער, אז איך בין שוין דא, געקראגען א שטיקעל ערד, — וואס איז דער סאוועטען־מאכט דער חילוק, צי איך וועל אליין גריזשען דאס שטיקעל ערד, צי איך וועל עס טאן בשותפות מיט א גאנצען מנין?!

דער גאסט האט זיך צעלאכט פון שטיינבערג'ס אויספיהר; אויף איהם קוקענדיג, — האט זיך יוסף ראטנער אויך צעלאכט הויך אויפ'ן קול.

— וואס לאכסטו יוסף? — האט בערע זיך צו איהם געווענדעט, — ביזט הפנים מסכים... אז אהר־און־וועה, מיט וועמען מיר הויבען אן דעם אנדערערי יאהר דא! מיט וואס בין איך אנדערש פון איהם?

— האט בערע אנגעשטעלט די אויגען אויף מאיר שטיינבערג, — האב איך דען פאר דער רעוואלוציע נישט געלעבט אליין פאר זיך? בין איך נישט געווען א מענש ווי איהר אלע? מיר זענען געווען שמידען און איהר — קרעמער; טא פארוואס פערשטעהט איך וואס, מען פערלאנגט פון אונז? און איהר... איך פרעג, צי וואלט דען נישט געווען פאר יעדען איבערצי־גען גרינגער, טאמער פון תחילת אן וואלט מען געאר־בייט ווי איין גרויסער קאלעקטיוו; אפיהער מיט די אקסען, און שפעטער — מיט טראקטארס?

(ווייטער זעה 15, זייט)

אין אַן אַרבייטער־קאָלאָניע אין ארץ־ישראל

אַ האַלבער טאָג אין דער קבוצה גבע

פון מרדכי דאַנציס

גבע, עין חרוד, תל יוסף, כפר יחזקאל. דער־מאָנטען אין דער קרוין פון „עמק“, וואָס פינקלען און גיסען זיך איבער אין אַלע שטראַלען פון רע־גענבויגען איבער דער בליהענדער רחבות פון די באַאַרבייטע פעלדער און פּרדסים.

שטעהען שוין ביי די זייטען פון די וועגען אייזלבירטען־ביימלעך און פולען גריגס מיט אַ די־בעם זילבער־לעש פערצוויגען. ציטערט אויף אין דער לופט דער יונגער ווייסער צווייג אויף די מאַנדעל־ביימלעך. זיי זעהען אויס פון ווייטען ווי אַ שטויביגער שניי־פּוך וואָלט זיך אויף זיי אַרונ־טערגעלאָזען. אַ שטויביגער שניי־פּוך, אונטער אַ בלייאַסקעבדיגער זון און אַ הימעל אַזאַ טיפען און ווייטען און דאָך אַזאַ בידריגען, ווי מיט דער האַנד צו דערלאַנגען.

און קיין וואָלקען — פלעק אויף אָט דעם דאָ־זיגען וואונדערליכען הימעל פון אונזער לאַנד. אַ בורשטינעבע, דורכזיכטיגע לויטערקייט און נישט מעהר. קיין וואָלקענדעל. אפילו נישט אַזוי קליין ווי אַ קינדיש הענטעל, לויטער דער הימעל איבער אונזער קאָפּ און לויטער די לופט אַרום אונז.

גבע, עין חרוד, תל יוסף, כפר יחזקאל, היינט דגניה, יאָ, דגניה. דגניה „א“ און דגניה „ב“.

פאַראַן נאָך קבוצות. ווי רינגען אין אַ גאָלדענער קייט ציהען זיי זיך דורכ'ן „עמק“. זענען מיר אָבער, בישט אין אַלע געווען. די צייט, וואָס איז אויף אַנ'אָרט נישט געשטאַנען, האָט עס אונז נישט דערלויבט. און ס'האָט זיך אַזוי געוואָלט, אַז די שעה'ן, וואָס זענען אַזוי פערדאַמט־שנעל גע־לאָפען, זאָלען זיך אין אַנ'אייביגקייט אויסציהען. לויפט אָבער די צייט מיט דער בליציגקייט פון דעם שטראָם, וואָס רייסט זיך אַרויס פון די שפּאַלטען פון די הרי הגלבוע, נישט ווייט צווישען גבע און עין חרוד.

אין גבע נעהמט אונז אויף הי' קאַלער. ער איז דער איינציגער, וואָס האָט צייט ביי טאָג, ס'־איז גראָד זיין רייה צו האַלטען די שמירה ביינאַכט, די אַנדערע זענען פערנומען אין די פעלדער און פּרדסים.

קאַלער איז אַנ'אַלטער אַרבייטער־טוער, אָ־בער ער איז נאָך אַ יונגער מענש, הויך־געוואַקסיג, מיט אַ פריינדליך, שמייכלענדיג פּנים.

ער פיהרט אונז אַריין אין די צוויי חדרים'לעך, וואָס ער און זיין פרוי פערנעהמען אין דעם לאַנגען, שותפות'דיגען בנין. זיין פרוי, אַ קרעפטיג ווייבעל מיט אַ קיילעכדיג פּנים און וואויליגע אויגען, בעגעגענט אונז. מיר טרעפען זי אַביסעל שפּע־טער אין דער קיך פון דער קבוצה ביי דעם ברע־נענדיגען אויווען, אויף וועלכען עס שטעהען צוויי ריזיגע בייכיגע טעפּ. זי איז די קוכערין ביי דער קבוצה. ס'איז איהר רייה, ווען איהר צייט וועט זיך ענדיגען, וועט אַנ'אַנדערע איבערנעהמען די אַרבייט. אין דעם גרויסען טאָפּ, דערקלערט זי אונז, קאָכט זיך די וועשערע פאַר די אַרבייטער, וואָס וועלען פאַרנאַכט זיך אַריינלאָזען פון די פעלדער און פּרדסים ווי הונגעריגע וועלף. און דעם קלענערען קאָכט זיך אַ ספּעציעלע זופּ פאַר די קינדערלעך.

די קינדערלעך זענען די ערשטע און זיי קריגען דאָס בעסטע. אַלץ איז פאַר זיי: די בעסטע זופּ, דאָס פרישסטע פליש, מילך, אייער, זיי דאַרפען אויסוואַקסען געזונדטע, קרעפטיגע, מיט בלוט און מילך אין די בעקלעך.

אַזוי איז געווען אין די צייטען, ווען די על־טערען האָבען אַליין געהונגערט און געפיבערט, ווען מען האָט דאָס אָפּגעקאָכטע ווייסער צופיהרט מיט אַביסעל אייל און געדרפען עס זופּ, ווען מ'־האָט קיין שטיקעל פליש אין די אויגען נישט אַנ געקוקט, און ווען אַ גלאָז מילך איז געווען ווי אַ פלאַש שאַמפּאַניער. אַפילו דעמאָלט האָט גאָר נישט געפעלט די קינדערלעך. פאַר זיי האָט מען מיט די בעל־על פון אונטער דער ערד אויסגעגראָבען מילך, פּוטער, זופּ פון אַ הון. אַ פשיטא היינט, ווען עס לעבט זיך בעסער, ווען פעטע קיה מיט פולע אייטערס שטעהען אין די שטאַלען, און מחנות עופות לויפען אום אין דעם אָפּגעצאַמטען אָרט אין גאָרטען, און אַפילו אַנ'אינדיק מיט פייערדיג רויטע קרעלען אַרום האַלז שפּאַנט אַרום מעשה ווסטער בעל־הבית און שרייט האַלדער־האַלדער!

קאַלער פיהרט אונז ווייזען גבע.

„אָט דאָס זענען אונזערע פעלדער“. ווייזט ער אונז אויף אַ גרין־אויפגעהענדיגען, געקעסטעל־טען שטח, וואָס לויפט אַוועק ביז די פיס פון די גלבוע־בערג. דאָס גרינס שמעלצט זיך צונויף אין הימעל־בלוי מיט דעם שאָטען, וואָס ליגט זיך אין אַ משופּע'דיגען פּאַס פון די בערג.

אַ קאָלאָניסט געהט נאָך אַנ'אַקער. ביי זיין זייט שפּאַנט אַ יונגעל אין אַ ברייטען שטרויענעם קאַפּעלוש. דער פאָטער דערקלערט איהם עפּעס, איז איהם מחנך נישט נאָר לתורה, נאָר אויך לעבודה. תורה און עבודה געהען האַנט־אין־האַנט אין די קבוצות, ווי מען זינגט אין די אָווענדען, ווען די עלטערען און די קינדער פערזאַמלען זיך אין „בית עם“ אָדער אין דער שולע. צי אין קינ־דער־אוידיטאָריום:

הנזכה לראות בנים,
בנים ובני בנים,
עוסקים בתורה ובעבודה.

די עלטערען אין ארץ־ישראל, איבערהויפּט אין די קבוצות, האָבען עס שוין זוכה געווען...

אַ בחור פאָהרט אַריין אין הויף צווישען די צוויי שורות פּאַלמען־ביימער מיט אַ וואָגען חציר. דאָס גראָז איז אָנגעלייגט הויך ווי אַ באַרג. זיצט זיך דער בחור אויף דעם גרינעם באַרג ווי אַ מלך, אויף אַ טראָן, און ציהט באַכלעסיג די לייצען פון די געפּאַקטע פערדלעך.

אַ מיידעל מיט אַ פערבונדענער פּאַטשיילע אַ־רום די האָר, ווי אַ טורבאַן, געהט אונז פערביי מיט צוויי פולע עמערס מילך. זי קוקט זיך אַפילו אויף אונז נישט אום. וואַרים זי האָט קיין צייט נישט אויף אַזעלכע נאַרישקייטען, ווי בעטראַכטען פרעמדע, נייגעריגע מענשען. זי איז הויך און דין, און די פּיסלעך — ווי אַ טאַקער וואָלט זיי מיט בעזונדערער ליבע אויסגעשניצט. אויף איין האַנד טראָגט זי אַ גאָלדען זייגערל. האַרמאָנירט עפּעס נישט דאָס דאָזיגע גאָלדענע זייגערל, וואָס טראָגט אין זיך דעם הויך פון שטאָט און שיק, מיט די צוויי עמערס מילך.

„אַ דייטשקע“, דערקלערט מיר קאַלער, ווי ער וואָלט אויפגעכאַפּט מיין געדאַנק.

פאַראַן אין גבע אַ צעהנדליג דייטשע איינ־געוואַנדערטע, יונגעלייט און מיידלעך.

• • •

פיהרט אונז קאַלער ווייזען, וואָס גבע פער־מאָגט. אָט זענען מיר אין „בית הילדים“. אַ פופציג קינדערלעך געפינען זיך דאָרטען. זיי פערברענגען דאָרט אַ גאַנצען טאָג און אויך די נעכט.

די עלטערען זעהען בעפרייט פון אָפּגעבען זיך מיט זיי. די קבוצה דערציהט זיי, פאַסט אויף די אויף ביי טאָג און ביינאַכט. מ'ווייסט דאָ נישט פון דעם „צער גדול בנים“. נישט אָבער אין אַלע קבוצות איז אַזוי. פאַראַן קבוצות, וואו די עלטערן ווילען זיך נישט שיידען מיט די קינדער ביינאַכט. לאָזט מען זיי.

אין איין צימער זענען קינדערלעך, די גאָר יונגינקע, געשלאָפען אין זויבערע בעטלעך. דאָס האָבען זיי געהאַט זייער ביטאָגיגע רוה. אַ מיידעל אין אַ ווייס קלייד איז אומגעאַנגען אין קאָרידאָר אויף די שפּיץ־פינגער און געכאַפּט אַלע ווייל אַ קוק איבערוועגיג. אין אַ צווייטען צימער זענען קינ־דערלעך געווען אויסגעזעצט אויף דער פּאָדלאָגע און געשפּילט זיך, ווי קינדער אין דער גאַנצער וועלט, מיט כל'ערליי שפּילצייג.

ווען מיר זענען אַריינגעקומען, האָט אונז בע־געגענט אַ מיטעל־וואוקסיג, שוואַרץ־אויגיג מיי־דעל. „אונזער גננת בחמה“, האָט קאַלער זי אונז בעגריסט. האָט זיך די גננת בחמה צערויטעלט און די קליינע אויערלעך איהרע האָבען זיך אַזש אָנגעצונדען.

די קינדערלעך, שוואַרץ־לאָקיגע, בלאָנד־קעפּ־יגע, יונגלעך און מיידעלעך, האָבען אונז אַרומגע־רינגעלט.

• • •

קאַלער ווייזט אונז די שטאַלען מיט די פול־אייטערדיגע קיה. דער בוהאַי, וואָס שטעהט אין אַ זייט, אָפּגעצאַמט, איז אַ קרעפטיגער זכר. ער שנאַרכט מיט די נאָזלעכער, אזש אַ פּאַרע געהט אַרויס פון איהם. ער בעוועגט זיך אומרוהיג. ציטערן אויף די לייבער ביי די קיה יעדעס מאָל, ווען ער גיט אַ שנאַרך אָדער מאַכט אַ בעוועגונג.

די בעהמען דרעהען מיט די קעפּ, פּאַטשען מיט די וועדלען, געפינען זיך קיין אָרט נישט, רייסען איבער אויף אַ ווייל דאָס עסען פון די הילצערנע זשאַלאָבעס און קוקען אויף איהם מיט פערלאָפענע אויגען.

און אָט איז דער „לול“, וואו מען האַלט די עופות. די ציפּלאַטעס, געל־פעדערדיגע, וואָס דרעהען זיך נאָר וואָס אויסגעפּיקט פון די אייעלעך, פילען אָן די לופט מיט זייער פּישטשען און קלייבען אויף די קערנדלעך אָדער זופּען מיט די שנאָבעלעך די זויער־מילך פון די אויסגעשטעלטע שיסלען.

די וואוילע פרוי קאַלער שטעהט צו אונז צו, אַז מיר זאָלען עפּעס עסען, איידער מיר פאָהרען ווייטער. נעהמט מען אונז אַריין אין קבוצה'שען שפּייז־צימער, וואו לאַנגע טישען און בענק זענען אויסגעשטעלט.

ס'וואַקסט אויס אויפ'ן טיש: אַ טעלער צושני־טענע הערינג, אַ שיסעל מיט אָפּגעקאָכטע אייער, אַ ווייסער קרוג הייסע מילך און אַ צווייטער מיט קאַווע, און ברויט, היימיש געבאַקען, פון אַ געלבליכען קאָליר, וואָס עסט זיך ווי געשמאַקער לעקעך.

ביי אַנ'אַנדער טיש זיצט אַנ'עלטערער ייד מיט אַ פיינער באָרד און ליינט דעם „דבר“. אַ צווייטער ייד, אויך שוין אין די יאָהרען, טראָגט אַריין קאַלך. פרעגען מיר ביי קאַלער ווער זיי זענען. „טאַטעס פון חלוצים, וועמען די קינדער האָבען אַריבערגעבראַכט (פון פוילען)“, גיט ער אַ זאָג.

מיר האָבען אויך אין אַנדערע קבוצים און קאָלאָניעס געטראָפען אַ סך עלטערען, וועמען די קינדער האָבען געבראַכט קיין ארץ־ישראל.

ס'חזר'ט זיך איבער אין ארץ־ישראל „מעשי אַמעריקע“ אין די איינוואַנדערונגס — יאָהרען. קינ־דער שיקען שיפס־קאַרטען און געלד צו זייערע עלטערען אין פוילען, רומעניע, ליטע און רוסלאַנד. די עלטערען בענשען די שעה פון זייער קומען. זיי פּאַסען זיך איין אַריין אין דעם קבוצה־לעבען, זיי טוען אַרבייט ווי ווייט די אַלטע כּחות טראָגען, פיהלען זיך גליקליך.

פון וואַנען נעהמט מען געלד אויף ברענגען עלטערען? פון דער קבוצה־קאַסע. אין דאָך יעדער אַ שותף אין דעם קבוצה־פערמעגען. קומט יעדער צו דער קבוצה־קאַסע ווי צו דער אייגענער קעשענע.

טו־בערקו־לאָז קאָן מען אויסהיילען

געזעלשאַפטליך־היגיענישע שמועסען

(צוגעשיקט דורך לאַזער „טאָז“)

פון ד"ר א. ש. טענענבוים

— 2. —

אין ענגלאַנד זענען אין יאָהר 1913 אויף אַ מיליאָן בעפעלקערונג געשטאָרבען פון שווינדזוכט 1113 מאַנספּערשוינען און 961 פרויען, אין יאָהר 1916 — 1600 מאַנספּערשוינען און 1230 פרויען, אין 1917 — 1860 מאַנספּערשוינען און 1384 פרויען, אין יאָהר 1918 — 2052 מאַנספּערשוינען און 1522 פרויען, אין יאָהר 1920 — 966 מאַנספּערשוינען און 843 פרויען.

אין אַמעריקע אין יאָהר 1875 — 3300, אין 1910 — 2100.

אין פּרייסען אין יאָהר 1876 — 3250, אין 1909 — 1550. מיר זעהען אַלזאָ אַ דאַנק דעם קאַמף אַ שטענדיגען קאָנסעקווענטען פאַלען פון דער שטערבליכקייט און פון דער צאָהל ערקראַנ־קונגען אויף טובערקולאָז. די צאָהלען זענען נאָך דאָך אָבער גרויס. מיקלאַשעווסקי בערעכענט אין יאָהר 1913 די צאָהל קראַנקע אויף טובערקולאָז אין פוילען פון 283050 ביז 472500. די צאָהל טויט־פאַלען פון 47250 ביז 78750 יעהרליך. אין יאָהר 1925 — 350 טויזענד קראַנקע. מיקלאַ־שעווסקי האַלט, אַז אין איצטיגען צושטאַנד האָט דער טובערקולאָז נאָך נישט אָנגענומען אין פוילען די פאָרם פון אַ קאַטאַסטראָפע, ס'איז נישט פאַראַן קיין גרונד אויף קיין פּאַניק אָדער דע־פּרעסיע. כדי ערפאָלגרייך צו קעמפען מיט טו־בערקולאָז דאַרף מען זיך בעמיהען ווי אַמפריה־סטען צו דערקענען די דאָזיגע קראַנקהייט ביי אַ דערוואַקסענעם מענשען און אין דער ערשטער רייה ביי אַ קינד.

ס'איז אָבער נישט שטענדיג לייכט צו שטע־לען אַ דיאַגנאָז. ס'איז אַנ'אינטערעסאַנטע זאַך, אַז אָפט האַלט מען פאַר אַ טובערקולאָז — קראַנקען אַ מענשען, וועלכער האָט לגמרי נישט די דאָזיגע קראַנקהייט.

איך וואָלט געוואָלט אויף דעם אָרט בעטאָנען, אַז אויב ס'איז פעסטגעשטעלט געוואָרען די טעזיס פון היילבאַרקייט פון טובערקולאָז — דאַרף מען אָבער נישט ציהען קיין פאַלשע קאָנסעקווענצען, אַז אויב טובערקולאָז איז היילבאַר, איז אַנ'איבעריגע זאַך זיך צו היילען, ווייל די קראַנקהייט וועט זיך אַליין אויסהיילען; אָדער קאַמף מיט דער דאָ־זיגער פּלאָג איז איבעריג, פונקט פערקעהרט, דער קאַמף מיט טובערקולאָז איז שווער, זי מוז געפיהרט ווערען אָהן רחמנות, קאָנסעקווענט, כסדר אָהן אַ רגע איבעררייס. צום קאַמף מוזען אַריינגעצויגען ווערען אַלע, אַלע רעזערווען, ס'מוז אָנגעווענדעט ווערען דער גאַנצער אַרסענאַל פון מיטלען.

די לאָזונג דאַרף זיין: אַלע אויפ'ן פראָנט צום קאַמף מיט'ן שונא, מיט דעם שרעקליכען שונא און דעמאָלט וועט דער פייַנד מוזען בעזיגט ווער־ען. צום קאַמף מיט טובערקולאָז דאַרפען זיך שטעלען אין דער ערשטער רייה: די מלוכה, שטאָ־טישע און דאָרפישע זעלבסטפערוואַלטונגען, אינסטי־טוציעס פון געזעלשאַפטליכער פערזיכערונג, גע־זעלשאַפטליכע, פילאַנטראָפּישע און זעלבסטהילף־פעראיינען. קיינער טאָר נישט פעהלען אין די ריי־הען, אַזוי ווי אין אַ ריכטיגער מלחמה, כדי דער קאַמף זאָל זיין אַנ'ערפאָלגרייכער מוז ער געפיהרט ווערען דורך אַ הויפּט־אָנפיהרונג. מוז קאָאָרדינירט ווערען, ס'מוז אויסגעאַרבייט ווערען אַ פּלאַן פון דאָזיגען קאַמף, און לויט דעם פּלאַן מוז די מלחמה געפיהרט ווערען געגען דעם געפעהרליכען שונא — טובערקולאָז. אַנ'ערפאָלגרייכער קאָאָרדינירטער קאַמף מיט טובערקולאָז טיילט זיך אויף אַ געזעלשאַפט־ליכען קאַמף מיט טובערקולאָז און אויף אַנ'אינדי־ווידועלען קאַמף. צו דעם עפענטליכען, אָרגאַניזיר־טען קאַמף זענען בערופען די מלוכה און שטאַטישע זעלבסטפערוואַלטונגען, געזעלשאַפטליכע פערזיכער־רונגס — אַנשטאַלטען, געזעלשאַפטליכע אינסטיטו־ציעס.

די אויפגאַבען פון דער מלוכה אַלס הויפּט־אינ־סטיטוציע זענען: 1) דאָס רעגולירען פון דער גע־זעצגעבונג פון געזונדהייטס־שוץ, 2) פאַראָרדנען אַר־בייטס־שוץ־מיטלען געגען שעדליכקייט, וועלכע בע גינסטיגען דאָס ענטשטעהען פון טובערקולאָז און זיין ענטוויקלונג, 3) אָרגאַניזירען געזעלשאַפטליכע פערזיכערונגס־אַנשטאַלטען און די קאָנטראָל איבער זייער טעטיגקייט, 4) געבען געלד־אונטער־שטיצונגען צום קאַמף מיט טובערקולאָז, וועלכער ווערט אונטערגענומען דורך די זעלבסטפערוואַלטונ־גען און געזעלשאַפטליכע פעראיינען, 5) די איבער־ספּעקציע פון בנינים און וואוינונגען, 6) צו העל־פען אין קאַמף מיט דירות־מאַנגעל, 7) פאַראָרדנען דעם קאַמף מיט טובערקולאָז אין מיליטער, שולען, תפיסות, 8) פאַראָרדנען דעם קאַמף מיט טובער־קולאָז ביי בהמות.

דעם געזעלשאַפטליכען קאַמף מיט טובערקולאָז טיילען מיר אויף צוויי טיילען: קאָנטראָל פון דער געזעלשאַפטליכער היגיענע אין אַלע ערשיי־נונגען פון לעבען, לעבענס־היגיענע פון אַלע שיכ־טען פון דער בעפעלקערונג פון דער פריהעסטער קינדהייט ביזן שפּעטסטען עלטער, אַלזאָ: זויגליבגס היימען, קינדער־גערטנער, אינסטיטוציעס פון „טראָ־פען מילך“, מילך־קוכען פאַר קינדער, אינסטיטו־ציעס פון שוץ איבער רעקאָנוואַלעסצענטען, דער־בעהרונג אין שולען, זומער־קאָלאָניעס, גימנאַסטיק, פיזישע איבונגען, היגיענישע ספּאָרטען, היגיענע פון די שול־זאַלען, היגיענע פון קאַזאַרמעס, תפיסות, היגיענע פון לערנען, היגיענע פון בוידען, היגיענע פון אַרבייטס־וואַרשטאַטען; בעפלאַנצען די גאַסען, פּליצער, עפענטליכע סקווערען; קאַמף מיט אַלקאָ־האָליזם און ניקאָטיניזם; קאַמף מיט וועגערישע קראַנקהייטען, קאַמף מיט שאַרפע אנשטעקענדע קראַנקהייטען און זייערע פאָלגען; היגיענע פון די גאַסען, קאַמף מיט גאַסען־שטויב, קאַמף מיט'ן רויך אין די שטעט; קאַנאַליזאַציע פון שטעט און הייזער; אַרבייטס רעגלאַמענטאַציע אויפ'ן געביט פון אַרבייט בכלל, און איבער נאַכט־אַרבייט, פרויען־אַרבייט, אַרבייט פון מעוברת'דיגע פרויען, אַרבייט פון קינדער; ביליגע קוכען, זאָרג פאַר דער ביליגקייט פון לעבענס־מיטעל און וועגן גוטער קוואַליטעט פון די דאָזיגע מיטלען; קאָנטראָל איבער די האַנדעלס מערק, שפּייז־געוועלבער; ביליגע בעהייצונג, מעג־ליך מאַכען אַלע צו געניסען פון מעדיצינישער הילף גלייך ביים אָנהויב פון יעדער ערקראַנקונג.

אַלע די דאָזיגע ערשיינונגען פון לעבענס־היגיענע ערלויבען צו פערשטאַרקען דעם אָרגאַניזם און צוגרייטען איהם צום קאַמף מיט די קאָך־באַקטער־יעס. די דאָזיגע ערשיינונגען זענען די אינדירעקטע פאַקטאָרען, און ענטהאַלטען דעם וויכטיגסטען טייל פון קאַמף מיט טובערקולאָז.

פּיניעלע מזיק
גיט לשון

צי, צאַט כּאָדשביג גילייבט אין פּאָליקסבלאַט די מיגילע פין וועטשעפּטליכן בלאַף? מ׳קאָן דעך כאַפּ קריגן!

צאַט עפּיס גיזעיען, וואָס זיי טיען דאָרעט אַנטשאַקן? זיי עבן זאָרגן פאַר אינזערע שקאָליס. עבן זאָרגן פאַר אינדזערע קראַנקע אין שפּיטאָל, זיי עבן זעיען, מ׳זאל ניש דאַרפן צולן קאַ הויכע פּראָצענטן. זיי עבן זיך קלאַפּאָטשען, אז אין גאַנץ פּאָליט זאל זאַן לעקטריק מיט גאַזמעיטערס.

כ׳זוג ענק, עין העיערט, אז איך אָב גילייבט די מיגילע פין דעם ווילקער וועטשאַפּטליכן בלאַף, אָב איך שיער ניש גיקריגן אַ כאַפּ. אזעלכע גראַנדאָוויקעס? אזאַלכענע קויעך־מענשען? מיך, פּיניעלען, גייען זיי נעמען אַפּן האָטשיקטשאַק? די בלאָפּערס ווייסן טאַקי ניש, אז איך, פּיניעלע, בין מעיער גיביפּט פין זיירע אַלע ווילקער שמינטיליגענטן!

יען זענען זיי דאַ. אז זיי זעיען, אז ס׳מאַכט זיך אַ מאַסעמאַטן, פערגלאָצן זיי די אויגן און קימען צו אונדז, קאַ באַליט מיט אַ לעיקיכל.

מיר, באַליטער יאַטן, בעדאַרפן ניש די ווילקער לעיקיכלעך. מיר עסן ניש קאַ לעיקיך. מיט די ווילקער לעיקיכלעך עלן מיר באַליטער, זעה דעם מוגן פאַרדאַרבן. זאלן די ווילקער שמאַנדאַקיס עסן לעיקיך, מיר באַליטער קענע באַ־כאשעם פּאַדרייען אַ ראַזאַוועקע מיט שטשאַוו־באַרשט.

הערץ יאַטן פין באַליט און פין שמולן געסל: לאָזץ ענק ניש פּאַטשאַקן פין די ווילקער בלאַפּמאַכערס, האלץ ענק אַלע מיט מיר, מיט ענקער פּיניעלען. זאלן זיי אונדז ניש פּאַזאַרגן. מיר, באַליטער, עלן שוין אַלייבט זאָרגן — מויכל טויווז!

אַץ מיר אַלע באַליטער יאַטן אַ גיטן שאַביס און זאַץ מיר גיזינט.

יודישע גזלנים

— אין קאָמיסאַריאַט פאַלט אריין אַ יונגער עבדעק און דערציילט, אַז יודען האָבן נאָר וואָס דערהרגעט צוויי העמדעלדיגע.

— וואָס זענען די דערהרגעטע — פרעגט דער רישוישע פּשאָדאָוניק.

— איינער בין איך, און דער צווייטער, וועט באַלד קומען — האט דער העמדעלדיגער געענטפערט.

אַ גוטע טאָכטער

מוטער (צו דער טאָכטער): דו הערסט, אַנקאַ, אַז מ׳וועט דיך וועלן קושן, זאָלסטו מיך רופן.

טאָכטער: גוט! זאל די מאַמעשי אויך סקאַרשיטשען!

אין שיינעם מאָנאַט מאַי...

חודש מאַי איז שוין געקומען,
ווי אַ־יעדער איינער ווייס,
נאָר אין לופט עס איז שוין תמוז,
ס׳איז געוואָרן וואַזשנע הייס!

אין די הייסקייט נישט קיין חידוש,
און ס׳איז אויך דאָך נישט קיין ווין,
יודען האָבן איצט אָנ׳ארבייט,
ס׳פיהלט זיך יעדער, ווי אין שויץ...

נישט קיין קלייניגקייט די זאך איז:
ס׳קימען וואַהלען אין דער שטאָט,
יודען סטעבקען, יודען פריכען,
ווי אַ שטייגער אין אַ באָד...

און מען העלפט זיי צו צום רומעל,
מ׳רייבט זיי גוט די באַקען אויס —
דאָ אַ דזבענק און דאָ אַ בוכצע,
און די שמחה איז דאָך גרויס...

אַך און ווי — ס׳איז חיי געלעבט דאָך,
און קיין האָן עס טוט אַ קריי...
איינעל הייסט מען זיי נאָך זיצען:
— פּראָשע שיעדזשעטש... זאָגט מען זיי

מילאָ־מה, איז די, וואָס זיצען
זענען זיכער... ס׳איז זיי גוט...
אָבער מיר... וואָס זאלען טון מיר,
ס׳זאל פון... נאָז נישט קאַפּען בלוט?

איי, אַ חודש מאַי געקומען:
ס׳בליהען העמדלעך, ווערדער בעז...
מאַך שוין, טאַטע זיסער, מאַך שוין
יעדען פון די — אַ מת!

זאלען די כפּרה ווערען
אַלע טאָג כאָטש בלויז אַ שאָק!
נו, און אויך אין איבערוס מאַך שוין
אונז אַ תכלית פּונ׳ם בלאָק!

איקסיגרעק.

ס׳וועגדט זיך נאר אין מאז

— נו, וואָס זאָגסטו עפּעס צו מיין ווייבעל?

— זי געפעלט מיר זעהר שטאַרק. ווען זי וואָלט מאַרגען אַן אַלמנה, האָב איך באַלד מיט איהר חתונה.

ש. רעלעם.

אין קינא

— דאָס ערשטע מאָל זייט מיין מאַן איז געשטאָרבען בין איך אין קינא.

— ווען איז אייער מאַן געשטאָרבען?

— יענע וואָך.

ש. רעלעם.

איין אומגליק נאכ׳ן צווייטען
פון דער אָסטאריע־קיביצאַרניע

אין דער „אָסטאַריאַ"־קיביצאַרניע דערצעהלט אַ יונגער דיכטער, ווי אזוי ער האט אָנגעשריבען דאָס ערשטע ליד:

— דאָס איז שוין זעהר לאַנג. מיין ערשטע ליבע האָט מיך ענטוישט און דאַן בין איך אַ דערשלאָגענער אַוועק אין אַ וואַלד און אָנגעשריבען מיין ערשטע ליד.

— יאָ... יאָ... — האָט איינער פון די קיביצער איבערגעריסען — איין אומגליק נאָכ׳ן צווייטען...

זיי טארען נישט חתונה האבען

— איהר געהט שוין אזוי לאַנג צוזאַמען, ווען וועט שוין זיין ביי אייך אַ חופּה?

— מיר טאָרען נישט חתונה האָבען — מיר האָבען זיך געשוואוירען אייביגע ליבע.

ש. רעלעם.

אין געריכט

ריכטער: איהר ערקלערט, אַז איהר האָט גע־גנבעט צוליב הונגער?

גנב: יאָ.

ריכטער: טאָ פאַרוואָס האָט איהר אַ חוץ לע־בענסמיטעל, אויך געגנבעט געלד?

גנב: כדי כ׳זאָל האָבען צו בעצאָהלען דעם אַדוואָקאַט.

פאר איהם איז זי טאקע גוט...

פרוי (צום מאַן): נו, יאַקוב, ווי געפעלט דיר די נייע דינסט?

מאַן: זי געפעלט מיר זעהר גוט! זי איז נעהר אַ שעהנע און אַ זויבערע.

פרוי: איך בין אויך אין דער זעלבער מיינונג און האָב איהר טאַקע אָפּגעזאָגט די שטעל.

נישט אויסגעהאלטען דעם עקזאמען

— איך וויל אָננעהמען ביי אייך אַ פּאָסטען אַלס קאַסירער. איך האָב אַ זעלטענעם זכרון.

שעף: זייט איהר נאָך פריילעדיג?

— יאָ.

שעף: וויפיל כלות זענט איהר שוין געווען שולדיג?

— דאָס געדענק איך נישט.

ש. רעלעם.

צום דאטשע־סעזאן
אנפראַגעס צום „קונדס"

איך האָב אַ סובלאָקאַטאָר, איז ער מיט מיין ווייב קנעיעל בקנעפּעל. טאָ, ווער דאַרף זי שיקען אויף זומער־וואוינונג: איך, צי ער?

מיין ווייב פיהרט דאָס געשעפט, רויכערט פּאַפּיראָסען און איז בכלל אַ גאַנצער מאַנספּערשוין אין שטוב. טאָ, ווער דאַרף פאָהרען אויף דאַטשע: איך, צי זי?

מיין מאַן וויל, איך זאל פאָהרען, וואָס ווייטער, און מיין שכן וויל, איך זאל פאָהרען, וואָס נעהנטער — וועמען פאָלגט מען?

מיין ווייב האָט ליב קאָרן און מיינע טעכטער האָבען ליב וואַלד — וואו געפינט מען אזאַ אָרט, אַז ביידע זאלען זיין צופרידען?

בכלל: ווי געפינט מען היינט אַן אָרט, מען זאל נישט כאַפּען אַ קאַשולקאָווע ריק אין דער צייט?

ש. רעלעם.

דער קונדס

הומאר • סאטירע •

צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק •

ביילאגע צום „נייעם פאלקסבלאַט" נומער 111
פרייטאג, דעם 11 מאַי 1934

צום „גרינעם" דאטשע־סעזאן

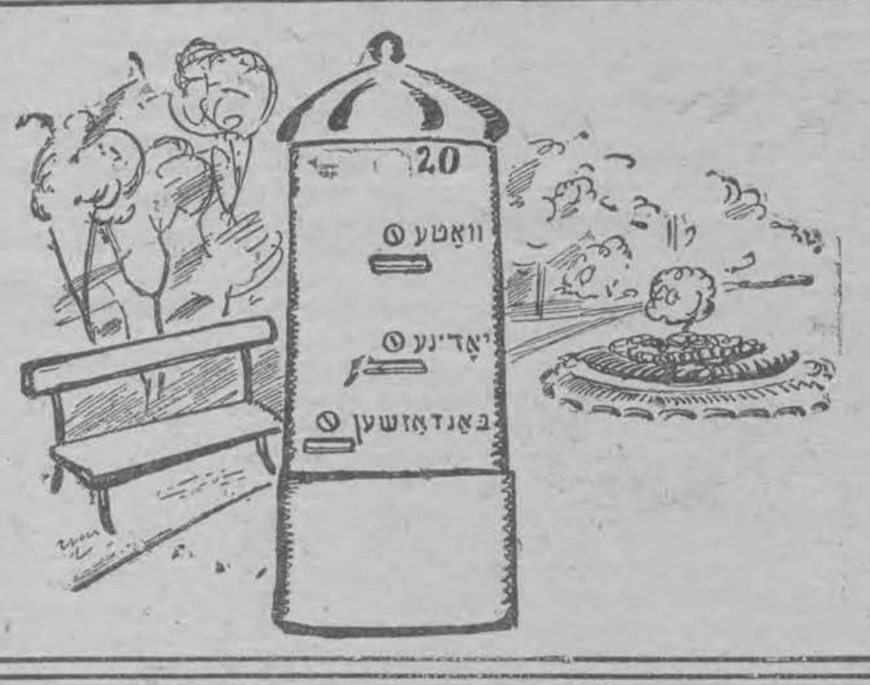

צום „בעקוועמליכקייט" פון די ליעטניקעס, ווערט היי־יאָהר אויף די דאַטשעס איינגעאָרדענט אַזעלכע „אויטאָמאַטען"...

פאליטיק פון וואך

ווי געפעלען אייך עפעס די היצען? עס איז שטארק הייס אין דער פאליטיק. עס ברענט אלץ אונטער די הענד. עס ברענט אזוי שטארק, אז ראטען־פארבאנד האט זיך געאיילט צו פערלענגערן דעם פאקט מיט פוילען. אין ענגלישען פארלאמענט האט מען פיבערהאפט גענומען רעדען וועגען בעוואפנען און ענטוואפנען; דאס היטלעריסטישע דייטשלאנד האט גענומען רעדען מיט היץ, אז זי וועט נישט צאהלען די חובות; אין פאריז שטעלט מען באריקאדען אויף די גאסען; יאפאן מאכט א שווערדעל; אמעריקע איז נערוועז, מיט איין ווארט — עס איז הייס, גרויסע היצען האבען זיך פארשטעלט אין סאמע מיטען מאי.

מיר דיפלאמאטען, ווישען זיך דעם שווייס פון שטערענס און שוויצען.

עס איז הייס, גאר שטארק הייס...

—:00:—

דענישע טוריסטען
בעזוכען אנ'אינטערעסאנטע חורבה

אין לאדז האט די וואך געוויילט א גרופע דענישע טוריסטען. נאכן בעזוכען די שטאט, פרעגט איינער דעם פשעוואדניק, צי ער וואלט נישט געקענט ווייזען עפעס אנ'אינטערעסאנטע חורבה.

— יא, האט דער פיהרער געענטפערט, און האט זיי געפיהרט צו א מאנופאקטור־געשעפט נאכן בעזוך אין סעקוועסטראטאר.

היטלער'ס נקמה
אין די יודען פון דער גארער וועלט

היטלער זיצט אין „פריוואטע הויז" און טראכט:

— גוט אויף אייך יודען פון דער גאנצער וועלט, וואס איהר באיקאטירט דייטשע סחורות, דערפאר וועט איהר אבער נישט פערדינען.

— גוט אויף אייך יודען, וואס איהר פאהרט נישט אין די דייטשע בעדער, דערפאר וועט איהר זיך נישט באדען אין די דייטשע וואסערן.

— גוט אויף אייך יודען, וואס איהר מיידט אויס דייטשלאנד, דערפאר וועט איהר אבער נישט פאהרען אויף די דייטשע באהנען.

— גוט אייך יודען, וואס איהר בארגט נישט דייטשלאנד קיין געלד, דערפאר וועט איהר נישט אומזיסט דארפען ווארטען, מיר קאלען עס אייך אפגעבען.

היטלער וואלט נאך ווייטער געטראכט, ווען נישט דער טעלעפאן פון פרעזעס פון דער רייכס־באנק, ד"ר שאכט, וועלכער האט מיטגעטיילט.

— הער פיהרער, ס'איז ביטער, מיט אונזער מלוכה־קאסע איז ערגער ווי שלעכט — מיר זענען ערב פליטה.

צווישען לאדזער סוחרים

ערשטער: פאר דער מלחמה איז מיין פערמעגען בעשטאנען אין גאלד־רובעל אין א ציגער מיט 6 גילדען.

צווייטער: און איצט?

ערשטער: היינט האב איך די 6 גילדען. ס'פעהלט נאר פון פארענט די 1,

אין „אוזשאנד"

— וויפיל מענשען ארבייטען דא ביי אייך אין אוזשאנד?

— א פינפטעל פון די, וואס זיצען ביי די ביורקעס.

אין באלוט

— זי הערען, כ'בין נעכטען געווען אין דעם באר, האב איך מיך אין איין וועג געוואויגען.

— ברוטא צו נעטא?

— וואס הייסט דאס?

— נו. נאכ'ן אפוואשען, צי פאר?

ער האט א סימן

דאקטאר: נו, וואס מאכט אייער פרוי?

— נישקשה, זי איז שוין גענצליך נארמאל.

דאקטאר: אין וואס דערקענט איהר?

— לויט'ן שעלטען, הער דאקטאר.

ש, רעלעס,

אנ'אונגלויבליכע געשיכטע
דערצעהלט פון א מאנספערשוין און איבערדערצעהלט ● פון ב. קאווגער

פאניע שרייבער!

אויב איהר האט צייט, וועל איך אייך דערציילען שוין מעשה'לע וואס מיט מיר האט געטראפען מיט א פאר יאהר צוריק.

בעמט פאפיר און טינט און פערצייכענט, זייט מוחל, ביי זיך וואר'ט ביי ווארט:

איך בין געווען נ"ק פענסיאנאט אליין, אהן מיין מאן און אהן מיינע קינדער.

האב איך זיך דארט בעקענט מיט א פרויקע וואס איז געווען די שענסטע פון אלע פרויקעס אין דעם האטעל.

זי איז אויך געווען א פערהייראטע און איז אויך געווען אליין, אזוי ווי איך.

זענען מיר בידע, הייסט עס, געוועזען פריינדשען.

מיט דער ווייבעל האב איך שפאצירט, געשפילט קארטען, אויסגעפאהרען, און נישט מעהר.

„ווייטער" איז עס נישט געגאנגען; דאך, ווי גוט מען עס, אנשטענדיגע מענשען. פערהייראטע, אלע הבירישע.

איין מאל, דאס איז געווען ארום איינס א זייגער ביינאכט, בין איך ארויף צו גאנגען שלאפען. האב איך געמאכט א טעות און איך בין אריין איקאיהו! צימער, איז געלעגען אין בעט האלב־צוגעדעקט און גערייכענט א צייטונג.

איך בין געווארען צוטומעלט, נישט געוואוסט וואו איך גיפין זיך.

געמיינט האב איך, אז זי האט פערבלאנדזשעט אין מיין צימער און פערנומען מיין בעט.

אבער זי האט פערשטאנען, אז איך האב געמאכט א טעות, האט זי זיך בעסער צוגעדעקט און מיך גער בעטען שטיל:

— פשיאטשעלו, טוט מיר א טובה און געהט ארויס, קיינער זאל נישט זעהען און נישט הערען..

— אבער וואו בין איך? — האב איך געפרעגט ביי דער ווייבעל.

— איהר זייט אין מיין צימער; דער צימער איז נומער 17 און אייערער איז נומער 19. איך בעט אייך, געהט ארויס.

— איך וואלט געגאנגען, — זאג איך, — אבער מענשען געהען ארויף און אראפ, דער געהט ארויף יענער געהט אראפ, די טירען עפענען זיך, ווען מען מיך זעהען ארויסקומען פון דעם צימער, וועלען מענשען האבען צו רעדען... איהר ווייסט דאך, אז מענשען האבען גרעסטע מיילער און זיי רעדען און בערעדען; לעבען פון פלאטקעס, פון רכילות, פון וואשען קויטיגע וועש. האב איך מורא ארויסצוגעהען; מען קען נאך דערציילען אייער מאן, אז א פרעמדער מאן איז ארויס פון אייער צימער איינס א זייגער ביינאכט און מען קען דערציילען מיין פרוי, אז איך בין איקאס! אזייגער ביינאכט ארויס פון א פרעמדער פרוי'ס צימער; מעהר פעהלט מיר נישט!

— וואס־זשע טוט מען?

— איך האב, זאג איך, א פלאן, מיין פלאן איז, אז איך זאל דא בלייבען מיט אייך ביז אלע מענשען וועלען איינשלאפען, דערנאך וועל איך ארויסגעהן אין מיין צימער.

— און, ווי וועט זיין, אז מען וועט אייך דאך טרעפען ארויסגעהען פון מיין צימער? עס קען דאך טרעפען, אז איינער זאל פונקט דעמאלסט אנקומען פון א שפאציר, אדער גלאט אזוי ארויסגעהען פון זיין צימער? פערגעסט נישט, אז דער האטעל איז אנגעפאקט מיט מענשען; ווען איהר זאלט ארויס פון דאנען קען מען אייך דערזעהען!

— וואס־זשע טוט מען פארט? — פרעג איך שטארק צוטראגענד — שא, איך האב א פלאן, האט איך: איך וועל זיך דערוויל אנשפארען — זאג איך, — אט־א־דא־א... ביים בעט, לעבען אייך...

— וואס רעדט איהר!

— אז קיין אנדער פלאן האב איך נישט; אז מעהר ווי איין בעט איז נישטא, דארף מען נאך א פעלד־בעט.

— ניין, דאס וועל איך אייך נישט ערלויבען, איך בין אנ'ערליכע פרוי, א געטריע, איך וויל מיין מאן נישט אפנארען.

— שרייט נישט! — זאג איך. — מען קען נאך דערהערען.

— ששש! — האט זי געגומען רעדען שטיל, כמעט געשעפטשעט. — איך האב א גוטען פלאן: טוט זיך איבער אין מיינע קליידער, אין מיינע שיך און איהר וועט ארויסגעהען, וועט מען דענקען, אז א פרוי איז ארויס פון מיין צימער.

— וואס רעדט איהר! אייער קלייד וועט קיין מאל נישט ארויפגעהען אויף מיר; איך טראג דאך אויף זיך א ראק, א וועסטעל און הויזען.

— אייערע זאכען וועט איהר זיך דא אויסטאן און אנטאן מיינע; ווען אלע וועלען עסען וועל איך אריינטראגען אייער ראק אין אייער צימער און איהר וועט אריינטראגען מיינע זאכען אין מיין צימער.

— נישט קיין שלעכטער פלאן; אבער פערגעסט נישט, אז איך האב מעהר נישט ווי דעם איינעם ראק.

גוט איהר'ט אפען לאזען אייער טיר.

— אפגעמאכט!

און זי האט זיך אומגעקעהרט מיט'ן פנים צו דער וואנט און איך האב זיך אויסגעטאן און אנגעטאן איהרע זאכען און בין פון איהר צימער אריין אין מיין צימער.

איהר קענט זיך פארשטעלען ווי איך האב א

וואס זאגען די צוקונפטיגע לאדזשער „שטאטישע טאטעס"?
אינטערוויאו פון „קונדס" מיט די „שפיץ־קאנדידאטען"

אין צוזאמענהאנג מיט די קומענדיגע שטאט־ראט־וואהלען אין לאדז, האט דער „קונדס"־רעדאקטאר אדורכגעפיהרט אנ'אינטערוויאו מיט די פריש־געבאקענע קאנדידאטען, וואס חלש'ן צו ווערען ראטמענער. מיר ברענגען די ענטפערען נאך פון די נייע פנימ'ער; די אלטע לאזען מיר לע"ע צו רוה.

אברהם שמיינשניידער

האט געזאגט:

איך וועל מיך בעמיהען, אז דער יודישער בלאק זאל אין שטאט־ראט זיין צעמענטירט. מיר וועלען לעגען א געזונדען פונדאמענט און אויב דער פונדאמענט וועט זיין א געזונדער, וועלען מיר דאן לעגען ציגעל צו ציגעל. אין דער ערשטער ריה וועל איך מיך בעמיהען, אז די ארימע יודישע בעפעלקערונג זאל בעקומען א פאזשיטשקע פון דער באנק גאספאדארסטווא קראיאוועגא און בכלל וועל איך שטעהען אויף דער וואך, אז אונזער בירגער זאלען אויסגעהרט ווערען ביז אונטערן דאך.

מאקס גארדאן

איך האלט, אז די אלע וואס האבען ביז איצט געקלאפט מיט די לעקערס, זענען שוין מעהר נישט פריש און דארפען פערקויפט ווערען אין אפאל.

אין נייעם שטאט־ראט, דארף מען האבען יודען מיט ווארימע הערצער און נאך מעהר — מיט ווארימע ברויטען. הגם איך פערטרעט די ווירטשאפטליכע ספערען, וועל איך קעמפען פאר אלע גליוך; אי פאר די פעטע יודען, אי פאר די מאגערע יודען. אין שטאט־ראט וועל איך די אנטיסעמיטען געבען צו פערזוכען אזא מושטא־דע, אז די אויגען וועלען זיי איבערגעהען.

מאגיסטער באלבערישסקי

איך ווייס נאך נישט, וואס איך וועל טון אין סטאט־ראט. כאטשא איך רעיר שוין פעיליס ווי א געבארענער טערק. א סימן האט איהר, אז איך האלט פעיליסע רעדעס אפן ראדיא וועגען דער פאזיצקע בארא־דאווע...

ווי איך פארשטעי, וועלען מיר, יודישע ראט־מענער, מוזען כסדר מאכען פאדסקורבע זאשטשיקעס. און אויב מ'וועט אונז מאכען אנ'אבסטרוקציע, וועלען מיר מוזען געבען דעם ריכטיגען אפפיהרונגס מיטעל. דאס וויכטיגסטע איז, אז מיר זאלען די וועהלער ספעטער נים געבען שטאטס וואלעריאנע קראפליעס — ריצינאייל!..

ד"ר קרויש

איך מוס איהנען זאגען, פראשען פאנא, דאס די אלע הערען גאנץ קורצזיכטיג זינד, איך מיין נאטירליך ניכט די זשעמעשניקעס, וועלכע איך אויגענבליקליך רעפרעזענטירע.

ווי זי וויסען, פראשען פאנא, האבע איך אייגען ווייטען בליק. איך בין דער איינציגער, וואס איך קוק יעדען איינציגען גלייך אין די אויגען אריין. איך זעה דאס, וואס אנדערע זעהען ניכט. איך פערזיכער איהנען, דאס ווען איך ראטמאן ווערדע, וועל איך אלע בלינדע עפענען די אויגען.

(פארזעצונג פון אינטערוויאו — אין קומענדיגען „קונדס").

שבת הגדול און קורצער פרייטאג

שבת הגדול: נו, וואס הערט זיך עפעס פאניע קורצער פרייטאג? האט איהר שוין געדונגען א דאטשע?

קורצער פרייטאג: יא, אין וושביאווע גורע — און איהר, פאניע שבת הגדול?

שבת הגדול: איך נישט. כ'האב נישט קיין קאליסע פון לעבענס־אסעקוראציע.

דעמאלט געפיהלט, ווי מיין הארץ האט געקלאפט! ווען איך בין אריין אין מיין צימער און אקוק געטאן אין שפיגעל וואס פאר א פנים איך האב, האב איך אויסגעשאצט אין א געלעכטער.

און זי האט אויך שטארק געלאכט; איך האב געהערט איהר געלעכטער ביי מיר אין צימער.

הקיצור, איך האב זיך געלעגט שלאפען, אבער שלאפען האב איך נישט געקענט.

דער געדאנק, אז ס'האט געקענט זיין אנדערש ווי עס האט זיך אויסגעלאזט, האט מיך נישט געלאזט איינשלאפען...

שא, וואס איז דאס פאר א טומעל? וואס שרייט עס עפעס א מאן מיט ווילדע קולות? טירען עפענען זיך, האלב־פערשלאפענע מענשען קוקען ארויס, פרעגען איינער ביים צווייטען ווער עס שרייט?

אבער מען ווייסט נישט; מען הערט בלויז ווי א מאן פרעגט ביי א פרוי: „ווי קומט צו דיר אין דיין צימער א מענערשער ראק? ווער איז דער שארלאטאן? שיסען וועל איך איהם מיט דיר אין איינעם!"

און ער האט ער־ופען זיין פרוי אלערליי נעמען און זי האט געוויינט און זיך געשווארען, אז זי איז ערליך, אז זי איז ריין פון זינד; אז זי ווייסט נישט וואס פאר א ראק דאס איז און ווי ער קומט צו איהר אין צימער.

פערשטאנען האב איך, אז דער פרוי'ס מאן איז פלוצים אנגעקומען און ער מאכט עס די סקאנדאלען.

אויף מארגען פריה האב איך געבארגט א ראק און איך בין אוועק. איך האב מורא געהאט פאר'ן סקאנדאל; איך האב נישט געוואלט ווארטען ביז דער אייפערזיכטיגער מאן וועט מיך שיסען, מעהר פעהלט מיר נישט!

ביז'ן היינטיגען טאג האב איך מעהר נישט געזעהן דאס ווייבעל און איך ווייס נישט וואס עס איז געווארען מיט מיין ראק.

ווי געפעלט אייך אזא געשיכטע? איהר מעגט עס בעשרייבען!

א זעלטענע אויסשטעלונג

די באהענטסטע טעג וועט אין „פילהארמאניע" געעפענט ווערען אנ'אויסשטעלונג פון 2 ליטער עכטע, נישט געפעלשטע מילך.

די פרייזען פון בילעטען זענען:

1., 2., 3. און 4־טע רייה קושעלע — 3 זל.

די איבעריגע רייהען — 2 זל.

גאלעריע — 1 זל.

ווי ס'איז פאראויסצוזעהן, וועט די זעלטענע אויסשטעלונג בעזוכט ווערען פון די ברייטסטע שיכטען פון דער לאדזער בעפעלקערונג.

מאי־פאעזיע פערגעבען

וואס קומט מיר אריס, אי, מאי די ליבע, וואס דו ביזט אזא בליהענדער, אזא שיינער, אז ס'גליסט זיך מיר אביסעל לופט צו פאפען בין איך נישט זיכער מיט די ביינער.

—

וואס קומט מיר אריס אז אויף די הער דארט די לופט איז אזוי קלאר אזוי געשמאק, אז ס'גלוסט זיך מיר א קוה־שטאל צו דיגנען, מוז איך אנשיטען דעם ווירט דעם זאק.

—

וואס קומט מיר אריס, אז איך שיק שוין מייך ווייבעל

אוועק דארט אויף לופט אויף רוה,

אז איך ברעך מיר דעם קאפ

און א צווייטער האט זי...

ש. רעלעס.

היינטיגע משרתים

מאדאם: וואס זענען עפעס די אייער אזוי הארט?

משרת: כ'ווייס אויך נישט, כ'האב זיי געלאזט קאכען איבער א האלבע שעה.

ש. רעלעס.

לאדזער סטיל

די פירמע איגרעק האט א פערטרעטונג פון פרויען־שטאפען, וואס מ'רייסט איצט פון די הענד. אזוי ווי ס'האט אויסגעפעהלט סחורה, שרייבט זי צום פאבריקאנט א בריף:

„הגם מיר שטעהען גוט, זיצער מיר אהן סחורה און קונים לויפען. אויב ס'וועט נישט אנקומען קיין סחורה, וועלע מיר ל׳ גען ארצה.

איהר גוטער פריינד
אין א היגען פרויען־פעראיין

ערשטע: ווי איך פערשטעה, מוז דער דאקטאר פ. זיין אנ'אינטימער פריינד־

צווייטע: א פראגע! ער האט דאך קורירט אלע מיינע דריי פערשטארבענע מענער.

וואס קאן ער שולדיג זיין?

שעף: איך האב אייך געזאגט, אז שווינדעלמאן איז פערשולדיגט איבער די אויער'ן און איהר האט איהם געבארגט.

בוכהאלטער: יא, אבער ער איז דאך גאר א ביזעריג מענשעלע...

ש. רעלעס.